

BUDAPEST FŐVÁROS XI. KERÜLET ÚJBUDA ÖNKORMÁNYZATA

**„ESÉLLYEL AZ ESÉLYÉRT”
AZ ÚJBUDAI FIATALOK
DROGPREVENCÍÓS ALTERNATÍVÁJA**

EURÓPAI UNIÓS PROJEKT

MÓDSZERTANI TANULMÁNY

ÚMFT/TÁMOP-5.2.5-08/1/C

Készült: 2010. február

Projekt száma: TÁMOP-5.2.5-08/1-2008-0284	Projekt címe: „Eséllyel az esélyért” – az újbudai fiatalok drogprevenció alternatívája	Település: Budapest XI. Kerület
Főkezdvevényezett neve:	Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata	

Köszönetet mondunk az Európai Uniónak, a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségnek, az ESZA Kft-nek, az együttműködő szervezeteknek és minden projekt résztvevőnek, hogy az „Eséllyel az esélyért” c. újbudai projekt megvalósítását támogatták.

A Módszertani tanulmány szerzői:

1. fejezet: Nagy István – Bp Főváros XI.Ker.Újbuda Önkormányzata, bűnmegelőzési referens
2. fejezet: Takaró Gergely – Újbuda 11 Nonprofit Kft, ügyvezető igazgató
3. fejezet: Gyurcsó Gyuláné és Jámbor Noémi – Újbudai Pedagógiai Intézet
4. fejezet:
  - 4.1. Takács Péter – addiktológus, oktató
  - 4.2. Márton Andrea – Katolikus Karitás RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat
5. fejezet: Dr Balázs Norbert – BRFK XI. Kerület, Rendőrkapitány
6. fejezet: Márton Andrea – Katolikus Karitás RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat
7. fejezet:
  - 7.1. Rendi Mária – Magadért Alapítvány
  - 7.2. Gyurcsó Gyuláné és Jámbor Noémi – Újbudai Pedagógiai Intézet
8. fejezet:
  - 8.1. Márton Andrea – Katolikus Karitás RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat
  - 8.2. Gyurcsó Gyuláné és Jámbor Noémi – Újbudai Pedagógiai Intézet
9. fejezet:
  - 9.1. Rendi Mária – Magadért Alapítvány
  - 9.2. Ócsai Mihály – Közterület-felügyelet, Újbuda
10. fejezet:
  - 10.1. Péter Tamás – oktató
  - 10.2. Nagy István – Bp Főváros XI.Ker.Újbuda Önkormányzata, bűnmegelőzési referens
11. fejezet: Nagy István – Bp Főváros XI.Ker.Újbuda Önkormányzata, bűnmegelőzési referens
12. fejezet: Nagy István – Bp Főváros XI.Ker.Újbuda Önkormányzata, bűnmegelőzési referens

Szerkesztette és lektorálta:

SZENTPÉTERI MÓNKA

ISBN 978-963-06-8887-1

Készült: az „Eséllyel az esélyért” c. európai uniós projekt keretében
Engedélyezte: Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata

Budapest, 2010. február

TARTALOMJEGYZÉK

1	Bevezető.....	6
1.1	Drogprevenáció nemzetközi és hazai megfogalmazásban	7
	Európai uniós elvárások	7
	Nemzeti elvárások	7
	Helyi, kerületi megfogalmazások	8
	Új Magyarország Fejlesztési Terv/Társadalmi Megújulás OP (TÁMOP)	8
1.2	Újbuda jellemzői, adottságai	9
	Drog-helyzet Újbudán	10
1.3	Uniós projekt az önkormányzati szférában	11
	A közigazgatás és az Európai Unió	11
	Projekt-menedzsment a közigazgatásban.....	12
	Az uniós pályázati szakterület szerepe – helyi megközelítésben.....	13
	A pályázati projekt és az együttműködő partnerek	14
1.4	Felkészülési folyamat	16
	Projekt-menedzsment képzés.....	16
	Adminisztráció	17
1.5	Az újbudai projekt részletes bemutatása.....	17
	A projekt célcsoportja	17
	A projekt programkínálata röviden	18
2	Projekt-helyszín	20
2.1	A helyszínek kialakítása és bemutatása	20
	Az első helyszín, a FAHÁZ.....	20
	A második helyszín, a HAMZSA.....	21
2.2	A helyszínek üzemeltetése.....	21
2.3	Felmerülő problémák és kezelésük.....	22
3	Drogprevenációs tájékoztatás a kerületi iskolákban.....	24
3.1	Iskolai egészségnevelés és drogprevenáció.....	24
3.2	Az Újbudai Pedagógiai Intézet drogprevenációs munkája	25
3.3	„Eséllyel az esélyért” és az UPI.....	25
3.4	Konklúzió	26
4	Szakember-felkészítés	27
4.1	Akkreditált drogprevenációs PEDAGÓGUS-továbbképzés.....	27
4.1.1	A továbbképzési program és a Nemzeti Stratégia kapcsolódása	27
4.1.2	A továbbképzési program ismertetése.....	29
4.1.3	Szakmai szempontok	30
4.1.4	A képzés lebonyolítása	30
4.1.5	Konklúzió	32
4.2	Akkreditált képzés a SZOCIÁLIS szakemberek részére	33
4.2.1	A szociálterápiás szerepjáték (SZTSZJ) mint módszer	33
4.2.2	Összefoglaló	35
5	Rendőrségi drogprevenációs iskolai program.....	36
5.1	A Rendőrség drogprevenációs tevékenysége	36
5.2	Konklúzió	37
6	Utcai megkereső tevékenység	38
6.1	Az utcai megkereső tevékenység megvalósítása	38
6.2	A program során felmerülő nehézségek és kezelésük.....	39
7	Szabadidős tevékenységek a Hamzsában.....	40
7.1	A „tánc-program” mint drogprevenációs alternatíva	40
7.1.1	A tánc-program célja.....	40
7.1.2	A tánc-program célcsoportja és módszertana.....	41
7.1.3	A tánc-program szervezési feladatai	41
7.1.4	A tánc-program során felmerülő nehézségek és kezelésük	41
7.1.5	Konklúzió	42
7.2	Kondi-sarok és éjszakai pingpong mint drog-alternatíva.....	43
7.2.1	A sport-tevékenység célja	44

7.2.2	A program tartalma.....	44
7.2.3	A program megvalósítása.....	44
7.2.4	A program során felmerülő nehézségek és kezelésük	45
7.2.5	Konklúzió	45
8	Csoport-foglalkozások.....	46
8.1	Drámacsoport foglalkozás mint drog-alternatíva	46
8.1.1	A foglalkozás célcsoportja és tematikája	47
8.1.2	A program során felmerülő nehézségek és kezelésük	47
8.2	Munkaerő-piaci felkészítő foglalkozás mint drog-alternatíva	48
8.2.1	A munkaerőpiaci felkészítő foglalkozás célja	48
8.2.2	A munkaerő-piaci felkészítő foglalkozás módszertana	48
8.2.3	A munkaerő-piaci felkészítő foglalkozás tapasztalatai.....	49
9	Információs rendezvények, események	50
9.1	Egészségnap mint drog-alternatíva	50
9.1.1	Az Egészségnap célja	50
9.1.2	Az Egészségnap célcsoportja és módszertana	51
9.1.3	A program-elem során felmerülő nehézségek és kezelésük	52
9.1.4	Konklúzió	52
9.2	Környezettudatos nevelés – „tisztasági-őrjárat”	54
9.2.1	A „tisztasági-őrjárat” program célja.....	54
9.2.2	A „tisztasági-őrjárat” célcsoportja és elemei	54
9.2.3	A „tisztasági őrjárat” megvalósítása, konklúzió.....	55
10	Élményklub	56
10.1	KRESZ felkészítő tanfolyam	56
10.1.1	A program módszertana	56
10.1.2	Konklúzió	58
10.2	Bűnmegelőzési tábor a drogvenció projektben	59
10.2.1	A tábor megvalósítása	59
10.2.2	A táborban felmerülő nehézségek és megoldásai	60
10.2.3	Konklúzió	60
11	Projekt kommunikáció, Sajtómegjelenés, Disszemináció	61
11.1	Belső projekt kommunikáció	61
11.2	Külső kommunikáció	63
11.2.1	A sajtó szerepe a projekt megvalósítása során	63
11.3	A kedvezményezett tájékoztatási kötelezettsége	64
11.4	Záró-konferencia.....	64
12	Projekt-zárás, konklúzió, ajánlások	65
12.1	Projekt-szintű elemzés	65
12.2	ÚMFT/TÁMOP ajánlások.....	68
12.3	Összegzés	71
13	MELLÉKLETEK	72
1.	fejezet melléklete	72
2.	fejezet melléklete	73
3.	fejezet melléklete	75
5.	fejezet melléklete	76
6.	fejezet melléklete	78
7.	fejezet melléklete	79
10.	fejezet melléklete	80
11.	fejezet melléklete	82
11.	fejezet melléklete	85
14	Az együttműködő szervezetek elérhetőségei	86

Bizonyított, hogy a kábítószer-használat elleni küzdelem egyik leg(költség)hatékonyabb módja, ha a megelőzésben, kezelésben, kárenyhítésben és bűnüldőzésben részt vevő közigazgatási szervek partnerségi együttműködésre lépnek az önkéntes szervezetekkel és szolgáltatókkal. Más szavakkal szövetséget kötnek a polgárok és az általuk és értük létrehozott intézmények.

(C 326/8 HU Az EU Hivatalos Lapja 2008.12.20.)

1 BEVEZETŐ

Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata (a továbbiakban: Önkormányzat) 2008. szeptemberében európai uniós pályázatot nyújtott be az Új Magyarország Fejlesztési Terv (ÚMFT) Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP) keretében, a „Gyermekek és fiatalok integrációs programjai” kábítószerügyi komponenséhez (TÁMOP-5.2.5/08/1/C), **„Eséllyel az esélyért – az újbudai fiatalok drogprevenció alternatívája”** címmel, mely a pályázható húszmillió forint támogatásból szinte a teljes pályázható összeg – 19.992.280 Ft – megítélésével, vissza nem térítendő uniós támogatásban részesült. A projekt a pályázati ütemterv szerint 2009. március 1 – 2010. március 1. között került megvalósításra az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával, és az ESZA Kft közreműködő szervezet segítségével.

Újbuda az „Eséllyel az esélyért” című uniós pályázatban felvállalta, hogy drogprevenció mintaprojektet valósít meg, melynek tapasztalatait módszertani tanulmányban teszi közzé azzal a céllal, hogy ezzel is segítse más önkormányzatok uniós projekt-megvalósítását a drogprevenció témakörben.

A projekt újszerűsége – és egyben nehézsége is – abban állt, hogy a projekt-menedzsment egyrészt a közigazgatásban, tehát a projektekre épülő szervezettől eltérő szervezeti és működési hagyományokkal rendelkező struktúrában, másrészt külső szakmai drogprevenció partnerekkel történő együttműködésben valósult meg, melyet tovább nehezített az uniós pályázatok szigorú eljárásrendje. A drogprevenció projekt szakmai megvalósítása, a projekt-partnerek közötti együttműködés szépsége és nehézségei, a feladat- és felelősség-megosztás mind hasznos tapasztalat Újbuda Önkormányzata számára e „soft” területen, mely – reményeink szerint – értékes információval szolgál más budapesti kerület és város önkormányzata számára is.

A preventív típusú programok általában hosszú távon érik el a céljukat, nehezen mérhetőek az eredmények, és nem olyan látványosak, mint például egy utépítési projekt. Hozzáértő, kitartó és lelkes szakemberekkel azonban részt vehetünk, és részt kell vennünk a társadalmi megújulás folyamatában, mert mint Önkormányzat van módunk, lehetőségünk és – az Európai Unió által – támogatásunk is e nehéz, de értékes munka ellátására.

A tanulmány célja tehát átfogóan bemutatni és útmutatással, ötletekkel szolgálni azon önkormányzatok számára, akik nem riadnak vissza egy pályázati projekt megvalósításától, ha európai uniós támogatással a fiatalok életminőségén javíthatnak, és ezáltal a „köz” érdekében jót cselekedhetnek.

A tanulmánynak nem célja a drogprevenció programok szakmailag nagy mélységben történő feldolgozása és a pályázati projekt teljes tartalmának bemutatása, mert egy éves projekt túl összetett, széles spektrumú, és szempontrendszerében is sokrétű ahhoz, hogy a (pályázati tevékenységlistába beépített) tanulmány minden részletre kiterjedően, terjedelmében pedig behatárolt lehetőségekkel mutasson be egy ilyen érzékeny szociális területet.

A módszertani tanulmány struktúrájában a főpályázó (Újbuda Önkormányzata) és a projekt célrendszerének bemutatásától halad az együttműködő partnerhálózat ismertetésén keresztül a projekt-menedzsment szervezet kialakításáig. Ezt követően a projekt-helyszín kerül leírásra, majd a megvalósított szakmai képzések és programok – a teljesség igénye nélkül – mutatkoznak be. Végül említést tesz a disszemináció és sajtómegjelenés fontosságáról. A tanulmány zárófejezetében átfogó konklúziót fogalmaz meg a projekt megvalósításával kapcsolatban, melyet retrospektív szemlélettel – a fenntarthatóság érdekében – a jövőben történő fejlesztési területek feltárásával egészít ki.

A tanulmány (al)fejezeteinek szerzői a projektet és programokat megvalósító szakemberek, akik saját tapasztalataikat írják le, reményeink szerint az olvasó számára is tanulságosan.

1.1 Drogprevenció nemzetközi és hazai megfogalmazásban

Európai uniós elvárások

A kábítószer-problémát – bár elsősorban helyi és nemzeti szinten azonosítjuk és kezeljük – nemzetközi összefüggésben kell megközelíteni, mely tekintetben az uniós szinten való fellépés fontos szerepet játszik. Az EU erőfeszítései az összes érintett szereplő fellépésének összehangolására irányulnak, ezért az Európai Tanács 2004. decemberében egyhangú támogatásáról biztosította az Európai Unió 2005-2012-es kábítószer-ellenes cselekvési tervét, amelynek célja a kábítószer-használat megelőzése és csökkentése révén a magas szintű védelem, jólét és társadalmi kohézió elérése¹.

Az Európai Unió drogstratégiájának egyik célja, hogy növelje a nemzeti stratégiák értékét, egyidejűleg tiszteletben tartva a „szubszidiaritás” és az „arányosság” Szerződések által meghatározott elvét. A stratégia kiemeli, hogy a tagállamoknak figyelembe kell venniük a nemzeti stratégiájuk más tagállamokra való hatását, illetve fontosnak tartja a nemzeti stratégiák összehangolását a kölcsönös támogatás érdekében. Az Unió további törekvése, hogy hatáskört biztosítson a helyi, regionális, nemzeti és nemzetközi dinamikák és képességek alkalmazásának, valamint lehetővé tegye a rendelkezésre álló források optimális kihasználását. A stratégia a tagállamok és az EU intézmények szervezeti és pénzügyi korlátait is számításba veszi, ezért uniós forrásokkal segíti a különböző drogstratégiában megfogalmazott célok megvalósítását.

Nemzeti elvárások

A Kormány „a kábítószerprobléma visszaszorításáról szóló nemzeti stratégiai program céljainak végrehajtásával kapcsolatos kormányzati feladatokról” [1094/2007. (XII.5)] szóló kormányhatározatában többek között előírja a prevenció szolgáltatások tartalmi minimumkövetelményeit meghatározó szakmai ajánlás elkészítését; a pályázati támogatási rendszer kibővítését az egészségfejlesztő és drogprevenció elemeket tartalmazó programok esetében, melyeknek a 2008-2009. évben a közoktatási intézmények 5-11. évfolyamán tanuló fiatalok minimum 30%-át el kell érnie; és a kábítószer-kérdéssel kapcsolatos képzések támogatását, melyek keretében az általános- és középiskolai tanárokat továbbképzési, évenkénti kreditpontos rendszerben be kell vonni a prevenció tevékenységbe, mely által a későbbiekben egységes és átfogó szemlélettel kezelhetik a drog-megelőzés kérdésköreit.

Az „Eséllyel az esélyért – az újbudai fiatalok drogprevenció alternatívája” című pályázati projekt megvalósulási időszaka alatt (2009.03.01-2010.03.01.) az Országgyűlés, tovább egyeztetve az Európai Unió célkitűzéseivel és az ENSZ egyezményekkel, elfogadta a „kábítószerprobléma kezelése érdekében készített nemzeti stratégiai programról” c. (106/2009. (XII.21.)) OGY határozat mellékletét képező „Nemzeti Stratégia a kábítószerprobléma kezelésére” című stratégiai programot (a továbbiakban: Nemzeti Drogstratégia), melynek első pillére a „Megelőzés, közösségi beavatkozások”.

E pillérfőcél (Nemzeti Drogstratégia: VII/1.) meghatározása szerint: a *droghasználat megelőzése egy pro-aktív, többirányú, közösségi alapon szerveződő, több szektor együttműködését igénylő, kulturálisan érzékeny tevékenység, melynek célja az egyének, a családok és a helyi közösségek alkalmassá tétele az életesemények nyomán keletkező kihívásokkal való megküzdésben. A prevenció folyamat tehát olyan körülmények létrejöttét támogatja, melyek eredményeképpen az érintettek testi, lelki, fizikai jólléte fokozódik, számukra egy biztonságos, egészséges életvitel gyakorlása válik lehetővé.*

A prevenció tevékenység során – a teljes lista felsorolása nélkül – a Stratégia az alábbi szemléleti megközelítéseket tartja szükségesnek figyelembe venni:

- A legális és/vagy illegális szerhasználat kialakulásának megelőzése során olyan alternatívák nyújtása, melyek révén a pszichoaktív szerhasználat nem minősül vonzó életstílusnak;

¹ Az EU kábítószer-ellenes cselekvési terve 2009-2012; 2008/C 326/09 HU, Az Európai Unió Hivatalos Lapja

- Ma a leghatékonyabb prevenció beavatkozásokról sem várható el, hogy önmagukban megakadályozzák a szerfogyasztást, ugyanakkor az elvárható, hogy a felnövekvő generációk tájékozottsága, személyes hatékonysága a jól megtervezett beavatkozások eredményeképpen növekedjen;
- Amennyiben a szerhasználat aktuálisan nem megakadályozható, akkor annak minél későbbi életkorra történő késleltetése válhat reális célkitűzéssé;
- A veszélyeztetett populáció tagjai számára olyan készségfejlesztésre, illetve olyan információ nyújtására van szükség, melyek eredményeképpen mérséklődnek az egyéni és közösségi károk;

A fentiek alapján hazánk is egyre többet tesz a kábítószer-kérdés hatékony kezelése érdekében, melyhez elengedhetetlen a társadalmi összefogás.

Helyi, kerületi megfogalmazások

Budapest Főváros XI. kerület Újbuda Önkormányzatának Képviselő-testülete a globális szintű kábítószerprobléma helyi megjelenésére válaszul, 2005-ben elfogadta Újbuda Bűnmegelőzési Stratégiáját, mely cselekvéstervet határoz meg a drogok használatával és terjesztésével összefüggő egészségügyi, szociális és bűnügyi ártalmak és hátrányok kiküszöbölésére, megelőzésére. A helyi Stratégia a nemzetközi és nemzeti vonatkozó ajánlások, határozatok és a Nemzeti Drogstratégia figyelembevételével – a prevención kívül – működési keretet biztosít az alapvető emberi jogok érvényesítése, az életminőséget javító közbiztonság megteremtése, a jogsértéseket előidéző okok és a sértetté válás veszélyének csökkentése, továbbá a bűncselekmények eredményes megelőzése, a lakosság és az anyagi javak védelme érdekében.

Az Önkormányzat a helyi szakmai szervezetekkel együttműködve a regionális adottságok és lehetőségek megvizsgálásával saját prevenció programokat dolgoz ki és valósít meg. A kábítószerprobléma súlyát és a társadalomra való ártalmas hatását felismerve 2004-ben helyi Kábítószerügyi Egyeztető Fórumot hozott létre, amely jogi személyiséggel nem rendelkező szakmai tanácsadó testület. Feladata egységes és módszertani szemléletmód kialakítása, a kerületben zajló drogprevenció tevékenység koordinálása és egy olyan információs és tudásközpontként történő megjelenés, amely a tevékenységével a drogprobléma visszaszorításában alapvető fontosságú négy terület (*közösség és együttműködés, megelőzés, gyógyítás és rehabilitáció, kínálatcsökkentés*) intézményeinek munkája között igyekszik összhangot teremteni.

Az Önkormányzat, az intézményrendszer, a társadalmi szervezetek és a lakosság által birtokolt erőforrások önmagukban és külön-külön nem elégségesek a drogprobléma hatékony kezeléséhez, ezért az uniós pályázat különösen jó alkalmat adott arra, hogy a kooperációt erősítsük, és közös szándékkal, együttes erővel tegyünk a kerületi fiatalokat veszélyeztető drog-jelenségek csökkentése érdekében.

Új Magyarország Fejlesztési Terv/Társadalmi Megújulás OP (TÁMOP)

A TÁMOP-5.2.5/08/1/C kódszámú pályázat alapvető célja a hátrányokkal küzdő iskolás korú gyermekek, családjaik, valamint a fiatal felnőttek (14-25 év) integrációs esélyeinek növelése olyan oktatási rendszeren kívüli preventív célú programokkal, amelyek csökkentik a devianciáikat, segítik az iskolában a sikeres teljesítményüket, a munka világára való felkészülésüket, valamint – a megfelelő társadalmi minták elsajátításával – erősítik a társadalmi részvételüket.

A komponens célja a problémás droghasználat kialakulásának megelőzése, a kellő időben történő kezelése, mely jelentős mértékben növeli a fiatalok produktív életvezetésének esélyeit. A pályázat célrendszerében kiemelt helyet foglal el az illegális szerfogyasztók és sérülékeny életkorban lévők számára olyan alternatív szolgáltatások biztosítása, melyek az érintettek számára könnyen megközelíthető környezetben elérhetők, s így a mindennapi tevékenységük szerves részévé válhat. Ezáltal a prevenció beavatkozás igénybevétele nem stigmatizáló, könnyű hozzáférést és eredményesebb intervenciót tesz lehetővé.

A „drog-alternatíva” megközelítést alkalmazó programok egyrészt a fiatalkorra jellemző kockázatkeresés kielégítését szolgáló tevékenységeken keresztül (sport, extrém sport, szabadidős programok), valamint a pszichológiai elmélyülésre való igényt kielégítő művészeti értékteremtő tevékenységeken, a közösségformáló aktivitásokon keresztül fejtik ki hatásukat. Alapvető szempont e tevékenységek kialakításakor az iskolán kívül zajló, egyénre szabott jelleg. A program tartalmában az alábbi elemek javasoltak megvalósításra: sportesemények, éjjeli sportrendezvények, szabadidős programok, kreatív foglalkozások, drámapedagógiai foglalkozások, filmklubok, előadások, meditációs és élménypsichológiai foglalkozások; és tematikus elemeket tartalmazó csoportfoglalkozások tartása.

Újbuda Önkormányzata mint főpályázó – az együttműködő partnereivel – a fenti célok mentén alakította ki a pályázati programját, melyet az európai uniós pályázati támogatás elnyerése után főkedvezményezettként részletesen kifejti a következő fejezetekben.

1.2 Újbuda jellemzői, adottságai

Budapest XI. kerülete az egyik legváltozatosabb felszínű kerület, történelme visszanyúlik a rómaiak előtti időkre. Újbuda 33,47 négyzetkilométeres méretével a nagyobb kerületek közé tartozik, lakosságát tekintve pedig (144.000 fő) a főváros kerületei közül a legnépesebb. Bár a főváros lakossága lassuló ütemben, de tovább fogy, ez a tendencia a XI. kerületre kevésbé jellemző, mely a növekvő mértékű lakásépítési beruházásoknak köszönhető. Újbudán a hat nagy lakótelepen kívül több családi és hétvégi házas negyed található. Összesen 71.651 lakás számlálható össze (2006), melyek nagy része kétszobás. A belső részek (kb. 25.000 lakás) többnyire 1945 előtt, a 16. választókerület lakótelepei (25.000 lakás) az 1960-as és '70-es években, míg a 17. választókerület házai (20.000 lakhely) az 1980-as években épültek.

Korösszetétel alapján a 0-14 évesek aránya a kerületben az átlagosnál 1 %ponttal (11,3%), a 15-64 éves korosztály-aránya 2,5 %ponttal alacsonyabb (66,9%). A lakónépesség gazdasági aktivitását tekintve kedvezőbb a budapesti átlagnál, az idősek magasabb arányából adódóan a foglalkoztatottak és a munkanélküliek rátája alacsonyabb, az inaktívak és az eltartottak aránya pedig magasabb. A lakosság körében a kerületek közül itt a legalacsonyabb a munkanélküliség (1,71%). Ez valószínűleg összefügg azzal, hogy a közép- és felsőfokú képzettséggel rendelkező népesség rátája is meghaladja a fővárosi átlagot (középfokú kb. +12,8%, felsőfokú: +13% [2005]). A regisztrált (mind a társas, mind az egyéni) vállalkozások számát tekintve a XI. kerület az első a fővárosban (18.223 vállalkozás); az átlaghoz igazodva a legtöbb vállalkozást az ingatlanügyek, a gazdasági szolgáltatások, a kereskedelem, és az ipar – építőipar – területeken találjuk.

Újbudát joggal nevezik „a főváros nyugati kapuja”-nak, hiszen ide futnak be az Európa nyugati és dél-nyugati területeiről érkező főutak és vasutak. Budapest hét közúti hidjából három, a Szabadság, a Petőfi és a Lágymányosi a XI. kerületből kiindulva íveli át a Dunát. Természeti adottságai diverzifikáltak, sík és dombvidék váltakozik, Duna-parttal rendelkezik, tó és több forrás is megtalálható, továbbá két természetvédelmi terület.

A kerület tiszta levegőjű, parkos, sok játszótérrel, kevés ipari jelenléttel. Rendelkezik saját kórházzal, számos templom, szálloda, uszoda, színház, sportpálya található itt. Jelentős értelmiségi lakosság talált otthonra a kerületben, az iskolarendszerek fejlettek (27 feladat-ellátási helyen folyik alapfokú és középfokú oktatás; a Budapesten tanuló általános és középiskolás gyerekek 7%-a tanul ezekben az intézményekben), egyetem és főiskola is megtalálható itt (pl. Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem (BME), Eötvös Loránd Tudományegyetem részei, lágymányosi campusa, Corvinus Egyetem Államigazgatási Kara és Budai Campus, Általános Vállalkozási Főiskola, Gábor Dénes Műszaki Informatikai Főiskola).

Hatalmas területe és több városrész megléte ellenére rendelkezik kerületi központ-negyeddal. Erősségei közé tartozik a jó közműellátottság, valamint a fejlett közlekedési és logisztikai adottság, mely a 4-es metróberuházással várhatóan tovább javul. Az új metróvonal átadása után az Önkormányzat a Gellért tér és a Bartók Béla út mentén

művész-negyed életre hívását tervezi, kávéházak, éttermek, galériák, antikváriumok nyílnak majd, s a Bartók Béla út leszűkítésével, valamint mellékutcák sétálóutcává alakításával hangulatos kerület-központ nyílik meg Újbuda lakói és látogatói számára.

A kerület kiemelkedő természeti-, gazdasági adottságaiból, és társadalmi viszonyaiból következően a bűnözés, ezen belül a kábítószer-kereskedelem és fogyasztás is a fejlett nagyvárosi – azaz az országos átlagot meghaladó – szinten van jelen.

Drog-helyzet Újbudán

A legális, és különösen az illegális szerhasználat a TÁMOP pályázati célcsoportot jelentő korosztály (14-25 év) esetében egyre jelentősebb probléma országos szinten. Bár a konkrét büntetőeljárások száma a kerületben nem magas, a látencia mértékét nehéz megbecsülni. Ezt erősítik a Petőfi híd budai hídfőjének északi és déli oldalán működő szórakozóhelyek tapasztalatai is, ahol a hatalmas tömeg vonzza a különféle vagyron elleni bűncselekmények, valamint a kábítószerral való visszaélések elkövetésére specializálódott személyeket.

Újbuda Önkormányzata a hivatalos szervekkel, az önkormányzati intézményekkel és más civil szervezetekkel együttműködve számos területen próbál tenni a probléma mérsékléséért mind pályázati támogatások bevonásával, mind önköltségi alapon (pl. kapcsolódás a kerület központi térfigyelő rendszeréhez, vagy a párhuzamosan elindított „Csendes éj” akcióorozathoz).

Az iskola-tantervekbe, programokba beépített e témával foglalkozó felvilágosítások, prevenciók eszközök (egészségfejlesztő és drogprevenációs foglalkozások; a tanárok számára szervezett esetmegbeszélő klubok) szintén e célt szolgálják. Ezek során lehetőség van egyéni konzultációra, a gyerekek, szüleik és pedagógusaik is felkereshetik a szakembereket egyéni problémájukkal. A kerületben működő Kábítószerügyi Egyeztető Fórum (KEF) együttműködésének köszönhetően rendszeres és folyamatos a kapcsolattartás a kerületi intézményekkel.

A XI. kerületi Rendőrkapitányság 2007-ben összesen 72 elkövetővel szemben 58 büntetőeljárást indított kábítószerrel való visszaélés miatt. Az elkövetők jellemzően 17-37 év közöttiek voltak. Figyelemmel arra, hogy Újbudán több ezer, a kábítószer bűnözés szempontjából veszélyeztetett korosztályba tartozó fiatal tanul/él, a 72 eset nem számottevő, viszont ez csak a felszín, mert a látencia mértéke ebben a bűncselekményi kategóriában nehezen számszerűsíthető.

Felmérések készültek az illegális szerekről, azok használatáról, a veszélyeztetett életkori csoportokról és a szerekhez kapcsolódó attitűdökről, mely alapján megállapítható, hogy az erőfeszítések ellenére még mindig alacsony a prevenciók programok hatékonysága. A vizsgált mintában a tanulók számára a droghasználat megelőzésében nem nyújtanak elég hatékony segítséget a jelenlegi iskolai drogprevenációs foglalkozások. Az eredmények a hazai kutatási adatokat igazolják, mely szerint ma a gyerekek közel 40%-a rendszeresen fogyaszt alkoholt, 27%-a rendszeresen dohányzik, minden harmadik középiskolás tanuló kipróbált már valamilyen illegális kábítószert, és a kipróbálás valamennyi szer esetében átlagosan 10-13 éves korra tehető.

Aggasztóak ezek az eredmények, hisz komoly népegészségügyi következményei lesznek annak, ha a ma felnövő 16-18 éves diákok – saját bevallásuk alapján – több éve, általános iskolás koruk óta fogyasztanak kisebb-nagyobb rendszerességgel alkoholt, dohányoznak és az illegális szerek használata sem áll távol tőlük. Milyen lesz az egészségi állapotuk 10-15 év múlva? Ilyen egészségkárosító magatartással milyen mintát mutatnak majd a gyermekeiknek?

Sajnos az ismeretek önmagukban nem segítenek elkerülni a kábítószerek kipróbálását, ugyanis a vizsgált mintában a gyerekeknek nincs tartalmas, örömteli tevékenysége, ami valódi feltöltődést, kikapcsolódást jelenthetne számukra, és egyben segítene a megelőzésben.

Az egyik legeredményesebb megelőzést szolgáló módszer – a családban meglévő érzelmi biztonság mellett –, ha lehetőségük van a fiataloknak örömteli szabadidős tevékenységre (sport, tánc, stb.). Amellett, hogy a rendszeres mozgásnak jelentős szerepe van az egészség megőrzésében, egy új közösségben akár életre szóló barátságok is szülehetnek. Az emberi kapcsolatokban, a baráti összetartozásban hihetetlen erő rejlik, amit a gyerekek megsegítésének szolgálatába állíthatunk. Kiemelten fontosnak tartjuk tehát a gyermekekkel történő egyéni foglalkozást és a gyerekek szabadidős programjainak szervezését.

A szükségletfelmérés e megállapításai alapján alakítottuk ki pályázati céljainkat és a megvalósítandó tevékenységeket, melyek által reményeink szerint közelebb juthatunk a probléma mérsékléséhez, a várt eredmények eléréséhez.

1.3 Uniós projekt az önkormányzati szférában

Az önkormányzati pályázók esetében az európai uniós pályázati projekt szervezeti működésének megértése érdekében fontos szemléltetni az önkormányzatok és az EU kapcsolatát, az önkormányzati igazgatás és a projekt-menedzsment relációit, továbbá a szervezeti formák és felelősségi szintek komplexitását.

A közigazgatás és az Európai Unió

Az önkormányzati igazgatás a közigazgatás egyik alrendszere, mely nagyfokú szabadsággal rendelkezik a helyi ügyek szabályozásában. Azt gondolnánk, hogy az önkormányzatoknak – a helyi közügyek hatáskörének gyakorlása végett – nincs európai vonatkozása, azonban az Európa Tanács által ajánlott és Magyarországon az 1997. évi XV. törvénnyel kihirdetett, a *Helyi Önkormányzatok Európai Chartája*-ban felsorolt demokratikus alapértékeket a magyar jogrend is elismeri és biztosítja.

Az Európai Uniónak nincs ugyan közös közigazgatása, a tagállamok közigazgatási rendszerének azonban meg kell felelnie bizonyos uniós követelményeknek: *1. megbízhatóság és kiszámíthatóság, 2. nyitottság és átláthatóság, 3. elszámoltathatóság, 4. hatékonyság és eredményesség.*

Az Európai Unióhoz történő csatlakozás óta az uniós jogharmonizáció az önkormányzati rendeletek esetében is irányadó és követendő. Az EU tehát egyáltalán nincs „messze”, sőt, állandó figyelemmel kell kísérni az uniós irányelveket, melyek egyfajta igazodási ponttal szolgálnak az egységes eljárásrend és szemléletmód kialakítása tekintetében. Az Unió egyik fő célkitűzése az *Európai Közigazgatási Tér* kialakítása, mely a tagállamok számára a közös közigazgatási elvek és értékek megfogalmazásával biztosítja, hogy a „közösségi vívmányok” (‘*acquis communautaire*’) a tagországokban hatékonyan és színvonalasan valósuljanak meg. Az „Európai Közigazgatási Tér” főbb jellemzői: *demokratikus jogállamiság; szociális piacgazdaság; a szolgáltató közigazgatás szerepének erősödése; decentralizáció, szubszidiaritás, szolidaritás; a közösségi célok elérését biztosító szervezet és működés; megbízható, átlátható és demokratikus közigazgatás; stabil, kiszámítható, hozzáértő szakképzett és pártatlan köztisztviselői kar, stb.*

Az Európai Bizottság az „Európai kormányzásról” szóló Fehér Könyvében (2001), mely az uniós kormányzás és jogalkotás átalakításának a keretdokumentuma, a „jó kormányzás” elvét („good governance”) szintén követelménnyé emeli, melynek össze kell kapcsolódnia a *demokrácia és a szubszidiaritás elvének* következetes alkalmazásával. Szükségesnek tartja továbbá a *partnerség, és az általános és tematikus hálózatok* kialakítását.

A Régiók Bizottsága (Brüsszel) – mely a Tanács és az Európai Bizottság véleményező szerveként működik többek között az uniós forrást biztosító Strukturális Alapok és Kohéziós Alapok feladatainak, célmeghatározásainak, költségvetésének és szervezeteinek a meghatározásában –, a „Nemzeti, regionális és projekt alapú irányítás és partnerség a regionális politika területén” című véleményében² „sikerként tekint a partnerség megerősítésére irányuló kezdeményezésekre, amelyek célja egy fenntarthatóbb politika

² 2008/C 325/09; Az Európai Unió Hivatalos Lapja, 2008.12.19., C325/56

kidolgozása a nemzeti, regionális és helyi szintű kormányzás és partnerség szorosabb és erőteljesebb vertikális és horizontális integrációja érdekében.”

A közszolgáltatások biztosítása a közigazgatási reformnak köszönhetően többféle megoldással lehetséges (kiszervezés, koncessziós szerződés, köz-magán fejlesztési megoldások, társulások, megállapodások közfeladat ellátására, önkéntes és önszolgáltató szervezetek bevonása, finanszírozás-politikai eszközök alkalmazása, stb.). Jelen pályázati projekt e feladatellátási-megoldások közül többet is alkalmaz, melynek részletes bemutatása és analizálása egy külön tanulmány témája lehetne.

Projekt-menedzsment a közigazgatásban

Az európai uniós pályázatok a vonzó támogatási összegek ellenére nehézségük és bonyolultnak tűnő jelentési (pl. Projekt Előrehaladási Jelentés/PEJ/) és elszámolási rendszerük miatt, még manapság sem igazán örvendenek nagy népszerűségnek a közigazgatásban. Az önkormányzatok kétféleképpen viszonyulnak e forrásbővítési lehetőséghez: 1. a pályázaton történő indulást a forrás összege alapján rögtön támogatandónak tartják, de mélységében nem mérik fel reálisan a befektetendő munka nagyságát és idő-igényét; 2. alpból túl nehéznek minősítik és eleve elvetik a pályázati részvételt. A saját tapasztalataink alapján kijelenthető, hogy a jó és felelősségteljes döntés alapja az önkormányzat éves stratégiájának és cselekvési tervének ismerete, hiszen akkor lehet és kell elindulni egy pályázaton, ha a fejlesztendő terület már szerepel az átfogó stratégiai célok között, és a fejlesztésre *valóban* szükség van. A pályázat egyik fontos elvárása, mely felett szintén hajlamos elsiklani a pályázó, a néhány éves fenntartási, fenntarthatósági kötelezettség, azaz a projekt folytatása – a projekt-zárást követően már saját forrásból.

A projekt irányításának szervezeti összefüggései kapcsán három alapvetőnek nevezhető szervezeti megoldás határozható meg a projekt-menedzsmentben³:

1. a lineáris-funkcionális szervezetre épített projektirányítás,
2. a projektre orientált szervezetben történő projektirányítás,
3. a mátrix-szervezetben történő projektirányítás.

A *„lineáris-funkcionális szervezetre épített projektirányítás”-ban* a projekt megvalósításával összefüggő tevékenységeket az egyes funkcionális szervezeti egységek végzik, amelyek fölött a projekt-menedzser nem rendelkezik hatáskörrel. Ez esetben projekt-koordinátori szerepet tölt be, mely egy olyan információs központ, akinek az egyik legfontosabb feladata – a funkcionális egységek közötti koordináció létrehozásán túlmenően – a projektkontroll és a felső vezetés számára történő döntés-előkészítés. E helyzetből adódóan *a felelőssége és a hatásköre – nincs összhangban*.

A *„projektre orientált szervezeti struktúra”-ban* a projekt irányításához és megvalósításához szükséges szakmai kapacitás egy elkülönült szervezeti egységet képez, ahol a projekt-egység a projekt aktuális tevékenységeinek megfelelően szakmai összetételét és létszámát illetően is változhat. Ebben az esetben a projekt-menedzser hatáskörrel bír az aktuális projektcélok határáig a teljesítésre vonatkozóan is, ezért *a felelőssége és a hatásköre – azonos szinten* helyezkedik el.

A *„mátrix-szervezetben történő projektirányítás”* a megosztott hatáskörök elvén alapszik. A projekt megvalósításával összefüggő tevékenységeket az egyes funkcionális szervezeti egységek teljesítik ugyan, de ez esetben a projekt-menedzser is rendelkezik hatáskörrel a teljesítési folyamat fölött. Egyszerűen fogalmazva, a *mit* és a *mikor(ra)* jellegű döntésekkel összefüggésben a projektmenedzser, a *hogyan* (és esetleg *ki*) jellegű döntésekre vonatkozóan a funkcionális vezető rendelkezik – egymáshoz viszonyítva azonos „erősségű” – hatáskörrel. A mátrix-szervezet a megosztott hatáskörök miatt azonban sérülékeny struktúra, ugyanakkor a felelősségben való egymásra utaltság egyfajta kohéziót is biztosít számukra.

³ Görög Mihály: Általános projekt-menedzsment, 166.o. (Aula Kiadó, 1999.)

E három, alapvetőnek tartott szervezeti megoldás a maga tiszta formájában ritkán fordul elő; sokszor találkozhatunk ún. *vegyes megoldásokkal*, ami nem feltétlenül hátrányos.

Az „Eséllyel az esélyért” c. pályázati projekt-megvalósítás során – a fenti meghatározások alapján – a vegyes projektirányítási megoldás alakult ki.

Az uniós pályázati szakterület szerepe – helyi megközelítésben

Tapasztalataink alapján megerősíthető az az egyre inkább elterjedt nézet, miszerint az európai uniós szakterület új szint és szervezeti működési formát visz a közigazgatás életébe, mely hagyományosan lineáris-funkcionális (hierarchikus) szervezetben végzi feladatellátását. Egyre inkább megfogalmazódik az a tény, hogy a közigazgatási reform egyik felgyorsító tényezője az európai uniós pályázati szakterület, mely a projekt-szervezeti struktúra és kultúra kialakításával a közigazgatási szervezeti hagyományokat fellazítja. Az emberi erőforrások szakmai leltárának és a feladat/felelősség időkorlátos mátrixában történő, teljesítmény-alapú projekt-megvalósítás a közigazgatás vonatkozó szakterületén a feladatellátást hatékonyabbá, célorientáltabbá, eredményesebbé és mérhetővé teszi.

Ma már a nagyobb önkormányzatok, Újbuda is, alkalmaznak uniós pályázati szakembert (EU Iroda), akinek a széleskörű kompetenciája, erőforrás- és projekt-menedzsment tapasztalata kulcsfontosságú egy sikeres pályázat érdekében. A projekt-fejlesztés, pályázatírás, projekt-megvalósítás során ugyanis olyan belső irányítóként és információs pontként kell működnie az önkormányzat, a hivatal szakterülete, a pályázatírók és a pályázati szervek között, mely szakember nélkül a legjobb kezdeményezés is vakvágányra fut. Ez a funkció nehezen rögzíthető a hierarchikus rendszerben, mert túl sok döntést igényel túl sok résztvevőtől, túl rövid idő alatt. A pályázatok beadási intervalluma általában 2-3 hónap, mely időszak alatt egy több milliós pályázat önkormányzati előterjesztését, jóváhagyását, pályázatírók beszerzését, szerződéskötést, emberek irányítását, a projekt teljes tematikai, pénzügyi és fenntarthatósági kidolgozását, adatgyűjtést, stb. és a pályázat benyújtását kell elvégezni. Ez a folyamat – az időkorlát és a munkatársak munkaköri leterheltsége miatt – nagy nyomást helyez az uniós és szakmai felelős vállára. Hangsúlyozandó, hogy felsővezetői támogatás és gyors döntéshozatal nélkül a pályázó kifuthat a pályázati határidőből, ezért célszerű a pályázati indulást követően kiemelten – a döntéshozók közvetlen és azonnali elérését lehetővé téve – kezelni a projekt-fejlesztést és a pályázatírási feladatok ellátását.

Míg a pályázatírási projektet – minden projekt esetében – a Hivatal európai uniós szakembere irányítja, a nyertes pályázat megvalósításáért már a szakterületről kinevezett projekt-menedzser felel operatív szinten. A stafétabot átadásának az az oka, hogy a szakterület rendelkezik azzal a speciális szaktudással, háttér-dokumentációval és munkatársakkal, mellyel a megvalósítást irányítani tudja. „Sima” projekt esetén nem lenne szükség az uniós pályázati szakemberre, azonban az európai uniós pályázatok világa is egy külön szakterület, melynek bonyolult szabályrendszere van. Az együttműködés tehát a projekt-megvalósítás során is létfontosságú.

Az EUs szakember feladata a pályázat nyertessé nyilvánítása után nem szűnik meg. Mivel a pályázati anyagot részleteiben ismeri, az uniós szakterület legújabb trendje szerint *belső monitoring* és *projekt-kontroll* feladatot célszerű ellátnia. Helikopter-szemlélettel és pro-aktív hozzáállással „külső szemlélőként”, objektív tanácsadással segítheti a projekt-menedzsmentet a mérföldkövek (főbb teljesítési pontok, referencia pontok) teljesítése során.

Egy szakterületnek általában egyszer adatik meg, hogy európai uniós pályázatot nyer, valósít meg, ezért – eltekintve a kivételektől – a pályázati projektmenedzsment-team nem rendelkezik kellő tapasztalattal e téren. Ekkor tölt be az uniós szakember mint referencia-pont fontos szerepet, hisz – szakterületéből adódóan – a számos pályázati projekt megvalósításának eredményeként olyan tudástárral és tapasztalattal rendelkezik, mellyel hozzáadott értéket képvisel minden uniós projekt-megvalósítás esetében.

A projekt-menedzsmentet – nagy összegű pályázat esetében – célszerű kiszervezni, melynek van pozitív, de negatív oldala is. Az „Eséllyel az esélyért” c. pályázat esetében a projekt-szervezet felépítését úgy határoztuk meg, hogy a projekt-menedzsment (Hivatal szakterületi referense) és a pénzügyi-menedzsment a Polgármesteri Hivatal biztosítja, míg a szakmai-vezetői feladattal egy drogprevenációs tapasztalattal rendelkező külső vállalkozót bízunk meg. A drog-alternatíva program megvalósításához a pályázat szakmai és képzési előírásokat fogalmazott meg, mely a szervezési, szakmai vezetői feladatok ellátásához felsőfokú szociális alapvégzettséget, vagy addiktológiai konzultáns és/vagy pszichológus, szociológus, pedagógus végzettséget tett szükségessé; továbbá a programokon belüli képzéseket vagy tréningeket a 2001. évi CI. felnőttképzésről szóló törvény szerint intézmény-akkreditációval rendelkező felnőttképzést folytató intézmény végezhet el.

E követelményeknek eleget téve, a pályázatért felelős szervezeti egységet a pályázatban úgy építettük fel, hogy az érintett szakterületért felelős bűnmegelőzési referens projekt-menedzsment pozícióban felel a projekt operatív megvalósításáért, mely munkaköri leírásban is rögzítésre került. A projekt irányítási munkálatait havi 20 órás feladatellátásban határoztuk meg. A pályázó képviselőjében eljáró polgármester felelősségi köre a pályázat teljes és szakszerű megvalósítását foglalja magában, azonban a gyakorlatban – a szerződések és feladatok nagy volumene és időigénye miatt – a szakterület alpolgármestere végezte a teljesítésigazolásokat és hozta meg a „mindennapos” jóváhagyási döntéseket (l: 1.sz.melléklet).

A szakmai-vezető feladata a pályázatban megnevezett szakmai programok megszervezése és ellenőrzése, míg a pénzügyi-menedzsment a számlázásért, kifizetésekért, a pályázati pénzek lehívásáért és az elszámolási rendszerek kezeléséért felelt. Az együttműködő partnerek részéről delegált projekt-koordinátorok a program teljesítésében segítettek, a projekt közvetett munkatársaiként bevont pedagógusok, önkéntesek és segítők pedig – felkészítésüket követően – a programokat vezették le a helyszíneken.

Fontos hangsúlyozni, hogy a projekt-szervezetet már a pályázatíráskor név szerint (önéletrajzzal) meg kell határozni a pályázatban, tehát a pályázat egy stratégia, cselekvésterv, ütemterv, térkép, amelyet – ha igényesen és körültekintően, reális célokra, tevékenységekre, eszköz- és humán erőforrásra dolgoztunk ki – „csak” követni kell.

A pályázati projekt és az együttműködő partnerek

A drogprevenációs pályázatot – már a pályázatíráskor – széleskörű kapcsolati hálóra építettük a hatékony kivitelezés érdekében. Az elmúlt években az Önkormányzat igyekezett szoros együttműködésben megvalósítani a bűnmegelőzési szakmai programjait, ezért a pályázati kezdeményezésben az önkormányzati és szakmai intézmények – a közöttük is kialakítható jövőbeli együttműködés céljával – pozitív hozzáállással csatlakoztak.

A pályázati projekt célja:

A TÁMOP prioritásaihoz igazodva, a XI. kerületben a problémás droghasználat kialakulásának megelőzése, kezelése, a kerületi fiatalok produktív életvezetésének javítása, a munka világába történő belépési esélyeik növelése, és a megfelelő társadalmi minták elsajátítására történő felkészítés iskolán kívül zajló, közösségi alapú kábítószer-fogyasztás megelőzését szolgáló alternatív programokon keresztül.

A pályázat főkezdvezményezettje:

Budapest Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata

Az együttműködő partnerekkel a projekt-indítás elején együttműködési szerződésben rögzítettük a pályázatban elvállalt feladataikat és felelősségi körüket. Minden szervezet számára egységesen teljesítendő feladatok és elvárások voltak az alábbiak:

- a Támogatási Szerződés feltételrendszerét és a pályázati anyagot ismeri és a szerint – szakszerűen – jár el az együttműködés során;
- a projekt-menedzsment megbeszélésekre meghívás alapján 1 fő szakembert delegál;

- a Társadalmi Megújulás Operatív Program és pályázat feltételrendszerének ismeretében és célrendszerének követésével, a projekt ütemtervbeli határidőinek betartásával a pályázatban meghatározott feladatokat szakszerűen és teljes körűen ellátja;
- a Megvalósító által szervezett projekt-indító felkészítő képzésre, a munkaerőpiaci tréningre, és a szociális segítők módszertani felkészítő képzésre 1-1 fő szakembert delegál;
- a projektben szereplő célcsoport (14-25 éves fiatalok) számára a programok megszervezéséhez biztosítja a feltételeket;
- a pályázati projekt megvalósításához és a projekt előrehaladási jelentéseihez (PEJ) szükséges dokumentumokat (pl. programleírás, naplózás) – az együttműködés során elkészített ütemterv szerint és a meghatározott határidőig – Megvalósító számára hiánytalanul átadja;
- a projekt belső eljárásrendje és szabályzata szerint jár el; konkrét tevékenységre havi szinten programtervezetet készít, melyet Megvalósítóval 3-4 héttel előre egyeztet;
- a projekt záró-konferenciáján szakmai előadást tart;
- a pályázati projektet feldolgozó tanulmány elkészítése során a projektben végzett tevékenységéről információt szolgáltat; a projekt írásos feldolgozása érdekében konzultációs időt biztosít a tanulmány elkészítője számára;
- a pályázati disszeminációhoz hozzájárul, azt elősegíti;
- tudomásul veszi, hogy együttműködési problémák esetén az európai uniós projekt teljesítése, megvalósulása veszélybe kerülhet.

Az Együttműködő partnerek, és szakmai feladataik:

1. Újbuda 11. Nonprofit Kft, amely vállalja, hogy az Önkormányzattól a TÁMOP projekt megvalósítása céljából átvett ingatlant programkezdésre (2009. július 1.) a szabadidős tevékenységek lebonyolítására műszakilag alkalmassá teszi; üzemelteti és fenntartja azt a pályázati célok megvalósulása érdekében.
2. Újbudai Pedagógiai Intézet (UPI), amely az alábbi szakmai feladatokat végzi el:
  - a kerületi iskolák veszélyeztetett fiataljainak feltérképezése és a pályázati programba integrálása;
  - a pedagógusok, különös tekintettel az iskolai szabadidő szervezők tájékoztatása a pályázati programról, illetve a projekt tevékenységeibe történő bevonásuk;
  - a szakmai felkészítő képzések helyszínének biztosítása;
  - esetenként szabadidős programokhoz helyszín biztosítása (pl. kreatív műhely)
  - egészség-promóciós munka (egészség-műhely)
3. Újbudai Humánszolgáltató Központ (HSZK) az alábbi szakmai munka megvalósulását vállalja:
  - utcai megkereső szolgálat a pályázati célcsoport programba történő integrálása céljából;
  - klienseit tájékoztatja a pályázati szabadidős lehetőségekről a pályázati programba történő integrálásuk céljából;
  - drogprevenció cèllal klienseit tájékoztatja és bevonja a csoportos programokba (pl. önismereti csoport, dráma-pedagógiai csoport, munkaerőpiaci felkészítés);
  - egészség-promóciós munka.
4. Katolikus Karitás Rév Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat, amely a felsorolt feladatokat végzi el:
  - utcai megkereső szolgálat a pályázati célcsoport programba történő integrálása céljából
  - drogprevenció cèllal fiatalok tájékoztatása és bevonása a csoportos programokba (pl. önismereti csoport, dráma-pedagógiai csoport, munkaerőpiaci felkészítés)
5. Magadért Alapítvány, amely a következő feladatokat teljesíti:
  - klienseit tájékoztatja a pályázati szabadidős lehetőségekről a pályázati programba történő integrálásuk céljából;

- drogvenció cellal klienseit tájékoztatja és bevonja a csoportos programokba (pl. önismereti csoport, dráma-pedagógiai csoport, munkaerőpiaci felkészítés)
6. Újbudai Közterület-felügyelet, amely az alábbi közreműködést vállalja:
- a pályázat szabadidős tevékenységei megvalósítása érdekében közreműködik a pályázati célcsoport környezettudatos nevelése terén jogkövető magatartás kialakítása céljából;
  - a pályázat "Tisztasági-őrjárat" elnevezésű programját a célcsoport számára ismerteti és megszervezi, megvalósítását biztosítja;
  - a célcsoport tájékoztatása a közterületi jelzőrendszer információs hálózatáról.
7. BRFK XI. Kerületi Rendőrkapitányság, amely az alábbi feladatok elvégzésével vesz részt a projektben:
- a Megvalósító és a projektben szereplő célcsoport (14-25 éves fiatalok) számára drogvenció és bűnmegelőzési tanácsadást végez;
  - a Megvalósító által szervezett projekt-indító felkészítő képzésre 1 fő szakembert delegál;
  - személyi állományának rendelkezésre bocsáthatóságának függvényében egyéb szabadidős tevékenységeket szervez (pl. rendőrségi látogatás során oktatófilm vetítése, kapitányság bejárása és a Rendőrség bemutatása, KRESZ-teszt, drogtotó, önvédelmi fogások elsajátítása alapszinten, előadás különböző bűncselekmények megelőzéséről, viselkedési technikák áldozattá válás esetén, futball-meccs a Rendőrség csapatával, bemutatók szervezése (kutyás, autós), stb.)

1.4 Felkészülési folyamat

Az egy évet felölelő projekt-ütemtervben négy hónapot határoztunk meg felkészülési időszakként, mely tartalmazta az együttműködési megállapodások elkészítését és megkötését, a projekt-szervezet felállítását és képzésekkel történő csapat-építést, a belső eljárásrendek kidolgozását, a közbeszerzési eljárások lefolytatását, és a helyszín program érdekében történő felújítását, rendelkezésre bocsátását.

Projekt-menedzsment képzés

A projekt-megvalósítás egyik problémájaként szembesültünk azzal a felismeréssel, hogy az utólag létfontosságúnak bizonyuló programindító projekt-menedzsment és motivációs felkészítő tréninget csak két hónappal a projekt-indulást követően valósítottuk meg az együttműködési megállapodások, és a képzéssel kapcsolatos beszerzési eljárás elvégzésének időigénye miatt. Erre már rögtön a program indításkor szükségünk lett volna, ugyanakkor a képzés idejére már rendelkezünk olyan projekt tapasztalat- anyaggal, mely miatt a tréning talán még hatékonyabbá és komolyabbá vált.

A három napos képzés célja az volt, hogy a pályázati programban részt vevő szervezetek vezetői, illetve delegált kollégái között az együttműködést kialakítsa és fejlessze. A tréning keretében a közös tanulás és a team-munka párhuzamát, a szervezetben betöltött pozíciókat/szerepköröket, az egyéni és csoportos döntések folyamatát és hatásmechanizmusát fejtettük ki különböző módszertani játékokon keresztül. Azonosítottuk a konfliktus-megoldási stílusunkat, a feladatkör-hatáskör-felelősségi kör egyensúlyát, a szervezeti mátrix ismérveit, az erőforrások és kompetenciák hiányát-meglétét, stratégiát készítettünk, és helyzetgyakorlatokon, előadásokon keresztül dolgoztunk reggeltől-estig önmagunkon, a csapaton, és a projekten.

A képzést követően sokkal céltudatosabban, motiváltabban, és egymás és önmagunk projekt-feladatkörét is tisztábban látva alkalmaztuk frissen megszerzett tapasztalatainkat. Visszatekintve ez a képzés elengedhetetlen és nélkülözhetetlen egy sok-szereplős projekt sikeres megvalósítása érdekében. Irányt adott és kiemelte, hogy stratégia, cselekvésterv, ütemterv, és a mindezt koordináló, irányító „erős” projekt-menedzser nélkül nincs sikeres projekt-megvalósítás.

Adminisztráció

A sikeres és jól kezelhető projekt-előrehaladás főbb adminisztrációs ismérvei: a projekt-specifikus eljárásrend és munkaköri leírások kidolgozása, az együttműködési megállapodásokban a feladat-felelősség részletes meghatározása, a (köz)beszerzési típusok azonosítása és kivitelezése, és a pályázati irányelvek, lefektetett ütemterv áttekintése, követése.

Egy projekt az uniós pályázati rendszer és a közigazgatási eljárások kiiktatásával is számos kihívással találkozhat, származzon az az idő-korlát vagy erőforrás-korlát problémaköréből. A közigazgatás – a projekt-szervezeti felépítéséből adódó, korábban tárgyalt működési nehézségein kívül, a közbeszerzési kötelezettség súlyán át – a belső eljárásrend időigényével lassítja az amúgy is komplex megvalósítást. Ennek megoldásaként a szűk projekt-menedzsment az eljárásrendet – a szerződések esetében például – azzal gyorsította, hogy TÁMOP-bélyegzővel látta el az anyagokat, melyek gyorsabb elbírálásban részesültek. A közigazgatási iratkezelési szabályok betartása (iktatási rendszer), a sok-szereplős dokumentum-jóváhagyások, aláírások megsokszorozták az amúgy is bonyolult projekt feladatait, jelentős többlet terhet téve a projekt-menedzsment vállára. A projekt-szereplőknek ki kellett alakítani az információ-áramlás útját (heti/kétheti projekt-menedzsment megbeszélések, emlékeztetők, feljegyzések, beszámolók, telefonos, elektronikus tájékoztatás), és az archiválási rendszert (dokumentumok tárolási helye, formája, másodpéldányok, stb.). A belső eljárást össze kellett hangolni a pályázati projekt előrehaladási jelentési rendszer elvárásaival, melyben változás-bejelentésre is sor került a közigazgatási eljárások időigénye miatt.

A tapasztalatok azt mutatják, hogy az együttműködési eljárásrendek részletes és mindenre kiterjedő írásbeli kidolgozása létfontosságú. A projekt-indítás oly sok feladatot ró egyszerre a megvalósítókra, hogy a zsonglőrködésben ez a „tányér” a megfelelő törődés hiányában hajlamos a földre pottyanni. Tehát a szabályok és elvárások konkrét kidolgozása időigényes ugyan, de a projekt-folyamat során ez az idő- és energia-befektetés megtérül. Egy projekt-folyamat során általános és óhatatlan, hogy problémák, nehézségek merülnek fel, melyre egy előrelátó projekt-szervezet könnyebben reagál egy kész működési renddel a birtokában.

1.5 Az újbudai projekt részletes bemutatása

Az „Eséllyel az esélyért” című pályázat alapvető célja – a Társadalmi Megújulás OP prioritásához igazodva – a problémás droghasználat kialakulásának megelőzése és kezelése oly módon, hogy a projekt eredményeképpen a kerületi fiatalok produktív életvezetésének és a munka világába való belépésének esélyei megnövekedjenek. Közvetlen célja az újbudai fiatalok számára létrehozni egy – a kerületben eddig ilyen formában nem működő – drog-alternatív programokkal szolgáló színteret, mely – színes programválasztékával – a 14-25 éves korosztály specifikus problémáira választ adó, „egészség-sziget”-té válhat. A közösségi tér alkalmas programok, rendezvények tartására, melynek résztvevői számára – a pályázati célok alapján – térítésmentesen biztosítja az Önkormányzat (mint a pályázat főkezdvezményezettje) a kriminalitás- és szermentes szabadidős lehetőségeket. A szakmai programkínálatban tanácsadók segítik a fiatalok pro-szociális viselkedésmintáinak erősödését, illetve sikeres életkezdesi esélyeik javítását.

A projekt célcsoportja

A projekt közvetlen célcsoportját a kerületben élő – a droghasználat által leginkább veszélyeztetett – 14-25 év közötti fiatalok jelentik (kb. 30.000 fő). A felmérések szerint a vizsgált célcsoport életében a családi kötődések egyre felszínesebbek, tanulmányi eredményeik átlagosak, iskolájukról, tanáraikról nincsenek jó véleménnyel. Szabadidejük eltöltésében első helyen a buli áll, mely elképzelhetetlen alkohol, dohányzás vagy egyéb szerek nélkül. A fiatalok mintegy harmada rendszeresen fogyaszt alkoholt és/vagy dohányzik, illetve 18 éves korára kipróbált már valamilyen illegális kábítószer. Szabadidejük eltöltésében főszerepet játszanak a számítógépes játékok (sokan már

ebben a korban internet-függők), viszont a sportot, az olvasást, a kulturális programokat, illetve a kirándulást a természetbe nagyon kevesen említették tevékenységeik között.

A pályázati tervek szerint három év alatt körülbelül 450 fiatal vesz részt közvetlenül a programokban. Az ismétlődések miatt az egyes programtípusok létszámait arányosítva összegezve alakultak a pályázat indikátorait is jelentő mutatók. A szervezett programokon 280 fő résztvevővel kalkulál a pályázat, a kínált szolgáltatásokat 320 fő veszi várhatóan igénybe (további kb. 60 fő az anonim nyílt klubot), tehát ezek átfedéséből adódik a 450 fős létszám.

Szintén a közvetlen érintettek közé tartozik a képzésen részt vevő 53 szakember, akik a tevékenységek lebonyolításában közreműködnek.

A közvetett célcsoportba tartoznak a fiatalok szülei, családtagjai, illetve a velük kapcsolatba kerülő intézmények (iskola, egészségügyi, szociális) szakemberei, valamint – a pozitív output, eredmények hatására – a kerület teljes lakossága.

A projekt programkínálata röviden

A pályázati projekt programcsomagját négy szempont figyelembevételével alakítottuk ki: 1. Egyénre szabott alternatív programok, 2. Tematikus csoportfoglalkozások, 3. Módszertan, 4. Felkészítés.

Az alábbiakban a programkínálatot, kategóriánként röviden bemutatjuk, majd a tanulmány további fejezeteiben részletesen kifejtsük az adott programot céljainak, tartalmának és tanulságainak bemutatása, analizálása mellett.

Egyénre szabott alternatív programok

- 1.1. Kondi-sarok: Irányított edzőprogramok és versenyek egy tematikus egyéni prevenciók segítő és egy testnevelő szakember jelenlétével;
- 1.2. Szabadidős programok: Biliárd, pingpong, darts, csocsó egy prevenciók segítővel;
- 1.3. Szombat éjszakai asztalitenisz: A kritikus időben kiemelt jelentőséggel bír, hogy a csellengő fiataloknak vannak-e elérhető szabadidős alternatívái. Egy prevenciók segítő és egy sport-szakember irányításával a fiatalok protektív környezetben tölthetik el az éjszakát;
- 1.4. „LAN-parti”: Hálózatba kötött számítógépeken irányított témában „fejlesztő” stratégiai játék (a sport és szabadidős tevékenységekkel egy időben, ezért külön segítőre nincs szükség);
- 1.5. Tánc-programok: Amatőr tánc-csoportok működtetése egy prevenciók segítővel és egy tánc-oktatóval;
- 1.6. Környezetismeret: Környezetvédő, kertészeti gyakorlati programok egy segítővel és egy kertészeti szakemberrel;
- 1.7. Dramacsoport: Egy segítő és egy szakember;
- 1.8. Élményklub: A szervezett klubszerű (KRESZ) foglalkozásokon egy tanpályán foglalkoznak a szakemberek a fiatalokkal. Ügyességi játékok, közlekedési ismeretek veszélyhelyzetek megelőzése és „kezelése” jelenti az alternatív korrekciók hatást;
- 1.9. Tisztasági-őrjárat: A környezete iránt felelősséget érző unatkozó fiatalokat kívánjuk aktivizálni, a közterület-felügyelet munkatársaival „járőrözve” megismertetni a környezetkárosítás veszélyeit.

Tematikus csoportfoglalkozások

- 2.1. Kortárssegítő-csoport;
- 2.2. Önismereti-csoport;
- 2.3. Munkaerőpiaci tanácsadó csoport;

Módszertan

- 3.1. Prevenciók nyílt klub: életszemlélet, életmód-formálás, a szenvedélyekkel szembeni elutasítás növelése, személyiségfejlesztés;
- 3.2. Prevenciók egészségnapok: megelőző ártalom-csökkentő ismeretátadás;

Felkészítés

- 4.1. Programindító- és motivációs felkészítő tréning a projekt-menedzsment és az együttműködő-partnerszervezetek irányítói részére;
- 4.2. Akkreditált egészségfejlesztő-drogprevenció-bűnmegelőzési képzés a programokon részt vevő prevenció segítő pedagógusok részére;
- 4.3. Munkaerőpiaci tanácsadásra felkészítő program az együttműködők prevencióval, felkutatással foglalkozó alkalmazottai részére;
- 4.4. Az utcai megkereső szolgálatba bevont segítő önkéntesek számára módszertani foglalkozás (küldetéstudat-erősítés, kommunikáció, konzultációs technikák, esetmegbeszélés, ventilláció)

A Bevezető fejezet a projekt feltételrendszerét, uniós kapcsolódásait, pályázati céljait, környezetét és összetevőit, továbbá a szervezeti működést és szakmai programokat foglalja össze röviden. A következő fejezet bemutatja a helyszín kiválasztásának, felújításának és üzemeltetésének főbb szempontjait és mérföldköveit, majd a prevencióval foglalkozó horizontális program-megvalósítók képviselői elemzik az adott szakmai program-típus tulajdonságait, céljait, hatásait és nehézségeit. A projekt tehát a pályázatírás, projekt-szervezet felépítése, a felkészülési periódus után a megvalósítás második, program szervezési és kínálati szakaszába lép.

2 PROJEKT-HELYSZÍN

A veszélyeztetett fiatalok számára az egyik lehetőség hátrányaik leküzdéséhez, a számukra kockázatot jelentő devianciák csökkentéséhez, a beilleszkedésüket segítő programok hozzáférhetőbbé tételéhez, ha alternatívát kínálunk számukra azon szórakozóhelyek mellett, ahol a drogfogyasztás veszélyének fokozottabban ki vannak téve. Annak érdekében, hogy az érintett fiatalok szabadidejüket személyiségük, képességeik, készségeik fejlesztésére fordítsák, az Önkormányzat úgy határozott, hogy pályázati önrészként egy a szabadidős tevékenység számára alkalmas ingatlant biztosít a célcsoport számára. A drogprevenáció egy nehezen megfogható terület, ezért a kerület a különböző programok támogatása mellett egy szabadidős bázis kialakításával próbált segíteni.

A pályázat benyújtásakor az Önkormányzat egy ingatlant jelölt ki a szabadidős tevékenység helyszínéül, mely a kerület szélén, egy üdülőtelki övezetben elhelyezkedő faházak telek. A cél az volt, hogy a sajátos helyszín adottságait kihasználva szabadidős, illetve faházak környezetben kerüljenek a programok megszervezésre, így megteremtve az alternatív lehetőséget a fiatalok számára szabadidejük hasznos eltöltésére.

A faházak telek mellett, a pályázati támogatás megítélését követően, a projekt-megvalósítás megkezdésekor felmerült azonban az igény egy *másik* hely kijelölésére is, mely a kerület szívében helyezkedne el. Míg az első helyszín esetében a szabad levegő, a városból való viszonylagos kiszabadulás volt a fő szempont, a második helynél a könnyű elérhetőség, az időjárástól függetlenül történő működtethetőség bírt döntő jelentőséggel.

A fiatalok számára kialakított két helyszín célja, hogy stabil alapot biztosítson a programok megvalósításához, azaz egy – a korosztály specifikus problémáira választ adó és a szociális érzékenységük kialakítására alkalmas – „egészség-sziget” funkcióját töltsse be. A részt vevő fiatalok számára elengedhetetlen, hogy a programokat egy olyan helyszínhez tudják kötni, amelyhez kötődni is tudnak, mert így a barátaik körében is népszerűsíthetik az általuk látogatott rendezvényeket, versenyeket és meghirdetett programokat.

2.1 A helyszínek kialakítása és bemutatása

Az első helyszín, a FAHÁZ

Az Önkormányzat tulajdonában lévő – Budapest XI. kerület és Budaörs határában – Örsöd dűlőn elhelyezkedő faházak telek 1000 m² alapterületű, rajta egy faházzal, mely – felújítását követően – tökéletesen alkalmassá vált szabadidős programok bonyolítására (I: 2.sz.melléklet). Természetes környezetben helyezkedik el, ahol jó levegő várja a programokra érkező fiatalokat.

A faház két szobás, egy főzőhelyiséget és egy mellékhelyiséget foglal magában. Az előtte elhelyezkedő fedett terasz szintén használható szabadidős programok rendezésére, amennyiben az időjárás ezt kívánja meg. A felújítással megbízott kivitelező a kertben a kiöregedett, elszáradt fákat kivágatta, a virágoskertet rendezette, és helyet biztosított a sport és szabadidős tevékenységek számára is. A vadfűvel, gazzal benőtt területet füvesítette, és a telken kialakításra került egy kispályás focipálya, egy kosárpályánk streetball pályával, szalonna-sütőhely, tűzrakó hely, tábori sátorhely és kültéri pingpong helyszín is. A telek védettsége szakszerű kerítéssel biztosított, mely a focipálya és a kosárpálya mentén a szomszédok érdekében magasított. A programok időbeli kibővítése éjszakai reflektoros világítással vált lehetővé.

Az Önkormányzat az ingatlant pályázati önrészként biztosította a programok helyszínéül, s mivel a pályázati támogatást a programok megvalósítására ítélték meg, a helyet saját finanszírozással bocsátotta rendelkezésre, melynek érdekében a felújításra és üzemeltetésre jelentős pénzeszközt különített el a 2009. évi költségvetésben.

A második helyszín, a HAMZSA

A program második helyszíne – az Önkormányzat tulajdonát képző budapesti Hamzsabégi úton található –, utcára nyíló 65 m² alapterületű klubhelyiség. A kerület jól megközelíthető városrészén, Lágymányoson helyezkedik el, közel a 4-es villamos végállomásához. A felújított ingatlan tökéletesen alkalmas a zárt helyiséget igénylő programok (kondi, LAN-parti, Élményklub/ingyenes KRESZ-oktatás, szombat éjszakai asztalitenisz, tánc, drámacsoport foglalkozások, információs klub és képzések) lebonyolítására.

A helyiséget a korábbi funkciójától eltérően szükséges volt átépíteni és felújítani. Az átépítés előtt egy nagyobb és egy kisebb irodahelyiségből állt, továbbá egy mosdó, mellékhelyiség, főzőfülke, valamint egy dohányzó helyiség állt rendelkezésre. Az ingatlan távfűtése mellett a két irodában egy-egy villanyfűtőtest helyezkedett el, mert a távfűtéssel üzemelő radiátorok mérete és száma alulkalibrált volt. A riasztót és a tűzjelzőt kiszerték, és az elektromos hálózat sem volt kielégítő állapotban. A helyiségek burkolata elhasználódott, cserére szorult. A festett és mázolt felületek elkoszolódtak, elhasználódtak, ezért szükség volt a felújításukra. A külső homlokzat omladozott, így javítást és festést igényelt.

A fizikai igénybevétellel járó programokon részt vevő fiatalok számára egy zuhanyzó és egy öltöző került kialakításra, valamint a kivitelező felújította az egész épületrészt, a teljes vizesblokkot (mellékhelyiség, kézmosó), megszüntette a villanyfűtést, bővítette a távfűtést (új radiátorok felszerelése), és kicserélte a padlózatot (padlószőnyeg, linóleum, járólappal). A munkálatok között szerepelt a festés-mázolás, a tűzjelző és riasztó berendezés kiépítése (távfelügyelet), a légkondicionáló berendezés beszerelésének előkészítése (áramellátás kiépítése), és a külső homlokzat javítása, festése. Az éjszakai programok zajvonzata miatt a nagy helyiség szomszédal határos falát hangszigeteléssel látta el.

Az Önkormányzat pályázata a klub kialakításához eszközbeszerzést irányzott elő, melyek nagy részét itt helyezte el. A LAN-parti 4 számítógép konfigurációt foglal magában, mellyel egyszerre négy fiatal tud hálózatba kötve játszani. A négy számítógép megvásárlásán kívül szükség volt asztalokra, székekre, melyeket az Önkormányzat külön forrásból biztosított. A kondi-sarok berendezéséhez az elliptikus taposógép, szobakerékpár, kombinált fekpád és a súlyzók mellett, öltözőszekrények és padok beszerzésére is sor került. A szombat éjszakáig tartó szabadidős programhoz összecukható pingpongasztal állt rendelkezésre, így használaton kívül helyigényével a többi programot nem zavarta. Beszerzésre került egy csocsóasztal is, melyet a fiatalok nagyon kedveltek. A különböző oktatások színvonalas levezetésének érdekében a vizuál-technikai eszközöket az Önkormányzat közreműködő szervezete, az Újbuda 11. Nonprofit Kft. biztosította. A helyiség alkalmas lett drogprevenció kiállítás megrendezésére is, melynek keretében a fiatalok különböző figyelemfelkeltő szórólapokból tájékozódhattak a témával kapcsolatban.

Az Önkormányzat az ingatlan felújítására és üzemeltetésére a projekt-megvalósítás érdekében pénzeszközt különített el a 2009. évi költségvetésben.

2.2 A helyszínek üzemeltetése

A helyszínek üzemeltetésével az Önkormányzat saját tulajdonában lévő cégét, az Újbuda 11. Vagyonvédelmi és Szolgáltató Nonprofit Kft-t bízta meg, amelynek a feladata a hely rendeltetésszerű használatáról történő gondoskodás és tisztántartása volt. Ezt főként egy gondnok látta el, aki naponta legalább kétszer ellenőrizte a hely rendeltetésszerű használatát és az eszközök állapotát. Mindkét helyszín esetében jól látható helyen, táblán olvasható az üzemeltető neve és elérhetősége, így bármilyen probléma esetén azonnali értesítésre volt/van lehetőség. A programokat több szervezet valósította meg, ezért számukra a bejutást kulcs kiadásával oldotta meg az üzemeltető.

A programok az együttműködő szervezetek egyeztetését követően, előre meghatározott ütemterv szerint zajlottak, melyet a médián kívül az üzemeltető a helyszíneken is megjelenített és folyamatosan frissített. Az órarend tartalmazta a programok pontos

megnevezését, helyszínét és havi időbeosztását. A zökkenőmentes üzemeltetéshez folyamatos konzultáció és információáramlásra volt szükség, mely a projekt-időszak alatt szépen kialakult.

2.3 Felmerülő problémák és kezelésük

Helyszín-kiválasztás: A pályázat írásakor a faházak telket jelöltük meg egyetlen program-helyszíneként, mert mind a kültéri és a beltéri programokra – felújítva – alkalmasnak találtuk. A pályázati támogatás megítélését követően márciusban – tehát a pályázat beadása után fél évvel – kezdődött el a program-megvalósítás egy négy hónapos felkészülési szakasszal. A projekt-beindítás, az együttműködési megállapodások kidolgozása és megkötése, felelősség-elosztás, az eljárásrendek kialakítása, stb. mind heteket vett igénybe, mire a helyszín-bejárás is sorra került. Az eltelt idő alatt a faházak helyszín esetében azonban olyan környezeti hatások érvényesültek, amelyek az időjárás és elérhetőség tekintetében is arra késztették az Önkormányzatot és az együttműködő szervezeteket, hogy egy újabb, könnyebben elérhető, évszak-független szabadidő-központot hozzanak létre. A főkedvezményezett tehát új helyszínt épített be a pályázatba, melyet a közreműködő szervezetnek bejelentett, és a július 1-i programnyitást is már oda tervezte.

A megfelelő ingatlan megtalálása és a közigazgatási eljárásrendben történő kivitelezés is időigényes lett volna, ha az önkormányzati vezetés nem állt volna pozitívan e nehézség megoldásához. Hangsúlyozandó, hogy a támogatással olyan gyorsan tudott a projekt-menedzsment az új helyszín kiválasztásában, jóváhagyásában, felújításában cselekedni, amely példaszerű lehet más projektek, programok számára is. A program-helyszín felújítása nagy tempóban zajlott, mely feladatra az Önkormányzat a tulajdonában lévő Újbuda 11. Nonprofit Vagyonvédelmi és Szolgáltató Kft. mint pályázati együttműködő partnert bízott meg. A kivitelezési munkákat az időnyomás ellenére sikerült megoldani, és a „Hamza Klub” – készen állva a fiatalok fogadására – a GANTT-diagram szerinti határidőre, 2009. július 1-én megnyitotta kapuit.

A helyszín kiválasztása tehát két ellentétes szempont alapján történt, melynek következtében két helyszín került kialakításra. Az *első helyszín* a kerület szélén üdülőtelki övezetben elhelyezkedő faházak telek, melynek célja kiszakítani a fiatalokat a megszokott környezetükből. A *második helyszín* kiválasztásánál – mely a kerület szívében helyezkedik el – a könnyű megközelíthetőséget és a zárt helyiséget igénylő programok szervezésének lehetőségét vette figyelembe a kedvezményezett. A két bázis évszaktól függetlenül otthont tud biztosítani az összes programnak, így egész évben látogatható.

A helyszín és az időjárás: A „Hamza” létrehozásának legfőbb indoka a minden évszakban történő üzemeltetési lehetőség, mely azonban a nyári időszakban, a hosszan tartó kánikula idején úgy tűnt, kifogott az üzemeltetőn. A Hamza klub nagyterme annyira felmelegedett ugyanis, hogy problémássá vált a különböző foglalkozások megtartása. Új légkondicionáló berendezést – fedezet híján – nem lehetett felszerelni, de egy mobil klíma megoldotta a helyzetet.

A helyszín és a biztonság: A klub biztonságtechnikai védelmének követelményével az üzemeltető előre számolt, hisz nagy értékben kerültek be tárgyi eszközök a programok zökkenőmentes lefolytatásának érdekében. Az egyetlen megbízható megoldásnak a távfelügyeleti riasztórendszer bekötése bizonyult. Gondot okozott viszont az együttműködő szervezetek hozzáférési lehetősége és hozzáférési kód-szintjük megállapítása a hely biztonságtechnikai védelmével kapcsolatos felelősségük függvényében. Túl sok személy bevonása nem volt kívánatos, ezért a problémát a gondnok-funkció oldotta meg, mert így kevés felhasználót kellett kód alapján azonosítani. A kóddal rendelkező személyek teljes felelősséggel tartoztak egy esetleges betörés megállapítása esetén.

A projekt időtartama alatt nem volt betörés, illetve rongálás a kijelölt helyszíneken, tehát megállapítható, hogy a hely biztosítása zavar nélkül működött.

A helyszín és a programok: A programoknak van előkészületi szakasza és utógondoskodása, mely abból áll, hogy legalább 15-20 perccel a program előtt a klubot ki kell nyitni, gondoskodni kell a levegőfrissítésről (szellőztetés) és be kell rendezni a helyet az aktuális kellékekkel. Így megteremtjük a jó közérzet alapjait, melyet a program teljesít majd ki. A program végeztével rendben kell hagyni a helyiséget, hogy a következő program tisztaságban, az előző program berendezési eszközeinek (pl. székek, mobil pingpongasztal, vetítő, stb.) elpakolása nélkül, felesleges idővesztéssel kezdődhessen el.

A program-típusok tekintetében is körültekintően kell eljárni, hisz a legnemesebb kezdeményezés és szándék is okozhat mások számára kellemetlenséget, ha nem vesszük figyelembe a társadalmi együttélés szabályait. Ilyen problémaként merült fel a „Hamzsa” klubban szombatoként megszervezett éjjelig tartó szabadidős foglalkozás (pingpong, csocsó) panaszmentes levezetése, mivel a zaj eleinte zavarta a szomszédban lakókat. Természetesen el kellett fogadni, hogy a „házirendet” az európai uniós támogatással működő klubnak is be kell tartani, ezért hangszigetelés készült a helyiség azon falára, amely közös az érintettekkel. Ezt követően nem érkezett panasz az éjszakai programokra.

A helyszín és a szervezés: Megoldandó feladatként szembesült az üzemeltető a szervezetek kínálta programok naprakész program-tervének közzétételét illetően is. Mivel sok „segítő”, tréner, szervezet, személy, lebonyolító vett részt a projektben, és időnként változások, módosítások történtek a programkínálatban, azt a rendszert alakította ki a követhetőség érdekében, hogy az együttműködő szervezetek e-mail láncban 24 órán belül értesítik az üzemeltetőt/gondnokot. Ezáltal a klub hirdetőtábláján mindig naprakész hirdeteménnyel tudtak megjelenni.

A helyszín és a költségei: Az üzemeltetés költségét a pályázó önerőben vállalta, azonban lényeges felhívni a figyelmet, hogy a költségek helyes és mindenre kiterjedő előzetes megállapítása nagyon fontos, mert a projekt teljesülését a projekt során felmerülő, előre nem látható, illetve nem kalkulált kiadások megnehezíthetik, veszélyeztethetik.

A helyszín és a közlekedés: A faház helyszín esetében a legnagyobb problémát az esti programok résztvevőinek közlekedése jelentette, mivel a telek a kerület periferiáján helyezkedik el. A környéken nincs éjszakai tömegközlekedés, így csak szervezett csoportos személyszállítással lehetett megoldani ezt a problémát. A jó idő beálltával felügyelet biztosítása mellett történt a fiatalok szállítása.

A helyszínről általában: A programokban részt vevő fiataloktól az üzemeltető nem kapott negatív visszajelzést a helyszínek üzemeltetésével kapcsolatban, ami arra enged következtetni, hogy a klub kialakítása és üzemeltetése a fiatalok számára is kielégítő volt. A két programbázisnak kijelölt helyszínt tehát az Önkormányzat a projekt időtartama alatt színvonalasan tudta üzemeltetni, mely a jövőben – szervezési szempontból – várhatóan még zökkenőmentesebb lesz.

Ma Magyarországon nagy problémát jelent a fiatalok számára szabadidejük eltöltésének megszervezése, hisz a belépődíjak, bérletek mind egy bizonyos anyagi háttérrel feltételeznek. Ezt a problémát orvosolja a két ingyenesen igénybe vehető helyszín, ahol térítésmentes programok biztosítják a színvonalas szórakozást.

A pályázati vállalásnak megfelelően az Önkormányzat a 2010. évi költségvetésében is biztosítja a helyszínek üzemeltetéséhez, fenntartásához, a meglévő és új programok megszervezéséhez szükséges pénzeszközöt, így a két létesítmény új kínálati spektrummal továbbra is otthont nyújt a kerületi fiatalok számára. A projekttel az Önkormányzat elindult egy úton, mely még csak az út kezdete, ezért a jövőben még több fiatallal kívánja megismertetni ezeket a helyeket, szolgáltatásokat és lehetőségeket.

3 DROGPREVENCIÓS TÁJÉKOZTATÁS A KERÜLETI ISKOLÁKBAN

Az egészség mind az egyén, mind a társadalom legfőbb erőforrásának tekinthető. Olyan erőforrás, amelyre az élet követelményeivel való megküzdés során támaszkodhatunk. Kultúrától, életkortól, életciklustól függő, dinamikusan változó állapot. A serdülőkor kitüntetett jelentőséggel bír az egészséges életmód kialakulásában, mert az egészséget befolyásoló szokások ebben az életkorban alakulnak ki és szilárdulnak meg, ezért az iskolai egészségfejlesztésnek és drogpreveníciónak, mint hatékony egészségnevelő módszernek jelentős szerep jut.

A korszerű egészségnevelés kérdésében fontos tény, hogy az egészség az értékek sorában kiemelt helyen, az alapértékek között szerepel. Egészségesen élni nem egyenlő azzal, hogy az egészséget mint értéket elfogadjuk. Lényeges kérdés, hogy az egészség milyen értékrendszerbe ágyazódik, mivel egyes értékek erősíthetik, mások gyengíthetik erejét; hatását pedig komplex értékrendszerre szerveződve fejti ki. Támogató érték például a mentálhigiéniával, az interperszonális kapcsolatok minőségével, a problémamegoldással, a konfliktuskezelés rugalmasságával összefüggő értékrendszer. A család, mint elsődleges szocializációs közeg jelentős szerepet tölt be az értékek kialakításában, rendszerre szerveződésében, míg az egészségértékek közvetítésében az iskola szerepe is kiemelkedő.

3.1 Iskolai egészségnevelés és drogprevenáció

Az iskolai egészségnevelés célja, hogy a család mellett az egészségfejlesztés hangsúlyos színterévé váljon. A hatékony és korszerű egészségfejlesztés keretében végzett drogprevenációs tevékenység a fent említett ható-tényezőket szem előtt tartja, és megtalálja azokat a színtereket, ahol – a természetes folyamatokba való bekapcsolódás révén – beavatkozásra, az életmód, a viselkedés befolyásolására nyílik lehetőség. Erre kínálnak alkalmat az iskolai szinten végzett drogprevenációs programok.

A kerület iskoláinak nevelési programjai tartalmazzák az adott intézmény egészségnevelési tervét, melyben az egészségfejlesztéssel összefüggésben helyet kapnak a drogprevenáció feladatai is. A kerület iskolái – a törvényi előírásoknak megfelelően – a helyi tantervbe az osztályfőnöki nevelő és oktató munkához kapcsolódva építik be az egészséges életre nevelést, illetve az egészségvédelmet szolgáló tananyagot, mely a drogprevenációt is magában foglalja. Ennek időkerete az 5-12. évfolyamon legalább tíz óra, osztályfőnöki órák keretében évfolyamonként 2-2 alkalom. Fontos, hogy a közoktatási intézmények törekedjenek az integrált egészségfejlesztési tartalmak folyamatos és rendszeres közvetítésére.

A kerület iskoláiban az osztályfőnöki munkaterv szerves részét képezi a drogprevenációs tevékenység. Vannak iskolák, amelyek pedagógusai – osztályfőnökök, biológia-, egészségtan tanárok – osztályfőnöki és szaktárgyi órákon megtartott célirányos foglalkozások keretén belül beszélgetésekkel, illetve mentálhigiéniás egyéni foglalkozásokkal valósítják meg. Többségük külső szakemberre bízta a drogprevenáció feladatának ellátását.

Néhány kivételtől eltekintve minden kerületi iskolában van drog-koordinátori feladatok ellátásával megbízott pedagógus. E tekintetben kívánatos, hogy a drog-koordinátor kiválasztásakor a szakmai hozzáértés elsődleges szempont legyen, amely záloga a szakmailag pontos és precíz prevenációs munkának és a hitelességnek. Fontos, hogy a megbízott drog-koordinátorok folyamatos kapcsolatot tartsanak fenn a diákokkal és a szülőkkel, a különböző szakemberekkel, osztályfőnökökkel, a gyermek és ifjúságvédelmi felelőssel, az iskolai védőnői hálózattal, az iskolaorvossal, valamint az iskola-pszichológussal. A hatékony és eredményes prevenációs munka érdekében elengedhetetlen a szakmai kapcsolatok kialakítása és a folyamatos szakmai együttműködés a drogprevenáció területén tevékenykedő különböző szervezetekkel, melyre sok jó példát láthatunk a kerület iskoláiban.

3.2 Az Újbudai Pedagógiai Intézet drogprevenációs munkája

Az Újbudai Pedagógiai Intézet (UPI) a 2008/2009-es tanévtől kezdődően kiemelt területként kezeli az egészségnevelés kérdését, továbbképzéseket szervez és műhelyfoglalkozásokat tart. A kerületi iskolákkal ápolt kapcsolatai és a tantestületekkel kialakított kooperáció miatt az Intézet az „Eséllyel az esélyért” című drogprevenációs projektben fontos összekötő szerepet töltött be, és együttműködő partnerként az igényeket és lehetőségeket is reálisan tudta a főkezdvezményezett felé kommunikálni.

Általánosságban elmondható, hogy a kerületi intézményekben nevelő-oktató munkát végző szakemberek komolyan érdeklődnek a korszerű és hatékony egészségfejlesztés és drogprevenációs lehetőségek iránt, ezért lelkes résztvevői a szakmai továbbképzéseknek. Ilyen képzés például az „Egészségnevelő program különös tekintettel a drog visszaszorítására”, a „Bűnmegelőzés és drogprevenáció az általános iskolás gyermekek körében”, a „Szenvedélybetegségek megelőzése”, valamint különböző mentálhigiénés szakképzések, általános gyermek és ifjúságvédelmi továbbképzések.

Az UPI a nagy érdeklődésre tekintettel a továbbképzések mellett műhelyfoglalkozásokat is indít „Komplex egészségpedagógiai műhely” elnevezéssel. A foglalkozás résztvevői tanítók, tanárok szaktárgytól függetlenül, napközis tanárok, testnevelő-, egészségtan-, biológia tanárok és osztályfőnökök. A műhelyfoglalkozás célja elméleti és gyakorlati szinten segíteni mindazon pedagógusok munkáját, akik elhivatottságot éreznek a rájuk bízott gyermekek és fiatalok egészségéért, magánéleti kultúrájuk fejlesztéséért. Cél az egészségnevelés helyzetének átfogó megismerése, valamint olyan korszerű és hatékony módszerek bemutatása, melyek alkalmasak az átadott ismeretek napi gyakorlatba történő beépítésére. Olyan pedagógiai stratégiák ismerhetők meg és alkalmazhatók, amelyek interaktív technikára épülnek, és cselekedtető módszereken alapulnak, szemben az ismeretközlő és rábeszélő stratégiákkal, melyek sokkal kevésbé alkalmasak a hatékony egészségnevelésre.

A személyiségfejlesztést célzó egészségnevelés pedagógiai interakcióiban nem hagyható el a naprakész információk átadása, amely a hatékony és eredményes egészségnevelés igazi záloga. Cél az érzelmi befolyásolást, az attitűdformálást, valamint a mindennapi gyakorlatban is megmutatkozó magatartásváltozást (felelősségvállalás, döntési képesség, tolerancia, „másság” kezelése, stb.) elősegítő stratégiák, módszerek, tananyagok és taneszközök megismertetése. A fiatalok egészséggel kapcsolatos döntéseit az érzelmi hatások, a minta és a saját élmények jobban befolyásolják, mint a puszta információk, ezért az egészség-érték szemlélet kialakításához nélkülözhetetlen a saját élményen alapuló átélés.

Az „Eséllyel az esélyért” uniós támogatású program a fent említett drogprevenációs programokhoz képest többet kínált, hisz hosszú távú folyamatokban gondolkodik, és komplex módon közelíti meg a drogprevenáció kérdését. A prevenció többféle célcsoportot igyekezett megszólítani, például a pedagógusok számára szakmai továbbképzést biztosított, a diákok számára pedig olyan iskolán kívül megvalósuló programokat kínált, melyek lehetőséget nyújtanak az új kapcsolatok és közösségek kialakítására. Ezenkívül egy olyan helyet is biztosított, ahol hasznosan, káros szenvedélyektől mentesen tölthették a fiatalok a szabadidejüket. Oldottabb, otthonosabb környezetben szerezhettek új ismereteket, új szerepekben és helyzetekben próbálhatták ki magukat, fejleszthették képességeiket, miközben a megfelelő szakmai és pedagógiai felügyelet is biztosított volt számukra.

3.3 „Eséllyel az esélyért” és az UPI

Az Újbudai Pedagógiai Intézet egyik fő feladata az uniós projekt együttműködő partnereként a kerület iskoláinak tájékoztatása az „Eséllyel az esélyért” c. európai uniós pályázati programról és a program kínálta lehetőségekről. Ezt több fórumon tette meg, például a tanévnitő rendezvényén és az igazgatói értekezleteken. A program-menedzser, a szakmai vezető, az együttműködő intézmények és szervezetek képviselői személyesen ismertették a programot, melyről a kerület intézményeinek vezetői írásos ismertető anyagot is kézhez vehettek. Az UPI rendszeres tájékoztatást nyújtott továbbá a

Hírlevelében és a honlapján. Az Intézetben megtartott egészségpedagógiai műhelyfoglalkozáson, valamint a gyermek és ifjúságvédelmi és osztályfőnöki munkaközösségi foglalkozásokon részt vevő pedagógusok is részletes információt kaptak.

Az uniós projekt keretein belül megvalósuló „Szertelenül” (60 órás) című akkreditált egészségfejlesztő és drogprevenció pedagógus-továbbképzés módszertani repertoárt bővítő lehetőséget nyújtott azon pedagógusoknak, akik fontosnak érzik a drogprevenció kérdését, és súlyos problémának tartják a fiatalok egyre növekvő kábítószer-fogyasztását és az azzal összefüggő egyéb problémákat. Elmondásuk szerint olyan hasznos ismeretekkel és tapasztalatokkal lettek gazdagabbak, melyeket a mindennapi pedagógiai gyakorlatuk során jól tudnak majd kamatoztatni.

3.4 Konklúzió

A kerületi iskolák többsége nyitott volt a projekt kínálta lehetőségekre, és szívesen, nagy számban küldte tanulóit a különböző programokra. Olyan intézmény is akadt azonban, amely elzárkózott a programtól és elhatárolta magát a drogprevenció kérdéséről arra hivatkozva, hogy iskolájukban a drog nincs jelen. A drogprevenció mint téma ezekben az esetekben ellenállást és elutasítást váltott ki. Ebből azt a következtetést lehet levonni, hogy az uniós projektnek szükséges az iskolavezetés és a tantestületek szemléletformálásával is foglalkozni, hiszen ma már egyetlen iskola esetében sem lehet biztonsággal kijelenteni, hogy drog-problémában nem érintett. Ahhoz, hogy az iskolák a drogprevenció tevékenységet kellő szakmai színvonalon végezhessék, folyamatos továbbképzésre és célirányos szakmai segítségnyújtásra van szükség.

További feladat a gyermek és ifjúságvédelmi felelősök és a drog-koordinátorok hatékonyabb megismertetése a programmal, mert a többszöri és közvetlen tájékoztatás ellenére néhány iskolában elakadt az információáramlás, így a programból kimaradtak további lehetséges résztvevők. Az iskolavezetés tájékoztatása elengedhetetlen egy ilyen program esetében, azonban az iskolavezetés célcsoport felé történő további kommunikációján is múlik, hogy a program ki tud-e teljesedni. Egyeztetni kell a gyermek és ifjúságvédelmi felelősökkel, a drog-koordinátorokkal és az osztályfőnökökkel, hisz csak folyamatos kapcsolattartással lehet biztosítani, hogy a program a lehető legszélesebb körben váljon ismertté az újbudai fiatalok körében.

Ugyanilyen fontos a háziorvosok, iskolaorvosok és a védőnői hálózat programmal való megismertetése, hiszen az említett jelzőrendszeri tagok közvetlen kapcsolatban állnak a program célcsoportjával és a kábítószer-fogyasztás szempontjából veszélyeztetett fiatalokkal.

Az intézményes nevelés számára az egyik jelentős kihívás a család szerepének változása, amelyre adekvát válaszokat kell adnia. Ez a feladat megnöveli az iskolák felelősségét e kérdésben. A mai család funkciói közül az érték közvetítő és értékorientáló szerep jelentősen csökkent, mely több okra is visszavezethető. Egyrészt, a szülőknek a szükségesnél sokkal kevesebb idejük jut a gyermekeikre, hiszen a megélhetés vagy éppen a karrierépítés veszi igénybe idejük legnagyobb részét. Másrészt, a szülők számára is nehézséget jelent a megváltozott feladatoknak történő megfelelés. Sokszor maguk sem tudják pontosan, mi a helyes, mi a teendő. Ez különösen igaz a káros szenvedélyek esetében, ahol a család sokszor támasz nélkül hagyja a fiatalokat. Így a fiatalok előtt nem áll egy olyan követhető családi minta, amely megtanítaná őket a döntéshozásra, a felelősségvállalásra és a nemet mondás képességére.

Az uniós pályázat célrendszere elsősorban a 14-25 éves korosztály számára kívánt programokat és képzéseket biztosítani, így a szülői fórumok rendezése nem került támogatásra a központi programból, melyet a pályázó már a pályázatíráskor is nehezményezett. Ugyanakkor az is érthető, hogy a pályázati költségvetés korlátozott, és a pályázat kiírója elsősorban a fiatalokat kívánta segíteni e pénzügyi forrással. A hosszú távú és hatékony prevenció azonban nem képzelhető el a család és a szülők bevonása nélkül, így szükség van a szülők felkészítésére és ismeretekkel való ellátására is. Másik lehetőség a szülők bevonására az iskolaszékek drogprevenció programmal való megismertetése.

4 SZAKEMBER-FELKÉSZÍTÉS

A prevenációs programok egyik célja, hogy minél több fiatal elérjen, ezért szükséges bővíteni a felkészített és szakmailag sokoldalú pedagógusok és szociális szakemberek körét. A kerület intézményeiben nevelő-oktató munkát végző szakemberek többsége, graduális képzésük során nem kap elégséges és a mai kor deviáns kihívásaira, illetve az antihumánus szenvedélyekkel kapcsolatos problémáira is adaptív választ adó ismereteket és gyakorlati módszereket. Ebből következően a szakmailag korrekt és hatékony prevenációs intervenciók gyakran nehéz, olykor megoldhatatlan pedagógiai és szakmai feladatot jelentenek a fiatalokkal foglalkozók számára. Az ifjúság egészséges és harmonikus személyiségfejlődését veszélyeztető hatások közül a devianciával, ezen belül is a szerfogyasztással kapcsolatos ágensek oly mértékben felerősödtek, hogy az intézményi prevenációs munkát új alapokra kell helyezni a gyermekek védelme érdekében.

A pályázati program a fentiekre figyelemmel szakmai továbbképzést is beépített a projektbe, mely során főként a pedagógusok és a szociális munkások kaptak lehetőséget – akkreditált képzés keretében – szakmai tudástárukat bővíteni. A következő két alfejezet e két szakember-csoport számára összeállított képzéseket, célrendszerét és módszereit mutatja be.

4.1 Akkreditált drogprevenációs PEDAGÓGUS-továbbképzés

4.1.1 A továbbképzési program és a Nemzeti Stratégia kapcsolódása

A pályázati anyag elkészítésekor az akkreditált pedagógus-továbbképzés a hatályos (2008. augusztus) „Nemzeti stratégia a kábítószerprobléma visszaszorítására” (96/2000/XII.11/ sz. Országgyűlési határozat) elnevezésű átfogó programhoz kapcsolódva került kidolgozásra.

A képzési program filozófiájában leginkább az *„Esélyt teremteni arra, hogy a fiatalok képessé váljanak egy produktív életstílus kialakítására és a drogok visszautasítására (megelőzés)”* cél szakmai előírásai érvényesülnek.

A megelőzésnek minden szintéren – *így az iskolákban is* – meg kell jelennie, mert az egészségfejlesztéssel kapcsolatos beállítódásokat a fiatal korban lehet kialakítani, ezért az oktatási intézményeknek a család mellett kiemelt szerepe van. Nagy hangsúlyt kell helyezni a nevelési oktatási alapidokumentumokban (*pedagógiai-program, SzMSz, a tanulók jogai és kötelességei*) megfogalmazott preventív életvitellel foglalkozó és az egészséges életmódra nevelés témaköreire. A fiatalokban azonban csak azok a pedagógusok tudják kialakítani az egészség-érték szemléletet, akik az egészségtudomány, valamint az addiktológia alapismereteit sikeresen adaptálják oktató-nevelő munkájukba.

A *„társadalom váljon érzékennyé a drog-kérdések hatékony kezelése iránt, a helyi közösségek pedig növeljék a problémamegoldó készségüket a kábítószerprobléma visszaszorításában”* elnevezésű cél két terület érvényesülését kívánja felvállalni. A családi nevelés rásegítéseként a felkészített pedagógusok az Iskolaszékeken, Szülői Munkaközösségeken mint kisközösségeken keresztül tudják az érintettek szenzitivitását növelni a prevenáció érdekében, valamint a szülői értekezleteken és az egyéni esetkezelés keretén belül nyújthatnak konkrét segítséget a szülőknek a tanuló adott problémáját figyelembe véve. Ezzel az érzékenység fejlesztéssel csökkentik az alul-informáltságból és a szülői túlzásokból eredő helytelen (*olykor az iskola pozitív értékeivel szembeni*) családi hatásokat. A tényekre és a bevált módszerekre építve fejlesztik a kisközösségek tagjait, hogy a szakmai szempontok is befolyásolják szülői magatartásukat, rásegítve az iskolai egészségfejlesztő és drogprevenációs munka eredményes végrehajtására.

A kerületi Kábítószer Egyeztető Fórum (KEF) szakmai munkacsoportjában a pedagógus közösségek is képviseltetik magukat. A pedagógus-delegáltak ezen a fontos koordináló, döntés-előkészítő fórumon tudják az edukatív szempontok érvényesülését biztosítani, elősegítve az érzékenységet fejlesztő, hatékony beavatkozásokat.

A "segíteni drogokkal kapcsolatba kerülő és a drogvenciókkal küzdő egyéneket és családokat (szociális munka, gyógyítás, rehabilitáció)" nevű cél érvényesülése érdekében a szerfogyasztókkal kapcsolatba kerülő minden "láncszemet" erősíteni kell. Ezért a pedagógusoknak, a kipróbálóknak, az alkalmi fogyasztóknak, valamint a megelőző-felvilágosító szolgáltatást igénybe vevőknek (büntető ügyek esetében az "elterelés") is megfelelő szakmai választ kell adniuk. Esetenként orvosi beavatkozás (pl. addiktológiai osztályon történő ellátást követően) után is találkozhat a pedagógus szerfogyasztóval, a középiskola felsőbb évfolyamaiban. A büntetőjogi alapok és az elterelés jogintézményének ismeretei ezért egy teljes önálló fejezet erejéig beépültek a képzési programba.

Fontos, hogy a mentálhigiénés kultúra fejlesztésével, a kezelési folyamat (nem addiktológiai gyógykezelési) ismereteinek bővítésével a pedagógusok nyitottak legyenek a drogokkal kapcsolatba kerülő fiatalok segítségére.

A jelenleg hatályos (2010-2018) Nemzeti Stratégia fő célja "egy olyan magabiztos, szolidáris és produktív társadalom megvalósítása, ahol lehetőség nyílik kiegyensúlyozott megközelítésben kezelni a kábítószerprobléma hatásait, a lehető legtöbb egészségnyereséget elérve ezzel az egyének és a társadalom számára". Az alapelvek olyan elfogadott értékek, amelyek vezérmotívumai a tervezésnek és a végrehajtásnak, mint például emberi jogok, emberi méltóság, egyenlő ellátás elve; az egészséghez, az egészséget támogató környezethez való jog elve; a tények elsőbbsége; partnerség, közös cselekvés; átfogó megközelítés; elszámoltathatóság. A stratégiában foglaltak három kulcsterületen jelennek meg, amelyet pilléreként definiál a dokumentum.

A jelenlegi stratégia épít a korábbi szakmai anyagra, bár céljai és pillérei továbbfejlesztettek, de koherenciáját megtartotta. Ezért a pedagógus-képzés szemléleti kerete és módszertana az alábbiak szerint megfelel a hatályos nemzeti stratégiának is.

A "Megelőzés, közösségi beavatkozások" pillér átfogó célja a kábítószerhasználat megelőzése és csökkentése, valamint a kábítószerrel fiatal korosztályt érintő kipróbálásának késleltetése az erre legalkalmasabb eszközök igénybevételével.

Az iskola és a pedagógus a korábbiakkal összhangban fontos színtér és szakember a prevenció munkájában. A legalkalmasabb eszköz a fiatalok fejlesztése. A személyiségfejlesztést megcélzó egészségnevelés és drogvenció pedagógiai interakciói az érzelmi befolyásolást, képességfejlesztést (kommunikáció, stressz-kezelés, konfliktuskezelés, „nemem-mondás algoritmus”) és attitűd kialakítást (prioritárértékek, szocializált fogyasztási szokások, tolerancia, másság kezelése) jelentenek. A nevelés e területein az interaktív technikára épülő módszereknek kell felváltani a ma már túlhaladott ismeretközlő és rábeszélő stratégiákat. Ezt a szakmai igényt szolgálták az együttműködés során a tréning-elemek.

A "Kezelés, ellátás, ártalomcsökkentés" elnevezésű pillér előírja, hogy a magas szintű, kliens-orientált kezelési és ellátási szolgáltatásokhoz kellő hozzáférés váljon biztosítottá és csökkenjenek a droghasználattal kapcsolatos kockázati magatartások. A kockázati magatartások csökkentése tulajdonképpen egészség-érték közvetítést jelent. A társadalomban még mindig erős az ellenérzés az ártalomcsökkentéssel szemben. Azok az ismeretek, amelyek az ártalomcsökkentés szakmai kereteit (nem addiktológiai mélységben) világossá és egészség-hatékonyá (még orvos-közgazdaságilag is) teszik a pedagógusok számára, lehetővé teszik, hogy hitelesen képviseljék ezt a fontos területet nem csak a fiatalok, hanem a szülők irányában is. Ezt szolgálta a résztvevők rendelkezésére bocsátott szakmai anyagok egy része.

A "kínálat-csökkentés" pillér a drogok hozzáférhetőségének csökkentését, valamint a használatból és a kereskedelemről származó egyéni, közösségi ártalmak és kockázatok csökkentését tűzte ki célul. A pillér-főcél is szerepelteti, hogy a bűnelkövetés megelőzése és csökkentése érdekében tovább kell erősíteni a megelőzést, növelve a programokban szereplő szervezetek számát, a szinergiák érdekében pedig javítani kooperációjukat. A Kábítószer Egyeztető Fórumokon a kínálatcsökkentés területén a pedagógusok képviselhetik a prevenciót.

A képzési program az alapidokumentumok közül érintette még a Pedagógus Szakmai Etikai Kódex vonatkozó pontjait. Ezenkívül az Országos Köznevelési Tanács állásfoglalását, amely kiemeli a drogprobléma pedagógiai kezelését, a pedagógus munkáját és a család szerepét. Az Ottawai Egészségfejlesztési Chartából az akcióterületek még ma is érvényes alapgondolatai kerültek kiemelésre.

A képzési program kapcsolódott a korábbi Pedagógus Klub több éven keresztül folyó prevenció munkájához, amelyeken jeles előadók tartottak előadásokat az egészségről, a drogmegelőzésről, valamint a jogi-rendészeti alapokról.

4.1.2 A továbbképzési program ismertetése

A képzés célja, hogy a résztvevők megismerjék az egészségneveléssel, a drogprevenció tevékenységgel, valamint a bűnmegelőzési munkával kapcsolatos alapkategóriákat és feladatokat. Ezen belül különösen az alábbi témákat:

Az egészségvédelem kiemelt kérdései

1. Az életkorral járó biológiai-, pszichohigiénés, életmódi tennivalók;
2. A társkapcsolatok egészségi, etikai problémái;
3. Az egészségre káros szokások élettani alapjai, megelőzésük lehetőségei;
4. Az egészséges életvitel kialakításához szükséges pedagógiai készségek erősítése és fejlesztése.

A regionális drogprevenció munka kialakításának alapjai és módszerei

5. A megelőzés alapfogalmai, intézményi kapcsolódásai;
6. A drogfogyasztás szociálpszichológiai, rendészeti, jogi összetevői;
7. A konfliktusok és krízisek adaptív kezelésének technikái;
8. A Nemzeti Drogstratégia, valamint az iskolai drogstratégia kialakítása;
9. A magyarországi prevenció programok.

A bűnmegelőzési munka jogi, bűnügyi, kriminalisztikai, viktimológiai, rendvédelmi alapfogalmainak pedagógiai aspektusai

10. A deviáns magatartások kialakulása, valamint a tünetek felismerése;
11. Korai intervenciók kialakítása azzal a céllal, hogy megakadályozza a gondjaira bízott fiatalok későbbi bűnelkövetővé, illetve sértetté vagy áldozattá válását;
12. A Nemzeti bűnmegelőzési stratégia megismerése és saját intézményi stratégia elkészítésének szempontjai.

Az akkreditált távoktatási program a pedagógusok számára az egészségfejlesztés, a prevenció, valamint a bűnmegelőzés területén nyújt módszertani repertoárt bővítő lehetőséget a hatékony pedagógiai munkához. Újszerűsége nem csak a három fő téma szinergiájának megteremtésében rejlik, hanem a távoktatási formájában, amely figyelembe veszi a pedagógusok munkabeosztását, ezért „csak” két egész napos (10-10 óra) leterheltséget jelent a számukra. Az egyéni feldolgozásra – a program keretében, igény szerint – szintén lehetőség van.

A képzési program akkreditációs adatai

Indítási engedély száma: OKM-2/146/2007

Felnőttképzési nyilvántartási szám: 01-0393-06

Munkamódszer: Prezentáció, előadás, konzultáció, dokumentum-készítés.

A program 2x10 órás ismeretátadásból, tréning-részből, valamint 4x10 órás tutorral kísért, otthoni munkából (*távoktatási rész-egységekből*) állt.

A 40 órás távoktatási egység négy témát ölelt fel:

- Egészségfejlesztés, egészségnevelés
- Drogprevenció, iskolai drogstratégia
- Krízis, konfliktus, kommunikáció
- Bűnmegelőzés

A kerület minden oktatási és nevelési intézményéből delegált szakembert, a nagyobb iskolák több munkatársukat is. A pályázati menedzsment döntése értelmében a felhívás nem csak a kerületi fenntartású intézményekbe jutott el, hanem a kerületben működő összes iskolába (*alapítványi, fővárosi, zenei*). A képzési turnusok lebonyolítására az Újbudai Pedagógiai Intézet (pályázati együttműködő szervezet) adott otthont, biztosítva a magas színvonalú technikai feltételeket.

4.1.3 Szakmai szempontok

A képzés megkezdésekor deklarált célként jelent meg a program fenntarthatóságát biztosító szakmai hatások biztosítása. A jól felkészített és elkötelezett pedagógusok elméleti tudása, gyakorlati tapasztalata nem szűnik meg a program hivatalos lezárásakor. A motiváció és a szakmai magabiztosság erősítésével tartósan lehet biztosítani az eredményes prevenció munkát a hatékony alternatív programokkal.

A sikeres pedagógiai intervenció a legjobb marketingje a szermentes életformának, a sikeres coping-mechanizmusnak, és a szabadidő egészséges felhasználásának. Azok a fiatalok, akik számára interiorizálódtak a pozitív életszemlélet gyakorlati megvalósítási elemei, vissza tudják utasítani az ellen-kulturális hatások különböző élethelyzetű csábításait. Ezzel a sikeres magatartásukkal tovább terjesztik az alternatív szemléletet, az egészséges életmód alkalmazhatóságát.

A képzés természetesen megcélozta a pályázati szintér népszerűsítését is. A pedagógusok a középiskolás korosztálynak így megfelelően tudták ajánlani a drog-alternatívát, szabadidős programot kínáló "Hamzsát".

4.1.4 A képzés lebonyolítása

Az április-májusban megtartott turnusban csak pedagógusok vettek részt. Az október-novemberben megtartott képzésre meglepő módon óvodapedagógusok is jelentkeztek.

Az első tréning-napon a felvezető gyakorlaton⁴ többen a függőt, még többen a rendszeresen fogyasztót választották, és senki sem az elutasítót. A feldolgozó beszélgetés során tisztáztuk a tanárok kompetencia-határait, konkrét feladatkörét az egészségnevelés, a drogprevenció területein. Sok diszfunkcionális célkitűzést, feladatot (*egészségügyi, rendészeti, stb.*) sikerült kiemelni az elvárások közül, és megértetni, hogy sem hatáskör, sem tudás nem áll rendelkezésre ezek végrehajtására. Többen teljesíthetetlen mennyiségű feladatot határoztak meg maguknak, mások a szakmai vágyaikat vetítették bele a teljesítendő körébe.

Az „*Érvek ellene/mellette*” gyakorlat⁵ során kiderült, hogy a pedagógusok felnőtt véleménye alig különbözött, sok esetben megegyezett a tanulók szemszögéből megfogalmazott indoklással. A feldolgozás során rávilágítottunk, hogy a tanulókat kevéssé vagy egyáltalán nem lehet csak a felnőttek érvrendszerével befolyásolni. Meg kell ismerni a fiatalok véleményét és motivációját az adott fogyasztással kapcsolatban, és ezek alapján kell a pedagógiai intervenciókat meghatározni.

A drogok ismertetése csak a hallucinogénokra, ezen belül is főleg a kannabisz-félékre, továbbá az amfetamin származékokra, valamint a GHB új típusú megjelenésére szorítkozott. Néhányan reklamáltak, hogy a heroint, a kokaint csak érintőlegesen dolgoztuk fel, mások a kábítószer-fogyasztás tüneteinek addiktológiai részletességgel történő analizálását hiányolták. A résztvevőknek meg kellett érteni, hogy érzékennyé kell válniuk a változásokra (*elsősorban nem csak a kábítószer-fogyasztás tüneteire*) és azt azonnal vissza kell csatolniuk. Amikor a fiatalok produkálják a "probléma-tüneteket" és azt a pedagógus észleli, valamint helyesen dekódolja, akkor nagy valószínűséggel jó pedagógiai választ fog adni.

⁴ Választani kellett, hogy az elutasító, a szermentes de kíváncsi, a kipróbáló, a rendszeresen fogyasztó, valamint a függő szerfogyasztó problémakörével szeretnének foglalkozni.

⁵ A dohányzás, az alkohol-, az energiatital-, az anabolikus szteroidok, az édesség fogyasztása mellett és ellene kellett érvelni. Minden második résztvevőnek a fiatalok szemszögéből kellett állást foglalni, a tanulók véleménye szerint és nem a sajátjuk alapján.

A dekódolás segítségével több gyakorlattal próbáltuk érzékenyíteni a pedagógusok kommunikációs stílusát, kiemelve a nonverbális elemek jelentőségét. Az „Akvárium” gyakorlat⁶ során a társak visszajelzése is segítette a többiek fejlődését. A problémásnak tűnő fiatallal történő interjú során további személyes élmények erősítették a kommunikáció jelentőségét.

A „Konfliktus-megoldási stílusom” gyakorlat során, a kérdőív kitöltését követően, de a kiértékelés előtt, mindenkinek meg kellett tippelni a saját konfliktus-megoldási karakterisztikáját. Rövid elméleti blokk után került sor a tipp és az eredmény összehasonlítására, mely során rendkívül érdekes viszonylatok születtek. Tendenciaként lehet kijelenteni, hogy az elkerülő és az alkalmazkodó stílust nagyon alacsonyra tippelték, a kérdőívek alapján viszont nagyon magas volt a jelenlévők között e stílust képviselők száma. A probléma-megoldó stílust pedig nagyon magasra értékelték, ugyanakkor az eredmény a csoportban sokkal alacsonyabb volt a vártnál.

Ez a felül- illetve alulreprezentálás arra enged következtetni, hogy a pedagógusok gyakran élik meg probléma-megoldónak az elkerülő, valamint az alkalmazkodó konfliktus-megoldási stílus alkalmazását. Ehhez kapcsolódó gyakorlat során három rövid szituációra kellett mind az öt stílusnak megfelelő választ megfogalmazni egyes szám első személyben. Kezdetben nehezen ment az egyes szám első személyben történő megnyilvánulás, valamint az érzelmi visszacsatolás. Ez utóbbi helyett inkább intellektualizáltak, és én-távoli visszacsatolásokkal próbáltak személytelenek vagy túl általánosak lenni. Végül meg kellett jelölni a szerintük leghatékonyabb formát. Érdekes összehasonlításra nyílt így lehetőség. Az egyik iskolai szituáció élénk és szakmailag konstruktív vitát váltott ki.

A résztvevők az első foglalkozás végén kézhez kapták a távoktatáshoz szükséges szakirodalmi anyagokat, valamint a házi feladatok (*minden altémában egyet-egyét*) elkészítéséhez a megfelelő instrukciókat. A távoktatási idő során többen keresték a tutort apróbb megakadások alkalmával. Az ismeretfelmérő teszt megoldása senkinek nem okozott gondot. Legtöbb résztvevő a témánkénti óravázlat megoldásához kért kisebb segítséget. A szakmai anyag elkészítése nem csak a házi feladat teljesítését jelentette, hanem a gyakorlást is szolgálta.

A második képzés alkalmával további házi feladat volt, hogy a pályázati program megvalósításában részt vevő szervezetek közül háromban vegyenek részt a számukra tartott tájékoztató és intézménylátogatáson. Ezzel kívántuk egyrészt népszerűsíteni a kerületben dolgozó szakmai szervezetek működését, valamint segítő-programjaik megismerése révén az elérhető helyekre irányítás megkönnyítését. A pedagógusok nagyon pozitív élményként és szakmai segítségként számoltak be a látogatásairól. A szakmai szervezetek vezetői pedig a stábüléson értékelték lelkesen a pedagógusok megjelenését, kiemelve aktivitásukat. A részt vevő pedagógusok nagyon nyitottak és érdeklődők voltak, kérdéseik segítették a saját programjaik fejlesztését, valamint a jelzéseik alapján a fiatalok problémáira újabb szempontú (*az iskolai szintér speciális körülményei szerinti*) szakmai megközelítést ismertek meg.

A második tréning-nap során a bevezető játékot követően került sor a „Következtetések” gyakorlatra⁷. A megbeszélés során többen elégedetlenek voltak magukkal, mert a meglévő tények és információk alapján nem mindig hoztak valóság alapú döntést. A feladat rávilágított arra a problémára, hogy a fiatalokkal történő foglalkozás során gyakran kerül a pedagógus, a segítő személy olyan szituációba, ahol nem áll rendelkezésre optimális mennyiségű és tényszerű információ, de az adott pedagógiai helyzet mégis döntést igényel.

⁶ Előre megadott pedagógiai szituációkat kell hármas csoportban megoldani. A kétszereplős kommunikációs feladat feldolgozását a harmadik kolléga irányítja szakmai szempontok alapján. Mindenki mindhárom szerepet „eljátssza”, majd közösen megbeszéli a tapasztalatokat. A gyakorlat lezárásaként a kiscsoportok beszámolnak az élményekről.

⁷ Egy adott szituáció vázlatos ismeretéből kellett bizonyos állítások alapján következtetéseket levonni.

Az egészség-érték szemlélet erősítését, valamint az egészségfejlesztési feladatok téma és korosztály-specifikus alkalmazásának gyakorlását szolgálta a WHO stratégiai programjának felhasználására épülő gyakorlat⁸. Az azonos típusú oktatási intézményben dolgozók alkotta kis csoportok három fő akciótervet készítettek *(óvodai, általános iskolai, valamint középiskolai csoportok. A későbbi feladatnál is ugyanezek a csoportok dolgoztak tovább.)*. A kollektív szakmai bölcsességre épülő együttműködést mindegyik kiscsoport, a közös munka pozitív élményén túl, saját szakmai viselkedés-repertoárjának bővüléseként értékelte.

A büntetőjogi, rendészeti és bűnmegelőzési téma feldolgozása érintette a fiatakorúakkal kapcsolatos főbb jogi tételeket, és az úgynevezett elterelés jogintézményét. Az előadás külön kitért a tanulók által jó heccnek, diáksínynek értékelt, büntetőjogilag azonban szankcionált cselekedetekre, valamint a tanulókkal történő közös feldolgozásának módszertanára.

A bűnmegelőzési alapok ismertetésén túl a tájékoztató áttekintette a pre-kriminális és újabban megjelenő iskolai erőszakos cselekedetek motívumait, valamint kapcsolódásukat a tanulók kudarcaihoz, pszichés diszkomfort érzéseikhez.

„Az iskolai drogstratégia kialakítása és módszertana” című prezentációt követően mindenkinek el kellett készíteni a saját iskolai drog-stratégiájának vázlatát, építve a távoktatási-blokk házi feladatai során elkészült rész-tervekre. Ezt követően az intézményi csoportok készítették el a saját stratégiájukat. A csoportos feldolgozáshoz a résztvevők felhasználták a képző által szerkesztett szakkönyvet, amelyből minden kolléga kapott egy példányt. A stratégiák nagycsoportos megbeszélése során a csoportok sok kiegészítést kaptak a másik intézményi stratégia készítésében részt vevő kollégáktól. Az ötletbörzvévé átalakult konzultáción a használható és szakmailag is korrekt módszertani elemeket és végrehajtható ötleteket a résztvevők lejegyzetelték.

A pedagógusok kredit-vizsga keretében, írásban adtak számot a képzésen szerzett ismeretekről és szakmai tapasztalatokról. Minden résztvevő eredményes vizsgát tett.

A tanúsítványok átadása előtti záró-gyakorlat, a „Pozitív én-üzenet⁹” a tervezetthez képest elhúzódott, mert sokan kiegészítették másoknak szóló kívánsággal, illetve néhányan a csoport tagjai közül megnevezett kollégának is személyes visszacsatolást fogalmaztak meg. A tanúsítványok átadására a programszervezők a képzésnek otthont adó Újbudai Pedagógiai Intézet (pályázati együttműködő szervezet) vezetőjét kérték fel, aki személyes jelenlétével adott súlyt a képzés szakmai minőségének.

4.1.5 Konklúzió

Az akkreditált képzés erőssége megfelelt a szakmai kritériumoknak és a résztvevők elvárásainak. A képzési tematika olyan hiánypótló szakanyagnak bizonyult, amely a pedagógusok tudástárát a drogprevenció területén új ismeretekkel bővítette. A résztvevők értékékként jelölték meg a komplex problémakezelést és a multi-diszciplináris szakmai megközelítést, amely szakmai térlátásuk szélesítését segítette elő, míg a gyakorlatok a szakmai viselkedés-repertoárjukat bővítették. Az „Eséllyel az esélyért” című uniós projekt keretében a képzésben részt vevők egy érzékeny terület, a drogprevenció kézzelfoghatóbb ismeretanyagával, és biztosabb szakmai megközelítéssel tértek vissza a fiatalok – pedagógusként megélt – világába.

⁸ Az egészséget támogató (iskolaethosz; környezet kialakítás; iskolai közösségi akciók támogatása; tanulói készségek fejlesztése; iskola-egészségügy marketingje) elnevezésű fő akcióterületeket kellett minden résztvevőnek a saját oktatási-nevelési intézménye sajátosságainak figyelembevételével kidolgozni, elkészíteni az intézmény akciótervét.

⁹ Minden résztvevőnek három kívánsága lehetett, amelyben csak dicséret, pozitív érték és jövőbeni siker fogalmazódhatott meg. Az első kívánság a képzésen részt vevő csoportnak, a második a saját intézményi tantestületének címezve, a harmadik pedig saját magának kellett szóljon.

4.2 Akkreditált képzés a SZOCIÁLIS szakemberek részére

Az „Eséllyel az esélyért” című pályázat egyik célja, hogy a projekt során a szociális szakemberek számára is lehetőséget nyújtson a továbbképzésre, így biztosítva a projekt során, a fenntartási időszak alatt, és a jövőben a drogprevenációs szaktudást. A pályázat eredetileg 20 órában tervezte a szociális szakemberek részére történő képzést, azonban hamarosan nyilvánvalóvá vált, hogy a szociális intézmények munkatársait a program megvalósításában célszerű intenzívebben bevonni, így a pályázati módosításban a főpályázó megnövelte e szakemberek részére az akkreditált személyiségfejlesztő képzést, melyre partnerként a Magyarországi Szociálterápiás Szerepjáték Egyesületet (MSzTSzJE) kérte fel.

4.2.1 A szociálterápiás szerepjáték (SZTSZJ) mint módszer

A Szociálterápiás Szerepjáték módszere a szakmai gyakorlatban született, és a kipróbálásához kapcsolódó tudományos reflexió visszacsatolásával differenciálódott, gazdagodott. Ennek a folyamatnak lett fontos állomása az ASIS¹⁰ megalakulása. A müncheni székhelyű egyesület az ottani szociálpedagógiai főiskolával¹¹ kezdettől fogva együttműködve alakította ki akkreditált képzési rendszerét a szakmára készülő diákok és a különböző pszichoszociális szakterületeken dolgozó szakemberek, továbbá – közvetve – ezek kliensi körének javára.

A képzés és továbbképzés rendszere a szakirodalom (német nyelven) tehát rendelkezésünkre állt, már „csak” a magyarországi meghonosítás feladata volt hátra. E célból 1997-ben megalakult a Magyarországi Szociálterápiás Szerepjáték Egyesület, amely szakmailag az ASIS normáihoz igazodik. A képzés 1994 óta folyamatos, ma már alapvetően magyar kiképzőkkel történik, de a német kollégák folyamatos szakmai támogatása és a két egyesület együttműködése komoly értéket képvisel a továbbiakban is.

A SzTSzJ olyan irányvonalakhoz igazodik, amelyek a szociális munkást és a szociálpedagógust támogató és védő, nem pedig feltáró, vagy leleplező magatartásra készíteti. Eljárásmódja egyaránt mutat hasonlóságokat és nyilvánvaló eltéréseket is más módszerekkel összevetve.

A SzTSzJ újszerűsége

A szerepjátékra minden korszak, minden kultúra gyermekei rátaláltak, örökölték és mindig újjáteremtették azt. A gyerekek e spontán játékát ma gyakorta pedagógiai eszközök helyettesítik, mivel a természetes játéktér nagyon leszűkült, és hiányoznak a társadalom igényelte sokféle szerep begyakorlásának feltételei is. A bölcsődék, óvodák, napközi otthonok, gyermektáborok, iskolák hozzák közel a gyerekekhez azt a valóságot, amelyet azok a mindennapok során csak nagyon korlátozottan élhetnek át, és a szerepjáték felkínálásával próbacselekvésre, viselkedésváltoztatásra bátorítanak¹². A SzTSzJ épp annyira nem helyettesítheti sem a gyerekek spontán szerepjátékát, sem a pedagógia területén felkínált szerepjáték lehetőségeket, mint ahogy a játék sem helyettesítheti a valóságot. Ha gyerekekkel készítünk SzTSzJ-t, akkor hozzájuk igazítjuk azt.

A szociálterápiás szerepjáték elsődlegesen a szociálterápia, a felnőttképzés és a szupervízió területein használható önálló módszer, jól elhatárolható egyéb kezelési metódusoktól. A szociális munka és a szociálpedagógia cselekvési stratégiáihoz idomul, és az erre a hivatásra alapvetően jellemző attitűdhöz, magatartásmódhoz igazodik. Figyelembe veszi az egyéni és szociális szükséghelyzetekben küszködő, a válságban, vagy szélsőséges élethelyzetekben lévő kliensek sajátosságait. Foglalkozik az ilyen jellegű gondok létrejöttének okaival is, felderíti a változást elősegítő viselkedési formákat,

¹⁰ Adelheid-Stein-Institut für Sozialtherapeutisches Rollenspiel: A Szociálterápiás Szerepjáték Adelheid Stein Intézete

¹¹ Katholische Stiftungsfachhochschule für Sozialpädagogik

¹² Weinschenk, 1981, 133. old.

lehetővé teszi segítő kapcsolatok kialakulását. Előnyben részesíti a kliensek egészséges én-részeire való építést, és mozgósítja ezek öngyógyító és öngyógyító erőit. Ugyanakkor tekintetbe veszi a mindenkori csoporttag tanulási tempóját és ismeretszintjét, ezért jól alkalmazható számos helyzetben. A módszer során a képek és szimbólumok oldottabbá teszik a klienseket, így kevésbé használják a hátrító mechanizmusokat.

A SzTSzJ egyrészt olyan diagnosztikus értékű belátásokhoz segít hozzá, amelyek a szociálterápia körén belüli pszichoszociális kezeléshez vezethetnek, másrészt önmagában is hatékonyan hozzájárul mind a kliensek, mind a szociális munkások és a szociálpedagógusok személyes érlelődéséhez.

A változási folyamat célkitűzései:

- a saját erőnkbe vetett bizalom helyreállítása;
- az alkotó fantázia felébresztése, amely megengedi, hogy álmodjunk a még végbe nem vihető változ(tat)ásról;
- a kliens bátorítása arra, hogy merjen hibát elkövetni, hiszen gyakran ez teszi lehetővé a következő lépést a tanulási folyamatban;
- a saját "hatalom" megtapasztalása a cselekvés révén;
- az észlelés, a testbeszéd és a nyelvi kifejezőképesség fejlesztése;
- az összeütközésekkel (konfliktus) kapcsolatos érzékenység differenciálása, a másokba való beleérzőképesség javítása;
- a társadalmilag megszabott szerepek gyakoroltatása;
- biztatás nem-megalkuvó (nonkonformista) viselkedésmódok vállalására és a viselkedéssel járó következmények helyes felmérésének javítása, illetve a saját teherbírást felmérő készség javítása;
- a szereppel kapcsolatos kellő távolságtartás (szerepdistancia) kialakítása, ezzel egyidejűleg a feszültségviselő készség javítása;
- célszerű konfliktus-megoldási stratégiák megismerése, a másokkal való együttműködés készségének javítása;
- az önmegmutatás, önérvényesítés, s ha szükséges, az önelhatárolás képességének növelése.

A SzTSzJ a viselkedési készlet bővítését és a szociális illetékesség (kompetencia) növekedését szeretné elérni. Közvetlen céljának tekinthetjük a játék örömeinek és a saját magunkra, illetve a csoporttársakra vonatkozó tapasztalatok szerzésére való készségnek a kibontakozását.

A *szociálterápiás szerepjáték mint szakma-specifikus módszer* alkalmazásában a szociálpedagógia és a szociális munka cselekvési stratégiájához igazodik oly módon, hogy a kliensek körének (pl. szenvedélybetegek, pszichés megbetegedésben szenvedők, hajléktalanok, stb.) képességeit és lehetőségeit tarja szem előtt, ezért az ő erősségeikre épít. Ezáltal hatékony eszköz a szociálpedagógia és a szociális munka, valamint a pszichoszociális kezelés területein és a képzési szektorban, így a lelkipásztori, az orvosi, az egészségügyi, illetve a mentálhigiénés munkában, a személyiségfejlesztés vonatkozásában és a szupervízió keretei között egyaránt.

A képzés megvalósítása

A képzés elsődleges célja, hogy minél többen megismerjék és alkalmazzák a szociálterápiás szerepjátékot praxisukban, a problémamegoldás területén. A másodlagos cél, hogy a képzésben résztvevők önismeretre is szert tegyenek, illetve az önismeretüket elmélyíthessék. A továbbképzés általános célja a segítségnyújtás a pszichoszociális területen dolgozók számára saját attitűdjük tisztázásához, empátiás készségük- és szakmai kompetenciájuk növeléséhez.

A továbbképzés célcsoportja a szociális munkások, szociális munkatársak/szakértők, pszichológusok, pedagógusok, mentálhigiénés szakemberek, szociális segítők, ápológondozók, és szociális gondozók.

A tanfolyam tematikája, a szerepjátékok leírása és módszertani indoklásuk az 5.sz. mellékletben találhatóak.

A képzés helyét a tréner eredetileg egy helyszínhez kötötte, azonban a résztvevőkben megfogalmazódott az igény arra, hogy megismerjék egymás munkáját, és azon munkahelyeket, ahol a csoportba járó személyek dolgoznak. Ezért a képzés folyamán a csoport ellátogatott minden résztvevő munkahelyére, tehát a tréning-helyszín is e szerint módosult. Így lehetőség adódott az intézmények bemutatására és az ott folyó szakmai munka megismerésére, továbbá az ellátott klienskör problémáinak megbeszélésére, megismerésére. Minden résztvevő házigazdaként is bemutatkozott a képzésen, ami a bevonódást erősítette.

4.2.2 Összefoglaló

A pályázatírásakor – a képzéssel kapcsolatos – igényfelmérés alapján meghatározott létszámot a projekt-megvalósítás során újra kellett gondolni, tervezni, mert a konkrét jelentkezéskor pozitív irányú érdeklődés volt tapasztalható. Annak ellenére, hogy a képzés nyári hónapban, iskolai szünetben indult el, többszörös túljelentkezés adódott, mely a projekt-menedzsmentet meglepte, de örömmel szembesült e ténnyel. Ezt a képzést azonban, a személyiségfejlesztő csoport módszere miatt, maximum 12 fős létszámmal lehet tartani, ezért további alkalmat kellett szervezni, illetve a pályázatban módosítást tenni az óraszám és képzési alkalom-számmal kapcsolatban.

Az eredeti helyszín – a résztvevők kérésére – kibővült a csoporttagok munkahelyi közegével, ahol azonban felmerült az a probléma, hogy az adott szociális szakember nem tudott a munkahelyi környezetéből kiszakadni, és a képzésen teljes mértékben, hatékonyan részt venni. Tehát, míg egymás munkahelyének megismerése hasznos ismeretekkel járult a képzés sikeréhez, az adott szakember „házigazdaként” nem tudta függetleníteni magát a munkahelyétől, és a kliensellátástól.

Bár nem volt jellemző a hiányzás a képzésen, amennyiben mégis előfordult, úgy házi feladattal pótolták azt a résztvevők.

Érdekes volt a képzés idősebb résztvevői között a kezdeti szorongó hozzáállás, hisz a csoport-jellegű továbbképzéstől frontális előadásokat vártak. Az SzTSzJ-módszer, valamint a csoporttagok együttérzése és segítsége, továbbá a tréner tapasztalata hamar oldotta a zárkózottságot, melyet követően a résztvevők aktívan vettek részt a feladatokban.

A prevenció programban az akkreditált képzést a főpályázó és megvalósító a szakmai és létszám igényekhez igazítva, gyakorlat-orientáltan szervezte, melyet a projekt fenntartási időszaka alatt is – az intézményi érdeklődés és pénzügyi forrás függvényében – folytatni kíván. Az esetmegbeszélésekre, szakmai találkozókra a szakembereknek szükségük van, hisz a felmerülő szakmai problémák megoldásában közösen hatékonyabban lehet gondolkozni és megoldásokat találni.

5 RENDŐRSÉGI DROGPREVENCIÓS ISKOLAI PROGRAM

A BRFK XI. kerületi Rendőrkapitányság együttműködő partnerként vállalt szerepet az Önkormányzat „Eséllyel az esélyért” című uniós drogprevenció projektjében, hisz a Nemzeti Drogstratégiában megfogalmazott elvek alapján közös cél a legveszélyeztetettebb korosztály számára történő segítségnyújtás a droghasználat elkerülésében és a már kialakuló függőség leküzdésében. A kábítószer illegális forgalmazása a világ valamennyi országa számára komoly gondot jelent, mely Magyarországot is elérte. Hazánk már nem csak a tranzit ország szerepét tölti be, így a helyi rendőrségnek is lépéseket kell tenni az új kihívások és kockázatok hatékony kezelése érdekében. A pályázat kapcsán jó alkalom adódott arra, hogy Újbuda valamennyi, a drogprevenció kérdéskörében érintett szervezet összefogjon, együtt gondolkodjon, együtt cselekedjen.

Magyarországon a kriminalizált intézkedési rendszer él, mely azt jelenti, hogy a kábítószer használata, birtoklása és kereskedése esetén elsősorban a bűncselekmények felderítésére irányuló operatív műveleteket, a rendőrségi módszereket, a szankcionálásra pedig a büntetőtörvény széles skáláját használja.

A XI. kerületi Rendőrség kábítószerrel kapcsolatos 2009. évi statisztikái szerint 52 elkövetőből 48 férfi, a fogyasztók átlagéletkora 28 év, a legfiatalabb gyanúsított 19 éves, a legidősebb 58 éves volt. A felhasználás gyakoriságának sorrendjében a heroin és a cannabis származék vezet. A hivatalos eljárás során a rendőrség a „gyanús” helyeket, területeket folyamatosan ellenőrzi, azonban a bűnelkövetés már egy végső stádium, melyből a statisztika születik. A helyes életmód, életvezetés kialakítását tehát már fiatal korban meg kell kezdeni, támogatni kell, ezért a drogprevenció kiemelt szerepet kap a rendőrség tevékenységi körében is.

5.1 A Rendőrség drogprevenció tevékenysége

A kerületi Rendőrség a pályázat együttműködő partnereként – nagyfokú létszámhiánya ellenére – azt a feladatot vállalta, hogy a Rendőrség adottságai, ütemterve és sürgősségi feladatainak függvényében segíti a projekt-megvalósítást és az iskolai tájékoztatást.

Bűnmegelőzési előadás, Kapitányság-látogatás

A Rendőrkapitányság fokozott figyelmet szentel a gyermek és fiatalkorú bűnözés megelőzésének, ezért az oktatási intézmények igazgatóival közvetlenül is kapcsolatot tart és nyitott a kerületi fiatalok, iskolai csoportok szervezett formában történő fogadására. A projekt-időszak alatt a Kapitányság 34 alkalommal tartott bűnmegelőzési előadást a kerületi iskolákban és rendszeresen szervezett a kapitányságra látogatást drogprevenció célcsoport számára.

A különböző oktatási intézményekből érkező diákcsoportok a kapitányság épületében tájékoztatást kaptak a bűnüldöző és a büntető igazságszolgáltatási rendszer szereplőinek a feladatairól, és megtudhatták, hogy jelenleg Magyarországon az összes ismertté vált bűnelkövető 12 százaléka fiatalkorú. (Az elmúlt évtizedben a fiatalok korosztályát érintő demográfiai változások miatt mérséklődött az ismertté vált fiatalkorú bűnelkövetők száma.) A fiatal- és gyermekkorúak túlnyomó többsége nagyon elleni bűncselekményt követ el, azonban a fiatalok növekvő részének szocializációjává vált a passzív vagy aktív kábítószer-tapasztalat. A kutatási tapasztalatok szerint minél fiatalabb életkorban fordul elő a bűnelkövető magatartás, annál nagyobb az esély a bűnismétlésre vagy a bűnözői életmód kialakulására. Az előadások keretében a fiatalok korosztályonkénti bontásban, életkori sajátosságaiknak megfelelő oktatófilmet is megtekinthettek. Alkalmuk volt a kapitányság épületét bejárni és szervezeti felépítését megismerni, továbbá technikai-fegyverzeti bemutatót részt venni.

A látogatást szervező pedagógusok visszajelzései alapján a látogatás tapasztalatait összegző osztályfőnöki órákon a tanulók hasznosnak és újszerűnek értékelték a rendőrségi programokat.

Vándorkiállítás

10 iskolában és a Hamzsában a Rendőrkapitányság drogprevenció vándorkiállítást is szervezett, melyekből a fiatalok választ kaphattak a kábítószer veszélyeivel és következményeivel kapcsolatban. A kiállítás adatokkal szolgál a mai magyarországi droghelyzettel kapcsolatban, továbbá a szenvedélybetegséget (biztonságosan) *átélhető* közelségbe hozza. A táblákon fotómontázsok láthatóak, melyek a kábítószeresek fajtáit és hatásmechanizmusát ábrázolják. A drog-használatból adódó erkölcsi és fizikai lepusztulás folyamata a képeken keresztül is megrázó élményt nyújt. A kábítószer-fogyasztáshoz kapcsolódó legfontosabb élettani és egészséget érintő változásokról is olvashattak itt a fiatalok, a rendőrség szakemberei pedig a kiállításon segítettek a látottak értelmezésében és további kérdések megválaszolásában. A kiállítás csoportos megtekintése magyarázattal negyven percet töltött ki, így egy tanórán is látogatható volt.

Rendezvények

Több kerületi nagyrendezvényen, a projekt keretein belül és a bűnmegelőzési táborban kiállítással, tanácsadással, különféle programokkal tájékoztatta a Rendőrség a fiatalokat az áldozattá válás elkerülhetőségének módzatairól. Aktívan (ujjlenyomatvételek, KRESZ-teszt, drog-totó, rendőrautó belülről, védőfelszerelés felpróbálása, stb.) és passzívan (filmvetítés) is betekintést kaphattak a résztvevők a Rendőrség munkájába, mely különösen a fiatalabbak érdeklődését keltette fel. A megelőzést a jóra még fogékony korban kell elkezdni azért, hogy a bűnözési statisztikai adatok hosszú távon javuljanak.

5.2 Konklúzió

A prevenció programokról elmondható, hogy a célcsoport tagjai érdeklődéssel fogadták a különböző program-elemeket. A program kezdeti szakaszában a pedagógusok, a diákok, a szülők és az intézményvezetők megnyilatkozásaiból azonban érzékelhető volt egyfajta bizalomhiány az adott téma megközelítésében, mert mint kiderült, abból a téves elképzelésből indultak ki, hogy a kábítószerhasználat vonatkozásában a Rendőrség célja az elrettentés. A rendőrség munkatársai azonban hamar eloszlatták a bizalmatlanságot, mert a felvilágosításon alapuló belátás módszertanát követték. Olyan jól sikerültek végül is az előadások és látogatások, hogy számos további felkérésnek kellett eleget tenni, melyet a Kapitányság a jövőben is – hagyományteremtéssel – folytatni kíván.

Az évente megjelenő Egységes Rendőrségi-Ügyészeti Bűnügyi Statisztika (ERÜBS) adatai a kerületi tapasztalatokkal egybehangzóan azt mutatják, hogy a bűnisméltések, bűnelkövetések témakörben a prevenciónak döntő szerepe van. Ahol a preventív tevékenység és a szakmai szervezetek összefogása erős, ott a bűncselekmények súlya és az elkövetések száma csökkenő tendenciát mutat.

Az „Eséllyel az esélyért” című pályázat lehetőséget biztosít a fent említett preventív folyamatok elmélyítésére, ezért a Rendőrség a projekt-fenntartás során is folytatja a kialakított programot annak ellenére, hogy a kerületi oktatási intézményekben, illetve környékükön – a rendőrség tudomása szerint – nem alakult ki kábítószerterjesztő hálózat, illetve kiskorúak részére történő kábítószer-kínálat.

6 UTCAI MEGKERESŐ TEVÉKENYSÉG

Az utcai megkereső munka a szociális munka egy speciális ága. A Szociális Törvény 2001. évi módosítása a teljes alapellátási feladatkört újraszabályozta – kibővítve és nevesítve az ellátott csoportokat –, illetve megfogalmazta az ellátás specialitásait. Így minden tízezer fő feletti település önkormányzatának kötelező alapfeladatává vált az utcai szociális munka megszervezése és működtetése.

Az „Eséllyel az esélyért” című projekt keretében azonban a törvény által meghatározott célcsoporttól eltérő réteget céloztunk meg, a XI. kerületi 14-25 év közötti fiatalok megkeresését, prevenciós jelleggel. Az uniós pályázati projekt célja egy „más” alternatíva felkínálása a szabadidő eltöltésére, kiragadás az addigi megszokásból és közegből.

Az „utcai megkereső munka” az alacsonyküszöbű szolgáltatások közé tartozik, mely azt jelenti, hogy a szolgáltatást végzők nem támasztanak magas követelményeket az igénybevevőkkel szemben, tehát a szolgáltatás igénybevételének gyakorlatilag nincs feltétele. Célcsoportunkban – korosztály-specifikusan – egyaránt megtalálhatók a deviáns életvitelű fiatalok, magas kockázatú, nehezen hozzáférhető csoportok és a komolyabb (szociális) problémákkal nem rendelkező rétegek. Az alacsonyküszöbű szolgáltatások célja az igénybe vevő károsodásainak, szociális és egyéb veszteségeinek megelőzése, aktuális állapotának szinten tartása, javítása, és más testi-lelki szintet építő programok látogatására történő motiválás.

Az utcai megkereső munka alkalmával szórólapok és szóbeli meghívó átadásával invitáltuk a fiatalokat a széleskörű, térítésmentes, könnyen elérhető szabadidős programjainkra, melyek két helyszínen, a „faház” telken, és a központibb elhelyezkedéssel rendelkező „Hamza klubban” kerültek megrendezésre (l: 3. sz. melléklet: szórólap).

6.1 Az utcai megkereső tevékenység megvalósítása

Az utcai megkereső munkának nagyon fontos eleme a jó stratégia, mely a konkrét keresés időpontjának (napszak), földrajzi helyének, az elérendő korosztály, és a megszólítás módjának, stílusának meghatározásával tehető hatékonyá. Mivel a célcsoportunk a veszélyeztetett fiatalokból áll, akik esetleg szociálisan is sérültebbek, ezért a megkereső szolgálat keretében azon kerületi városrészek és központi helyek kerültek előtérbe, ahol nagy valószínűséggel találhatunk olyan fiatalokat, akik az idejüket a pénzsűke vagy egyéb okból nem tudják hasznosan eltölteni. A megkeresést végző személynek hitelesnek kell lennie, nyitottnak, barátságosnak, bizalmat sugárzóknak, és korosztályban is előnyös, ha minél közelebb áll a célcsoporthoz.

Újbuda több városrészből áll, melyek mind rendelkeznek ún. központtal és nagyobb parkokkal. Úgy döntöttünk, hogy az utcai megkeresést célszerű főként ezekre a helyekre szervezni. Tekintve, hogy a pályázati projekt célcsoportja a 14-25 év közötti fiatalok, figyelembe vettük az iskolai tanév és az évszak adottságait, földrajzilag pedig az iskolák, gimnáziumok környékére és a lakótelepi parkokra összpontosítottuk munkánkat.

A fiatalok toborzása érdekében kiemelt és gyakran látogatott területként határoztuk meg a következő közterületeket és városrészeket: Móricz Zsigmond körtér, Fehérvári út első szakasza, Feneketlen-tó, Kosztolányi Dezső tér, Bartók Béla út, Bikás park, Gazdagrét, Kelenföld.

A megkeresés során beszélgetésbe elegyedtünk a fiatalokkal, szórólapokat adtunk nekik, és invitáltuk őket a Hamzsába. Érdeklődtünk életük felől: volt, aki épp vizsgáról érkezett, vagy arra készült; néhány lakótelepi banda is nyitott volt egy újfajta időtöltésre, mint pl. a Hamza klub; találkoztunk parkban sörözgető srácokkal, és sok-sok utcán siető, andalgó fiatallal, akiknél szintén igyekeztünk népszerűsíteni a programjainkat. A tapasztalataink sokrétűek. Voltak hatékonyabb napok, amikor több fiatallal tudtunk „kapcsolatba” lépni, és olyanok is, amikor az emberek nem annyira voltak nyitottak a beszélgetésre. Minden esetben hangsúlyoztuk, hogy a programok egy európai uniós projekt keretében valósulnak meg, ezért a szolgáltatás igénybevétele térítésmentes.

6.2 A program során felmerülő nehézségek és kezelésük

Az utcai megkereső tevékenységet több – a pályázatban együttműködő partnerként szereplő – szakmai szervezet vállalta el a projekt hatékony megvalósítása érdekében, mely tevékenységet már a pályázati anyagban meghatároztunk és feladat-felelősség szinten behatároltunk. A megkereső szolgáltatást tehát olyan szakmai szervezetek nyújtották, amelyek nagy tapasztalattal rendelkeznek e szakterületen.

Az együttműködés során azonban felmerült néhány nehézség, amelyeket – a jövőre nézve hasznos tapasztalatként – az alábbiakban foglalunk össze.

Először említendő, hogy míg a hasonló szakmai tapasztalattal és szolgáltatással rendelkező szervezetek feladata – a pályázat keretében – a minél hatékonyabb és nagyobb számú megkeresés, ebben történő együttműködés, tehát a szolgáltatás felerősítése, addig a gyakorlatban ez a kezdetekben többlet-munkát rótt a megvalósítókra.

A közös munka összehangolása folyamatos egyeztetést kíván a szervezetek vezetői között, ezért az információ-áramlás eszközét, módját és gyakoriságát még a tevékenység elkezdése előtt le kell fektetni. Esetünkben az a gyakorlat alakult ki, hogy telefonos és elektronikus úton napi szinten elérhetőek voltunk egymás számára, a TÁMOP projekt-menedzsment értekezleteken pedig heti-kétheti rendszerességgel egyeztettük a koordinátorok munkáját, illetve beszéltük át a munka során felmerülő kérdéseket. A közös munkát több szinten megkönnyítette a szakmai együttgondolkodás, azonban a két intézmény folyamatos nyitva tartásának, munkájának összehangolása a pályázatban vállalt feladatokkal új kihívást jelentett a szervezet számára.

További nehézségként szembesültünk azzal a ténnyel, hogy a 14-25 éves korosztály részére történő utcai megkereső munkáról kevés szakirodalom áll rendelkezésre, ezért „csak” az együttműködő szervezetek nagy szakmai tapasztalatára tudtunk építeni. Ezáltal viszont egy új szakmai problémának kereshettük a megoldásait, mely szakmai szempontból a szervezet számára is hasznosnak bizonyult.

Nagy kihívásként azonosítottuk az évszak és tanév által felmerült nehézségeket, hisz az „Eséllyel az esélyért” c. projekt aktív kezdő időszaka épp nyár elejére esett, amikor a diákok-tanárok már az érettségi-, felvételi vizsgákra összpontosítanak, illetve a nyári szünet kezdődött, amikor a legtöbb család-fiatal a nyári szünetét tölti, illetve a kánikula elől menekül az utcáról. Talán könnyű lenne az a megállapítás, hogy a pályázatírásakor a projekt ütemtervének meghatározása során ezt előre látni kellett volna, azonban a projektet hamarabb – a pályázati kiírás időpontja és elbírálása miatt – nem lehetett kezdeni, későbbre tervezve pedig a téli hideg, havazás miatti problémákkal kellett volna szembesülnünk. A pályázatírásakor átbeszéltük a szempontokat, és fel kellett vállalnunk e nehézségeket, hisz ideális időszak e korosztály megkeresésére csak hosszú távon megvalósuló, folyamatos tevékenységgel lehetséges.

A szakmai munka megkezdésekor a munkatársak a fiatalok felkutatására – a nyári szünet miatt – főként a kora délutáni időpontban indultak el, illetve a kora esti órák bizonyultak hatékonyak a nyári hosszabb napok és a kánikula mérséklődése miatt. Ilyenkor voltak elérhetőek azok a fiatalok, akik szórakozásra vágytak, bandákba verődve töltötték az idejüket, pénzhiány miatt sokszor a parkokban összegyűlve. Az iskolai tanév megkezdésekor a 13:00-15:00 óra – a tanítási idő befejezése – körüli időszakban tudtunk nagyobb számú fiatalot elérni. Az utcai megkereső munka minimális időpontja 2 óra volt, melynek eredményessége főként az időjárástól és az évszaktól függött.

Összességében elmondható, hogy a HAMZSA-program fontos eleme volt az utcai megkereső munka, melyre a jövőben is fontos építeni. A kerületi fejlesztések (új plázák, közlekedési fejlesztések) felvetik az alacsonyküszöbű szolgáltatás új típusának kidolgozását és a megkereső munkamódszer bővítésének igényét, hisz az új kihívások új követelményeket támasztanak a szakmai szervezetek felé.

7 SZABADIDŐS TEVÉKENYSÉGEK A HAMZSÁBAN

A következő (al)fejezetek a drogprevenációs alternatív szabadidős tevékenységeket mutatja be négy kategóriába sorolva. A 7. fejezet a sportesemények Hamzsa klubban történő megvalósulásába ad betekintést, így a tánc-program, a kondi-sarok, illetve éjszakai pingpong hatásait analizálja drogprevenációs szempontból. A 8. fejezet a fiatalok számára tartott drámacsoport foglalkozások és a munkaerőpiaci felkészítő képzést mutatja be, míg a 9. fejezet az információs rendezvények (Egészségnap) és események (Tisztasági-őrjárat) világába vezeti el az olvasót. A 10. fejezet az Élményklub körében megvalósuló Motorsuli és Bűnmegelőzési tábor program-elemeit tárja fel, a mellékletben képekkel illusztrálva.

7.1 A „tánc-program” mint drogprevenációs alternatíva

A mozgás és a tánc a legősibb gyógyító művészetek közé tartoznak, melyek felszabadító és integráló hatását mindig, minden kultúrában kiaknázták. Napjainkban egyre több, kifejezésében és mozgásában gátolt embernek van szüksége az önkifejezés élményének előrevivő és terápiás hatására.

A tánc/mozgás terápia olyan korrekatív test-élményeket kínál, amelyek során a diszfunkcionális viselkedés és a testben jelentkező ellenállás megtapasztalható és kihívásként kezelhető. A személy mozgásaival és táncával blokkjait, feszültségeit felerősítheti, kifejezheti, eltáncolhatja – koreográfiává változtatva a zavaró tényezőket. Így a merev test vagy túlzott kontroll olyan gyakorlatokkal oldható, amelyek a test tudatos kontrollálását, megfeszítését és ellazítását tűzik ki célul.

A taglejtések, a testtartás és a mozgás tükrözi azt, hogy az ember hogyan észleli saját magát: milyen erők dolgoznak benne, hogy érzi magát, és hogyan „ölt testet” benne élettörténete. A testtartás és a mozgás arról is árulkodik, hogy az ember hogyan éli meg és hogyan alakítja kapcsolatait a többi emberrel és környezetével. Minden lelki történés leképeződik a testben, s a testi történések hatnak lelki, mentális élményeinkre.

A viselkedésmintázatok és a mindennapi konfliktusok ábrázolásának, kifejezésének fontos hozama lehet minden ember számára, ezek képesek aktiválni az egyén változtató, növekedési potenciálját. A mozgásrepertoárnak és a viselkedés játéktérének kiterjesztése segít a nem megfelelő viselkedésmódok felismerésében, feladásában és az előrevivő megoldások megtalálásában. Olyan egészséges emberek számára is megfelelő módszer, akik elakadást éreznek életükben, javítani szeretnének életminőségükön, vagy akik egyszerűen csak szeretnék belső erőforrásaikat jobban megismerni és kibontakoztatni.

A programot, mint táncterápiás eszközt a hazai rehabilitációs intézetek is alkalmazzák. A komlói Leo Amici Alapítvány szakmai munkájában is megjelenik ez a terápiás módszer, melynek a pályázati programhoz igazodó változata került megvalósításra.

7.1.1 A tánc-program célja

Napjainkra a fiatal lányok és a nők között az egyik leggyakrabban előforduló addiktív problémát éppen a saját testükhöz való negatív viszony jelenti. A kialakulatlan vagy a rosszul értelmezett „test-kép” párosulva más pszichoszociális tényezőkkel kockázati faktorként jelenik meg a személyiségfejlődés egyik legérzékenyebb életszakaszában, a serdülőkorban. A serdülők és a fiatal felnőttek ezért különösen veszélyeztetettek. Tapasztalatból tudjuk, mennyire fontos, hogy az egyén teljes egészésként tudjon önmagára tekinteni. A fizikai test megismerése, a test reakciói, a tudatos odafigyelés testünkre, segítheti a megfelelő önértékelés kialakulását.

A tánc-program célkitűzéseiben ezért az egyén határainak és képességeinek megismerése fogalmazódott meg, lehetőséget, segítséget, egy új eszközt nyújtva a felmerülő nehézségek, problémás élethelyzetek kezelésében, hisz a felelős döntések meghozatalához a kommunikációs készségek fejlesztése elengedhetetlen. Az egyén félelmeinek, feszültségeinek, szorongásainak tudatosítása, ezek mérséklése a megfelelő eszközökkel. A cél az önérvényesítés, az önbizalom, az önkontroll megszerzése, fejlesztése és a kiegyensúlyozott, harmonikus kommunikálása a külvilág felé.

7.1.2 A tánc-program célcsoportja és módszertana

A tánc-program mint alternatív drogprevenció lehetőség a maga sajátos eszköztárszerével a kerület serdülő korú fiataljai és fiatal felnőttei számára biztosított alkalmat a „választásra”, saját képességeik kipróbálására, önmaguk jobb megismerésére, fejlesztésére.

A serdülőkor, illetve a fiatal felnőtt évek, igen fontos életszakasza a személyiség fejlődésének. Ebben az életszakaszban olyan alapvető kérdésekre keresik a választ, ami saját egyéniségükkel, nemükkel, pályaválasztásukkal kapcsolatosak. A válaszok megtalálásában igen fontos szerepet játszik, hogy mennyire vannak tisztában saját magukkal, hol állnak önbecsülés kérdésében, vannak-e eszközeik a megküzdés, a konfliktuskezelés, és a kommunikáció területén. Az egyén önmagáról kialakított képe, ismerete, mind fizikai, lelki és szellemi értelemben, együttesen segíti a „self” kialakulását és fejlődését. Az erős „self” protektív tényezőként hat az addikciókkal szemben is.

A tánc-program nem egy konkrét tánc tanításán keresztül igyekezett alternatív lehetőséget nyújtani, hanem a tánc, maga a mozgás improvizatív módon, illetve konkrét gyakorlatokon keresztül igyekezett a résztvevőket megismertetni saját testükkel, és ezen keresztül, érzéseikkel, gondolataikkal. A módszer non-verbalitása okozta az egyik legnagyobb nehézséget, ahol a lényeg a testük feletti kontroll megszerzése jelentette, mely hatással volt a gondolati és az érzelmi kontroll megtapasztalására is.

A vezető szerepe a gyakorlatok strukturálása, a foglalkozások megfelelő keretbe foglalása, a facilitálás, a megbeszélés és néhány alkalommal az értelmezés volt. A résztvevők kivétel nélkül pozitív élményekről számoltak be (a sokszor felkavaró érzelmek, néha sírások ellenére). A program végére a csoport közösséggé kovácsolódott, és igényként lépett fel egy előadás megszervezése, ahol a tanultak alapján, improvizatív eszközökkel, saját szövegek beépítésével mutatnák meg az önkifejezésnek e módját.

7.1.3 A tánc-program szervezési feladatai

A foglalkozásokat minden alkalommal a „HAMZSA” klubban tartottuk. A klub adottságai lehetővé tették, hogy megfelelő, elegendő tér kerüljön kialakításra, ami a mozgásos gyakorlatokhoz szükséges. A tánc-program gyakorlatai nem tették lehetővé az utcai ruha használatát, azonban az átöltözéshez, a kulturált tisztálkodáshoz az öltözővel és zuhannyal felszerelt „HAMZSA” optimális környezetet biztosított. A rendelkezésre álló tér kb. 6-8 fős csoport munkájához biztosított elegendő teret.

A tánc-programot szórólapokon hirdettük meg, a kerületi újságban adtunk hírt a program indulásáról, elérhetőségekről, továbbá értesítettük az iskolák igazgatóit. Több iskolában az ifjúságvédelmi felelőst személyes megkereséssel vontuk be a szervezési munkába. Tapasztalataink alapján a legnagyobb hatása a médiás megjelenésnek, illetve a személyes kapcsolatokon keresztüli bevonódásnak volt.

A programban felnőtt fiatalok, 20-24 év közöttiek vettek részt. Sajnos a serdülő korosztályt nem sikerült intenzíven bevonni. Tapasztalataink azt mutatták, hogy a szervezés, a személyes megkeresés, a tanárok segítőkészsége ellenére sem sikerült a fiatalabb korosztály elérése.

7.1.4 A tánc-program során felmerülő nehézségek és kezelések

A program fentebb megfogalmazott főbb célkitűzései mellett a gyakorlatok során kiemelt szerepet kapott a kontroll érzése, a saját határok megfogalmazása, megérezése. A gyakorlatok során a fantázia, az improvizáció kapott kiemelt szerepet, amit csak a testi mozgáson keresztül lehetett megmutatni. Ez a nonverbális munka egyrészt nehézséget jelentett, főleg az első alkalmak során, hiszen a megjelenő, feltörő érzelmeket csak a testük mozgásával, „használatával” lehetett kifejezni.

A tánc-program során az egyéni különbségek mellett markánsan megjelentek közös, megfogalmazható érzések és gondolatok, amik a „nem vagyok egyedül” érzést tudatosították a résztvevőkben.

A foglalkozások elején és végén volt lehetőség a szóbeli megbeszélésre, a gondolatok megfogalmazására. A csoporttagok különböző nemű és életkorú összetétele színesebbé tette a program munkáját.

7.1.5 Konklúzió

Az egészséges személyiség kritériuma magában foglalja, hogy az egyén lelki, szellemi fejlődése mellett ugyanolyan hangsúlyt kapjon fizikai fejlődése is. A tánc-program abban segíti az egyént, hogy saját testi képességeivel megismerkedjen, hogy felismerje testének reakcióit, reagálását a különböző érzelmeire. A program a pályázat célkitűzéseire igazodva került lebonyolításra, ahol a központban maga az egyén állt, éppen aktuális érzelmi, gondolati, fizikai állapotával.

A program segítette az egyének saját testükhöz való viszonyának megismerését, megélését, testük felfedezését. A résztvevők a foglalkozások során különböző érzelmeket fogalmaztak meg, átértékelték a bizalom, a másik társukra való hagyatkozás negatív vagy pozitív érzéseit. Bizalom saját magukban vagy társukban jelentősen befolyásolta testi reakcióikat a gyakorlatok során. A saját határok „megtapasztalása”, az irányíthatóság vagy annak hiánya a különböző helyzetgyakorlatokban olyan érzelmi reakciókat hozott felszínre, melyek értelmezése segítette az önmagukra való tudatos odafigyelést.

A testükkel való megismerkedés, a „testi” kommunikáció jelentősen növelte a döntési helyzetek felismerését, az érzelmek korábbi élményekhez kapcsolását, ezen keresztül az önismeret fejlődését, fejleszthetőségét.

A tánc-program tehát az egyén önmagával való „testi-lelki találkozásra” nyújtott lehetőséget. A rehabilitációs terápiában, az önmegismerés útján, már több éve hatékonyan működő módszer kipróbálása a pályázati program keretein belül egy új alternatívát jelentett.

A program végére erős igényként fogalmazódott meg egy „amatőr” előadás bemutatására a csoporttagok által felépített műsor keretében. Ennek lehetőségét a pályázati program-megvalósítás során az együttműködő partner (Alapítvány) a továbbiakban támogatja.

7.2 Kondi-sarok és éjszakai pingpong mint drog-alternatíva

Az egészség olyan egyensúlyi állapot, amelynek állandó fenntartása folyamatos karbantartást (rekreációt), aktivitást, öntevékenységet igényel. Az egészség megtartásának, az egészségi állapot javításának egyik módja a tudatos, következetesen végrehajtott testmozgás. A sportnak és a rendszeres testmozgásnak jelentős élettani, fiziológiai jelentősége és jótékony hatása van a különféle betegségek megelőzésére, és a civilizációs ártalmak kompenzálására.

A mozgásszegény életmód a teljes magyar lakosságra jellemző. Az iskolás korú fiatalok esetében azonban azzal is számolni kell, hogy az iskolákban rendkívül aránytalan a fizikai és az intellektuális képességek fejlesztése. Ez az aránytalanság a testi és fizikai képességek fejlesztésének rovására történik, ráadásul a fiatalok még iskola után különórákkal is terheltek. Ez az egyoldalúság rányomja a bélyegét a szabadidő eltöltésének kialakuló szokásaira is, melynek következtében a fiatalok túl sok időt töltenek el tévénézéssel, számítógép előtt ülve, vagy más céltalan, haszontalan, esetleg veszélyeztető tevékenységgel, például csellengéssel.

Saját egészségi állapotát mindenki szubjektív módon értékeli és éli meg. Ha valaki egészségesnek érzi magát, akkor jó a közérzete is. A jó közérzet kialakításában pedig az egészség alapvető összetevőinek szerepelnie kell. Ezek a következők:

- mozgásos aktivitásmunka–terhelés–pihenés megfelelő aránya;
- szórakozás, kikapcsolódás, hobbik és játék szerepe;
- egészséges táplálkozás, öltözködési-, testápolási szokások;
- nemi élet kultúráltsága;
- társas kapcsolatok rendszere;
- meggyőződések, világnézet.

Az egészséget támogató magatartásnak fontos összetevője a harmonikus és fizikailag aktív életmód. A serdülőkori rendszeres fizikai aktivitás kedvező hatást gyakorol mind a felnőttkori, mind az aktuális egészségi állapotra és teljesítőképességre, és kedvező hatású a testtömeg csökkentésére. Emellett csökkenti a felnőttkori krónikus betegségek kialakulásának esélyét. A szabadidő túl nagy hányadának passzív eltöltése kedvezőtlen hatású a serdülők meglévő és jövőbeni testi-lelki egészségére.

A fizikai aktivitás kedvező hatású a szorongásra és depressziós állapotra, csökkenti a stressz kedvezőtlen hatásait. A rendszeres edzés fokozza az én-hatékonyságot és kontroll-érzést. Ezenkívül a testmozgás javítja az önértékelést, elsősorban a testkép érzékelésének változásán keresztül. A külső megjelenéssel kapcsolatos, jellegzetesen ebben az életkorban felerősödő pszichés problémákat oldhatja, valamint a társas tevékenység keretében végzett testmozgás a közösségbe integráló, szociális kogníciót fejlesztő hatással is bír.

A mozgással járó, az egészség megőrzését szolgáló rendszeres tevékenység hatására kedvező változások állnak be a szervezetben, úgymint a légzés és a keringési rendszerben, az idegrendszerben, a mozgató szervrendszerben, az emésztő és kiválasztó szervrendszerben és a belső elválasztású mirigyrendszerben. Fiatalok esetében a napi egy órás intenzív mozgás biztosítja a vázizom, a légző- és keringési rendszer megfelelő fejlődését és erőnlétét. Tehát a szervezet normál működése mozgás hatására kedvező irányba változik, s e változások elérése a cél (alacsonyabb pulzus, normál vérnyomás, egészséges testsúly, magas oxigénfelvétel képesség stb.).

A rendszeres sportolás nem csak egészen másfajta mozgásrendszer, hanem egészen más jellegű elfoglaltság is egyben. Teljes mértékben képes kizökkenteni az azt megelőző tevékenységformából, kikapcsolódást, aktív pihenést jelent, tehát segít lezárni az előző tevékenység-sorozatot.

7.2.1 A sport-tevékenység célja

A program az egészséges életmódot népszerűsíti és elősegíti az egészségmegőrzést. Cél a fiatalok önértékelésének javítása, valamint az erre az életkorra jellemző testi, pszichés problémák oldása elsősorban a testedzés, a fizikai aktivitás által. Az ingyenes és könnyen elérhető lehetőség biztosítja a fiatalok számára a rendszeres testmozgást és a szabadidő hasznos eltöltését. A „kondi-sarok” és az „éjszakai pingpong” foglalkozásokat azért építettük be a szabadidős tevékenységek közé, hogy az egészséggel, az egészséges életmóddal, és a rendszeres testmozgással kapcsolatos szokásokban, és a magatartásformákban érjen el tartós változást, ezzel is hozzájárulva a drog-csapda elkerüléséhez. Az a szándék vezérelt bennünket, hogy a fiatalokban kialakítsuk az igényt a rendszeres testmozgásra, azaz a sport, illetve fizikai aktivitás a mindennapjaik szerves részévé váljon.

7.2.2 A program tartalma

A sport prevenációs hatása a sport általános nevelő hatása révén érvényesül. A sport egyik alapvető funkciója a személyiség fejlesztése. A személyiség fejlődésében kiemelkedő szerepe van „a tevékenység”-nek, különösképpen az öntevékenységnek, melyet igényel és lehetővé is tesz. Drogprevenációs célok megvalósítása esetén nagyon fontos a fiatalok részéről az aktív, cselekvő részvétel. A „kondi-sarok” és az „éjszakai pingpong” programok értelemszerűen nem nélkülözhetik a fiatalok maximális bevonását a tevékenységbe, hiszen a sportról, a mozgásról nem elég csupán beszélni, vagy passzívan szemlélni, abban részt kell venni. Pedagógiai és drogprevenációs szempontból éppen ebben rejlik a kondi és az éjszakai pingpong hatékonysága. Amit a fiatal megél, megtapasztal, azt sokkal inkább képes befogadni, önmaga számára belsővé tenni.

A serdülőkor kiemelt jelentőséggel bír az egészséggel összefüggő magatartásformák és szokásrendszerek kialakulásában. Ebben az életkorban alakul ki a feladatok hierarchikus rendszere, ami a majdani életmódot, életvitelt is jellemezni fogja. Ezért fontos a program keretein belül a fiatalok rendszeres fizikai fejlesztése és egészségre nevelése. A tartalmi elemek között szerepel az alapvető anatómiai és edzés-elméleti ismeretek átadása, az egészséges táplálkozás szerepének hangsúlyozása. Kiemelten fontos felhívni a fiatalok figyelmét a dopplingszerek és egyéb szteroidok veszélyeire.

Módszertani szempontból a fiatalok segítése szakmai tanácsadással, facilitálással, szükség szerinti segítségnyújtással történik. A személyi és csoportos edzések során folyamatos a szakmai irányítás és a felügyelet. Egyéni fejlesztések valósulhatnak meg a személyre szóló edzéstervek készítését követően. A foglalkozások alkalmat teremtenek a szociális kompetenciák fejlesztésére, a csapatmunka szabályainak gyakorlására, az egymásra való odafigyelésre, a baráti kapcsolatok fejlesztésére, kialakítására, és a régiiek ápolására.

7.2.3 A program megvalósítása

A foglalkozások a Hamzsa klubban valósultak meg. A fiatalok megkeresése szórólapokkal, valamint az osztályfőnöki és gyermekvédelmi munkaközösségi foglalkozásokon a fiatalokkal közvetlen kapcsolatban álló pedagógusok tájékoztatása útján, közvetett módon történt. A programokon megjelenő fiatalok kezdetben kissé bátortalanok voltak, de néhány alkalom elteltével egyre többet kérdeztek és egyre oldottabb volt a hangulat. Leggyakoribb kérdések voltak: milyen gyakorlatot kell végezni bizonyos izmok, izomcsoportok fejlesztésére? Mit kell tenni az izomtömeg-növelés érdekében, és mi a teendő, ha „szálkásítani” akarnak? A fiatalok örömmel fogadták a program kínálta lehetőséget, ahol rendszeresen, szaksegítséggel, ingyen tudtak edzeni.

Az éjszakai pingpong program gyakorlatilag koradélutáni időpontban kezdődött és éjjel 1 óráig tartott. Az időpontválasztásnak az volt a célja, hogy hétvégére a délutáni, esti és éjszakai órákra olyan alternatívát kínáljon a fiataloknak a szabadidejük hasznos eltöltésére, ahol sportolhatnak, kellemes környezetben, jó társaságban lehetnek, így hétvégenként a délutánokat és estéket nem a szórakozóhelyeken vagy az utcán töltik céltalanul és ellenőrizetlenül. Az asztalitenisz így hatékonyan járult a kockázatos magatartásformák elkerüléséhez.

Az időpontválasztáson túl maga a tevékenységforma is a prevenciót segíti elő azáltal, hogy a pingpong párban vagy csoportban végezhető sporttevékenység, így erősíti az összetartozás érzését, fejleszti a szociális és a kooperatív készségeket. A csoportos tevékenység lehetőséget teremt új kapcsolatok kialakítására is. Az éjszakai pingpong során szerepet kapott az egészséges versenyszellem kialakítása is, mely alkalmat teremtett a fiatalok számára, hogy új helyzetben próbálhassák ki magukat, fejlődjön önismeretük, gyakorolhassák a győzni és veszteni tudás képességét és megtapasztalják az ezzel összefüggő affektív és emocionális hatásokat.

7.2.4 A program során felmerülő nehézségek és kezelésük

Kezdetben problémát jelentett a kerület fiataljai részéről a kondi és az éjszakai pingpong iránti motivátlanság, mely a helyszín látogatottságának szintjéből volt látható. Az alacsony látogatottságnak több okát is azonosítottuk: az egyik lehetséges ok a fiatalok életében látható – a rendszeres testmozgásra vonatkozó – kedvezőtlen családi mintára vezethető vissza. Az egészséggel kapcsolatos értékrendjüket, egészségfelfogásukat alapvetően a szűkebb, közvetlen környezetük, a család alakítja ki és határozza meg. Nyilvánvaló, hogy a család a szocializáció legfontosabb, legmeghatározóbb színtere, ahol a gyermek egyebek között az egészséggel, az egészséges életmóddal kapcsolatos mintákat is elsajátítja. Amit a fiatal otthon a szüleitől lát, és nap mint nap megtapasztal az egészséges életmódról, a rendszeres testmozgásra vonatkozóan, meghatározó szokásokká és magatartásformává szilárdul az évek múlásával. Itt kell megemlíteni azt a tényt, miszerint a család által determinált egészségre vonatkozó minták és szokások mindennél erőteljesebbek és meghatározóbbak. Olyan mélyen rögzülnek, hogy ezek megváltoztatása, felülírása rendkívül nehéz feladat, és az egészségnevelés egyik legsarkalatosabb problémája is egyben.

A kondi-sarkot és az éjszakai pingpong programokat látogató fiatalok számát úgy igyekeztünk növelni, hogy a már kondizni és pingpongozni járókat megkértük, hogy ők maguk népszerűsítsék e szabadidős lehetőségeket barátaik, iskolatársaik és ismerőseik körében, hisz a legjobb reklám a saját tapasztalatból származik. Ennek eredményeképp lassan kialakult egy kisebb közösség, akik rendszeresen visszajártak és látogattak a programokat.

A legnagyobb módszertani kihívást a fiatalok részéről kezdetben megmutatkozó, visszahúzódó, bátoratlan megnyilvánulások kezelése jelentette. El kellett telnie néhány alkalomnak, hogy közvetlen, partneri kapcsolat jöjjön létre a foglalkozást vezető és a részt vevő fiatalok között. A vezető kezdeményezéseire, segítő, elfogadó attitűdjére a fiatalok jól reagáltak, együttműködők és érdeklődők voltak.

7.2.5 Konklúzió

Az egészségnevelés számos területén – így a rendszeres testmozgással kapcsolatban is – tapasztalható volt az adott témára vonatkozó ismeretek és információk birtoklása, és azok mindennapi gyakorlatban való alkalmazási képessége közötti különbség. Vagyis a fiatalok pontosan meg tudták fogalmazni, hogy mit szabad/nem szabad csinálni, ha az egészséges életmódról vagy a rendszeres testmozgásról van szó. De ha arra kérdeztünk rá, hogy ő személyesen mit tesz az egészsége megőrzése érdekében, akkor egészen másfajta válaszokat kaptunk. Lehetnek kimerítő ismereteik az egészséggel vagy a rendszeres testmozgás fontosságával kapcsolatban, de mindez keveset ér, ha ezek az ismeretek nem épülnek be a tanulók gondolkodásába, magatartásába, és nem szilárdulnak autonóm vezérlésű szokásokká. A kondi és az éjszakai pingpong elősegítette a rendszeres fizikai aktivitás szokásrendszerbe illesztését és annak megszilárdulását.

A programok hatékonyan hozzájárultak a részt vevő fiatalok egészségneveléséhez, az egészséges életmódjuk kialakításához, fejlesztette fizikai képességeiket és szociális kompetenciáikat, továbbá megfelelő alternatívát kínált a testmozgásra és a szabadidő hasznos eltöltésére. A program azonban nagyobb létszám bevonására is alkalmas. Ennek érdekében a jövőben a célcsoport hatékonyabb bevonására és megkeresésére kell törekedni.

8 CSOPORT-FOGLALKOZÁSOK

Az „Eséllyel az esélyért” cím talán a felkészítő és csoportfoglalkozások esetében idézhető a leginkább szó szerint, hisz a 14-25 közötti időszak a nem-, kor-, és pályaidentitás kialakításának a kora. Az iskolai keretek sok esetben nem alkalmasak a megküzdési stratégiák kialakulásához, és a nehézségek kezeléséhez szükséges készségek fejlesztéséhez. Az alábbiakban bemutatott drámacsoport foglalkozás játékokon keresztül segítette a probléma-kezelési készséget fejleszteni, míg a munkaerőpiaci képzés a munka világában történő sikeres belépésre és helytállásra készítette fel a résztvevőket.

8.1 Drámacsoport foglalkozás mint drog-alternatíva

A szociálterápiás szerepjáték módszer (a továbbiakban: sztszj), a csoporttagok „ép” részére építve segít a gyógyulásban, felépülésben. Sok esetben a fiatalok komoly családi, lelki nehézségekkel, hátrányokkal indulnak életük kezdetén (pl.: szenvedélybeteg családból érkeznek, bántalmazások történtek a családban, elhanyagolás volt jellemző a nevelés során, illetve csonka családból származnak), melyek kezelése jártasságot és segítséget igényel. Az sztszj játékformákat kínál saját magunk és mások észlelésének, érzékelésének javítására.

Az észlelés-érezékelés szociálpszichológiai meghatározása szerint a szociális adottságok embertársak vagy csoportok észlelésének jellegzetességeit jelölő fogalom, viselkedésformák észlelése, melyek – a kifejező jelzésekhez hasonlóan – embertársaink beállítódásáról, érzelmeiről, szándékairól közvetítenek valamit számunkra. Olyan szociálisan elsajátított beállítódás vagy elvárás, mely az ingertárgyak észlelésének egyénileg különböző módjához és mértékéhez vezetnek. Fontos része a szociálterápiának az észlelési-érezékelési mozgásos tanulás, mely bizonyos ingerekhez fűződő cselekvésekhez (pl. egy bizonyos mozdulat, máskor verbális megnyilvánulás), vagy egy bizonyos észlelhető ingerkonstellációhoz fűződő tanulás.

A módszer előnyben részesíti az ember, a fiatal egészséges én-részeire való építést, és az ezekben meglévő önszorgító-öngyógyító erőt kívánja a játékok során mozgósítani. Figyelembe veszi a játékban résztvevő saját tempóját, tanulási gyorsaságát, meglévő ismeretszintjét.

Az érzékelésen/észlelésen alapuló játékok az önészlelést és mások észlelését az egyéni életfolyamatok, élettörténetek tudatosult és elfeledett mozzanataival, büntudattal és egzisztenciális válságokkal kapcsolatos tapasztalatok feltárásával próbálják világosabbá tenni. Ezekre a játékokra jellemző a bizonyos tárgyakhoz, képekhez kapcsolódó élményekkel és érzésekkel való szembesülés, a mások helyzetébe, szerepébe, személyébe való behelyezkedés, beleérzés, valamint a szimbólumok meghatározott, irányított használata.

A játékok egy másik nagy csoportját jelentik a csoportbeli viselkedéssel, az aktuális problémák feldolgozásával – azok észlelésével, strukturálásával és megoldási stratégiáinak javításával – foglalkozó játékok.

A csoportközpontú játékok csoportbeli élményeket elevenítenek fel, illetve tesznek lehetővé. Visszatükrözik egy csoport szerkezetét és magát a csoportban végbemenő folyamatokat, a csoportban kialakuló kapcsolatokat sajátosságait. Lehetőséget adnak arra is, hogy más csoportokban végbemenő folyamatokat is feltárjunk segítségükkel, illetve más csoportok jellegzetességeivel is foglalkoznak. Egy-egy ifjúsági közösségben segítség lehet ilyen játék a csoportfolyamat feltárásában és pontosításában. Természetesen a pszichoszociális segítségnyújtásban az ilyen típusú játékok elsődleges célja a szocializációs hiányok pótlása, beállítódások megváltoztatása, a döntésképeség és a konfliktustűrés fokozása. A játékforma ilyenkor a szerepjáték, bár ez a csoporttematika áttételessége miatt gyakran szimbolikus játékká válik. Maga a módszer is ezért kapta a nevét, jóllehet – mint az előzőekből következik –, korántsem ezek jelentik a módszer főbb sajátosságait.

A probléma-centrikus játékok egy nehézséget jelentő, vagy zavarba ejtő (frusztráló) helyzet, élmény vagy cselekvési vonatkozásaival foglalkoznak. A megoldásra váró helyzet

elemzésére, a lehetséges viselkedési módok megmutatására és kimunkálására, az elégtelenség-, avagy a mindenhatóság-érzésének feldolgozására szolgálnak. Az itt használt játékforma szintén szerepjáték, ami az áttételesség miatt szintén szimbolikussá válhat.

8.1.1 A foglalkozás célcsoportja és tematikája

A drámacsoport foglalkozásokat a szakmai szervezetek 4x15 órás bontásban valósították meg. A helyszín változó volt, a Hamzsa klubban, valamely szakmai szervezet székhelyén szerveződtek, illetve egy kerületi iskola is otthont adott a tanórákat követően.

A 14-25 éves kerületi fiatalok a foglalkozásokon kérdés-csoportok alapján kerültek kapcsolatba egymással és önmagukkal. Ilyen alapkérdések voltak például:

- Ki vagyok?
- Mik az adottságaim?
- KI legyek?
- Mi legyek?
- Milyenek a kapcsolataim? (barátokkal, szülőkkel, felnőttekkel)

A foglalkozás során sor került a bemutatkozásra, az alapérdeklődés feltárására, az önkép megfogalmazására, a tanuláshoz-iskolához való viszony leírására, a felettséssel, tanárral felmerülő problémák ismertetésére, az ellenkező szülővel való kapcsolat minőségére, a partnerkapcsolat problémáinak-örömeinek összegyűjtésére, a csoporton belüli szerepek elemzésére, mások szemében „önmagam” meglátására, és a csoporttól, csoportról történő visszajelzések értelmezésére.

8.1.2 A program során felmerülő nehézségek és kezelésük

A drámacsoport foglalkozások eleinte – az előítéletek miatt – kevésbé vonzották a fiatalokat, melyet tovább nehezített az időfaktor. A program indításának jelentős része a 2008/2009-es tanév végére esett, amikor már nehéz volt a fiatalokat mozgósítani, így a nyári szünet sem bizonyult hatékonynak e téren. Az új tanév indításakor szintén akadály merült fel, mert a csoportok kialakításánál meg kellett várni a fiatalok órabeosztását, melyhez a szakemberek rugalmasan próbáltak igazodni.

A fiatalok részéről a titoktartás, a csoport kereteinek megtartása szintén kihívásként jelent meg, így minden foglalkozás elején a résztvevőkkel egy „csoportszerződést” kötöttünk, melyben bizonyos szabályokban állapodtunk meg. (pl. titoktartás, mobil telefonok kikapcsolása, időkeretek tartása). A foglalkozások szabályainak megtartására a fiatalokat időnként figyelmeztetni kellett, melyek által új problémák kerültek megállapításra és kezelésre a foglalkozás keretein belül.

A fiataloknak újszerű módszernek tűnt a körben való elhelyezkedés, a véleménynyilvánítás lehetősége, és maga a módszer. Sokak egyik legnagyobb élménye az volt, hogy a szociálterápiás szerepjáték módszer során a csoportvezetők is betekintést engedtek saját élményeikbe, és nem csak a „tutit” mondták meg.

A jövőbeni programok megvalósítása során fontos figyelembe venni a foglalkozások időbeni helyes tervezését, a célcsoport életritmusát, és konkrét problémáit. Szükséges lenne a pedagógusok és szülők bevonása is a programokba, természetesen külön csoportok keretein belül. A folyamatosság és a különböző társadalmi szereplők, szervezetek közötti párbeszéd biztosítása a fiatalok érdekében elengedhetetlen.

8.2 Munkarő-piaci felkészítő foglalkozás mint drog-alternatíva

A munka fontos része az életünknek. Számos ismérve közül az egyik, hogy lehetőséget teremt egy fontos emberi szükséglet kielégítésére, az önmegvalósításra. Segíti a társadalomba való integrálódást, az emberi kapcsolatok fenntartását és fejlődését. Pozitívan befolyásolja az önbecsülést, mert a társadalom hasznos tagjaként az egyén úgy érezheti, hogy tartozik valahová. A munka szociális, pszichés és nem utolsósorban egzisztenciális biztonságot is ad. A pályaválasztás nem könnyű dolog. Napjainkban, amikor egy-egy ember életpályája során többször is lényeges pályamódosításra kényszerülhet, egyre fontosabb a tudatos pályaválasztás. A megfelelő életpálya és munkahelyválasztás a társadalom egésze és az egyén számára is fontos, hiszen olyan közeget, környezetet biztosít, amelyek során lehetőség van az egyénben rejlő képességek kifejlesztésére, felhasználására, az önmegvalósításra.

A fiatalok pályaaorientációjának segítése a szülők, pedagógusok és a különböző segítő szakemberek közös feladata. A projekt keretében szervezett felkészítő is az egyén jövőbeli sikeréhez, a választási lehetőség bővítéséhez kívánt hozzájárulni.

8.2.1 A munkaerőpiaci felkészítő foglalkozás célja

A munkaerőpiaci felkészítő foglalkozás fő célja, hogy a fiatalok saját életpályájuk megalapozásához és a pályaválasztási döntésükhöz ismereteket szerezzenek önmagukról és a munkaerőpiaci környezetükről. A képzés segítséget kívánt nyújtani ahhoz, hogy a pályakezdők, résztvevők képesek legyenek a saját helyzetüket és céljaikat meghatározni, hogy kialakulhasson bennük a szakmai szocializáció, a szakmatanulás igénye, továbbá hogy elfogadják a távlatos életpálya-építés szükségességét, pálya-ismereteket szerezzenek, és tájékozottak legyenek a munkaerőpiaci igényeivel kapcsolatban.

További célként fogalmazódott meg, hogy a projekt szakemberek irányításával hozzájáruljon a fiatalok egyénre szabott életvezetési stratégiájának kialakításához és a munka világához való pozitív viszony megalapozásához. A foglalkozás további feladata, hogy az önismeret javítsa önértékelésüket, erősítse a pozitív énkép kialakítását és fejlessze a kommunikációs és problémamegoldó képességüket. A tréningeken a résztvevők feltárják és megfogalmazzák érdeklődésüket, készségeiket és képességeiket. A jó pályaválasztás az alapja, hogy pozitív viszonyt alakítsanak ki a munka világával kapcsolatban, hogy (meg)szeressék az adott szakmát, és motiváltak legyenek a munkavégzésben.

Az álláskeresés egyik kiindulópontja a jelentkezés, melyhez a képzés különböző önéletrajz-fajtákat mutat be, és megtanítja az önéletrajzírás technikáit. Az írásbeli jelentkezést követően újabb megmérettetés az állásinterjú, amelyre az állásinterjú-típusok ismertetésén és gyakorlásán keresztül sajátíthatják el a résztvevők a sikeres szereplést, és a különféle tárgyalástechnikákat.

8.2.2 A munkaerőpiaci felkészítő foglalkozás módszertana

A munkaerőpiaci felkészítő foglalkozásokon részt vevő fiatalok nagy örömmel fogadták a felkínált lehetőséget. A programon olyan 16-20 év közötti szakiskolás fiatalok vettek részt, akiknek a pályán való elhelyezkedése, valamint a munkaerőpiacon való helytállása a legnehezebb.

A foglalkozások alkalmával – a hatékonyság és az eredményesség érdekében – a didaktikai feladatoknak leginkább megfelelő módszereket alkalmaztunk. Szem előtt tartottuk az adott foglalkozások konkrét célját, és az átadni kívánt ismeretek tartalmát és összetételét. A kiválasztás során figyelembe vettük a csoport sajátosságait: életkorát, létszámát, aktuális pszichés állapotát és motiváltságát. A módszerek kiválasztásakor az egyik legfontosabb tényező volt a foglalkozáson részt vevő fiatalok pályaválasztással, munkaerőpiaci helyzettel összefüggő előzetes tudásszintjének és összetételének megismerése. Ennek érdekében előzetesen informálódunk a résztvevők korábbi tapasztalatairól, és ehhez igazodva választottuk ki a megfelelő módszereket.

A foglalkozások elején beszélgetésekkel és könnyed bemelegítő játékokkal oldottuk a foglalkozások hangulatát, amelyek egyben megfelelő alkalmat teremtettek a bemutatkozásra és egymás megismerésére.

Új ismeretek átadása alkalmával (pl. önéletrajz-típusok megismerése) megbeszélésekkel, magyarázattal és szemléltetéssel tettük színesebbé és könnyen befogadhatóvá az ismeretanyagot. Kiemelten fontos volt ebben a tanulói körben, és főként ebben a témakörben, hogy olyan lehetőségeket biztosítsunk a résztvevők számára, ahol jobban megismerhetik önmagukat, fejleszthetik önismeretüket, kommunikációs és problémamegoldó képességeiket. Ennek elősegítése érdekében több szituációs játékra és helyzetgyakorlatra került sor. A helyzetgyakorlatok során megtapasztalhatták a különböző típusú interjúk légkörét, kommunikációs fordulatait, valamint azt, hogy hogyan lehet megfelelően, felkészülten reagálni az interjú során felmerülő kérdésekre.

8.2.3 A munkerő-piaci felkészítő foglalkozás tapasztalatai

A munkaerőpiaci foglalkozásokon olyan szakiskolás fiatalok vettek részt, akik az adott tanévben fejezték be tanulmányaikat, tehát a pályaválasztás és a munkahelykeresés aktuális volt számukra. További célként határoztuk meg olyan fiatalok bevonását, akik iskolai végzettségük, életkoruk és szociális helyzetük miatt rászorulnak erre a képzésre. A felkészítő foglalkozások szükségességét támasztotta alá az a tény, hogy az érintett fiatalok számítógépes szövegszerkesztői szakképesítést szereznek, de érettségit nem kapnak. Ezzel a képesítéssel szerkesztőségekben, titkárságokon el tudnak helyezkedni, de az érettségi vizsga hiánya csökkenti a munkaerőpiaci versenyképességüket.

A csoport résztvevői kezdetben nagyon visszahúzódóak és csendesek voltak. A fiatalok nehezen nyíltak meg, nem szívesen beszéltek magukról. Nagy kihívást jelentett az oldott légkör megteremtése, ahol könnyed, nyílt, őszinte és több irányú kommunikáció valósulhat meg, ami a hatékony és eredményes pedagógiai munka alapfeltétele. A csoportnak e sajátossága módszertani átgondolást, adott esetben átszervezést is igényelt. Az interjú-fajták bemutatását például – eredetileg – a fiatalok bevonásával terveztük, ahol az interjúztató és az állást kereső szerepét is a résztvevők játszották volna el. A foglalkozások alkalmával a fiatalok részéről megmutatkozó visszahúzódás és bátortalanság miatt azonban – az eredeti elképzeléstől eltérően – a szerepeket az oktatók játszották, melynek eredményeképp sikerült megnyerni a fiatalok bizalmát. A fiatalok ebben az esetben megfigyelőként vettek részt a feladatban, meghatározott szempontok szerint kellett értékelnük az eljátszott helyzetet, majd közösen megbeszéltünk és elemeztünk a részleteket. A foglalkozások során a fiatalok egyre oldottabban és feszélyezetlenebbül érezték magukat. Fontosnak tartották az elhangzottakat, és hasznosnak bizonyultak azok a gyakorlatok és szerep-játékok, melyekben kipróbálhatták magukat, fejleszthették kommunikációs és problémamegoldó képességeiket.

A képzés iskolában való kihelyezése ugyan megkönnyítette a fiatalok elérését és a programba való bevonását, azonban a Hamzsa barátságos, klub hangulata alkalmasabb az oldottabb légkör megteremtésére. Ennek értelmében törekedni kell arra, hogy ezek a programok az iskolán kívül, otthonosabb környezetben a Hamzsán kerüljenek megvalósításra. A Hamzsát azzal a céllal hoztuk létre, hogy a fiatalok rendszeresen látogassák, ezáltal más programokat is megismerhessenek és párhuzamosan akár több foglalkozást és lehetőséget is igénybe vegyenek, megszokják és megszeressék ezt a helyet.

Összességében elmondható, hogy a képzés közvetve drogprevencióként szolgál, hisz egy jó állás – mely önbecsülést és egzisztenciát ad – megmentheti a fiatalokat a rossz útra tévedéstől, a reményvesztettség érzésétől, és ily módon megtalálják a hasznos helyüket a társadalomban. Olyan ismeretek megszerzésére, olyan készségek és képességek fejlesztésére került sor, melynek eredményeképp a fiatalok meglévő hátrányai kompenzálhatók. A program tapasztalatai alapján a résztvevők önbizalma erősödött, sokat megtudtak önmagukról és társaikról. Felmérhették lehetőségeiket, megfogalmazhatták céljaikat, olyan technikákat sajátíthattak el, melyek alkalmassá teszik őket a sikeres munkahelykeresésre és a munkaerőpiacon való helytállásra.

9 INFORMÁCIÓS RENDEZVÉNYEK, ESEMÉNYEK

A pályázati programok közül az információs rendezvények és események témakörben két program-elem kerül az alábbiakban bemutatásra. Hasonló témát, de különböző aspektusból dolgoz fel mindkettő. Az egyik rendezvény az Egészségnap, mely az egészséges életmódról és életvitelről nyújtott tájékoztatást, míg a másik esemény szintén kapcsolatban van az egészséggel, de a környezetünkre kivetítve. A tisztasági-őrjárat program-elem az egészséges környezet önmagunkra és szűkebb-tágabb társadalmi környezetünkre gyakorolt hatásait elemzi az „őrjárat” bemutatásán keresztül.

9.1 Egészségnap mint drog-alternatíva

Az „Eséllyel az esélyért” című pályázati program keretein belül öt Egészségnap szervezése, lebonyolítása került megvalósításra. Az együttműködő partnerek saját szakmai munkájukhoz kapcsolódó programokat kínáltak a kerület diákjai és az érdeklődők számára. Az iskolák egészségnevelő munkájához szervesen kapcsolódó foglalkozások háttérében megfogalmazódott, hogy életünkben az egyik legfontosabb kérdéskör az egészség, mely főként akkor kerül középpontba, amikor a társadalom makro- és mikrokörnyezetében krízisállapotok tapasztalhatóak. Ilyenkor a felnőtt és fiatal emberek egészsége lehet az egyik legfontosabb „termék”, amit a társadalom „előállíthat”. Ugyanakkor ez jelentős erőforrás is a társadalmi és egyéni biztonság és jólét szempontjából.

Négy Egészségnap iskolai keretek között valósult meg, ahol a módszertan magában foglalta az interaktív megközelítést, közös feladatmegoldást, beszélgetést, véleményformálást, információcserét, és a változatos témakörök feldolgozását. A különböző eszközök használata (filmvetítés, társasjáték, forgószínpad, helyzetgyakorlatok) érdekessé és élménnyé tette a foglalkozásokat. A pályázat során megvalósult egészségnapi rendezvények közül, a helyhiányra való tekintettel egyet emelünk ki bemutatásra a tanulmányban. A Magadért Alapítvány szervezte a sorozat első Egészségnapját nem titkoltan azzal a céllal, hogy a rendezvény alkalmat adjon az együttműködő partnereknek a kapcsolatfelvételre, illetve lehetőséget nyújtson a pályázati program mélyebb megismerésére.

9.1.1 Az Egészségnap célja

Napjainkra az egészséges életmód, az egészségfejlesztés, az egészségtudatos magatartás kialakítása, kezelése újabb és újabb kihívás elé állítja a magyar társadalom minden szereplőjét. Az egészségügy, a szociális szféra, az oktatásügy teljes vertikumát érintik ennek a témakörnek a problémái. A modern egészségmegőrzés és fejlesztés, különböző elméleti és gyakorlati megközelítéseken keresztül jutott el egy olyan átfogó, rendszerszemléletű, holisztikus nézőponthoz, ahol a felmerülő problémákra a megoldást, az ellátó rendszerek együttműködésében, az információk, az ismeretek, a tudás átadásában vélik megtalálni.

A magyar társadalmat jellemző devianciák egyrészt a kulturális „örökség” része, másrészt az illegális drogok elterjedése a rendszerváltás utáni társadalmi berendezkedésre adott kihívás és válaszkeresés. Az elmúlt két évtized olyan új társadalmi és egyéni változásokat hozott a magyar társadalom életében, amely a társadalom intézményeinek és egyes tagjainak is komoly megpróbáltatásokat jelentett és jelent napjainkban is. Az elmúlt év (2009) végén elfogadott Nemzeti Drogstratégia is azt az egymásra ható, egymást támogató megközelítést tartja szem előtt, ahol a család, az iskola és a szociális ellátórendszer együttes gondolkodással és munkával igyekszik megfelelni ezen a területen. Célként egy önmagát jól definiáló, tudatosan gondolkodó és cselekvő személyiség kialakítása fogalmazódik meg.

Az önmagáért felelősséget vállaló egyén megfelelő önbecsüléssel rendelkezik, aki képes a változásokhoz érzelmileg és értelmileg is alkalmazkodni, az élet különböző területein rendelkezik olyan stratégiával és eszközökkel, amely egyensúlyt teremt változások, kihívások, problémák esetén. Az ilyen típusú egyén mintaként szolgál a következő generáció számára is. Ennek a szocializációs folyamatnak az elsődleges, meghatározó

színtere a család. Az első életévek, a kisgyerekkor és a kisiskoláskor életfeladata, az érzelmi biztonság kialakítása, a cseperedő gyermek érzelmeinek, képességeinek felismerése, kompetenciák kialakítása és fejlesztése. Napjainkban ez a terület komoly kihívás és feladat elé állítja a szülőket. Növekszik a társadalom érzékenysége az egyre fiatalabb életkorban jelentkező különböző problémákkal kapcsolatban.

A magyar iskolarendszer, mint a másodlagos szocializáció meghatározó színtere, kiemelkedő szerepet kap ebben a folyamatban. Az iskola típusa, vezetése, a tanárok személyisége, hozzáállása, az oktatásban használt eszközök, módszerek mind hozzájárulhatnak egy egészséges személyiség kialakulásához és fejlődéséhez. A változásokhoz való alkalmazkodás egyik feltétele az új ismeretek és információk átadása, ezek felhasználása. Mára az iskola maradt szinte az egyetlen olyan intézmény, a családon kívül, ahol a gyerekekre irányuló határok szabályozhatók. A serdülőkor küszöbéhez érve az egészséges személyiség képes felismerni döntései pozitív és negatív hatásait, vállalni az ezzel kapcsolatos következményeket. Ebben a tanulási folyamatban a családnak, az iskolának, a kortársaknak külön-külön is, de együtt is, igen fontos szerepe van. Az a fiatal, aki lehetőséget kap az életkori kompetenciák megtapasztalására, kialakítására, nagyobb eséllyel tudja felismerni és elfogadni saját képességeit, határait, ez növeli önbecsülését, megfelelő önbizalmát, ami segítheti egészséges mentális és lelki fejlődését, amely hatással van szellemi, fizikai és testi teljesítőképességére is.

Az elmúlt húsz évben az illegális drogok megjelenése jelentette az egyik legnagyobb kihívást. Kezdetben a kábítószeres, majd az addikciós paletta bővülésével megjelentek a viselkedéses függések (étkezési zavarok, játékszenvedély, internet függőség, kodependencia), illetve az egyre fiatalabb korban jelentkező magatartási és személyiség zavarok. A legális drogok (alkohol, dohányzás) területén is jelentős változás tapasztalható, melynek egyik jellemzője a mind gyakoribb, egyszeri, nagy mennyiségű ivás.

9.1.2 Az Egészségnap célcsoportja és módszertana

A pályázati program keretein belül első alkalommal megrendezésre kerülő Egészségnap a XI. kerület serdülő korú diákjainak és a fiatal felnőtteknek nyújtott lehetőséget egy interaktív beszélgetés és előadás formájában. A program meghirdetésénél a tanárokat és külső érdeklődőket is a célcsoportunknak tekintettük.

Az Egészségnap megtartására dr. Csernus Imre pszichiátert kértük fel, aki több mint 15 éve foglalkozik szenvedélybeteggekkel és hozzátartozóikkal. Az elmúlt évek tapasztalatai azt mutatják, hogy egyre több olyan család keresi fel problémájával, ahol a kisiskolás korú vagy a serdülő korú fiatalal probléma van. Ezért a rendezvény témája is a serdülőkor alapkérdéseit igyekezett körbejárni.

A „Ki vagyok én?”, mint a korosztályt meghatározó egyik fő kérdés mellett, olyan témák kerültek górcső alá, mint az érzelmek, gondolatok megfogalmazása, megmutatása, az őszinteség, hazugság témaköre, döntések meghozatala, vállalása, a szülővel való kapcsolat és a családon belüli kommunikáció. A rendezvény egy rövid, átfogó témafelvezetés után a közös munkára és együttgondolkodásra helyezte a hangsúlyt. A fogalmak tisztázására, a felépített gondolatmenet tisztázására a jelenlévő fiatalok és felnőttek bevonása jelentette az éppen aktuális személyiség, az „én” bátor megmutatását.

Az első Egészségnap megrendezésére egy külső helyszínt választottunk az előzetes létszám előrejelzés miatt, ahol 100-150 fő megjelenésére számítottunk. A programot a kerületi Református Plébánia altemplomában tartottuk, így maga a helyszín is érdekes lehetőséget nyújtott a rendezvény megvalósítására.

A programot megelőző szervezés (iskolák személyes megkeresése, a kerület frekventált helyén lévő társasági találkozóhelyen keresztül szórólapok terjesztése, meghívók küldése interneten keresztül, illetve a kerületi újságban előzetes cikk megjelenése a programról) ellenére, a várakozást alul múlta a megjelentek száma. Az iskolák diákjai mellett tanárok, igazgatók, ifjúság felelősök, külsős érdeklődők vettek részt a programon. A résztvevők

összességében pozitív élményekről számoltak be annak ellenére, hogy több alkalommal is igen feszült pillanatokot éltek át az érzelmek megjelenítése, a gondolatok megfogalmazása során.

A program befejezését követően, kötetlen beszélgetés keretében alkalom nyílt arra, hogy a pályázatban részt vevő együttműködő partnerek ismertessék munkájukat, illetve az érdeklődők szóróanyagot kapjanak munkájukról, elérhetőségeikről. Ennek hatását a későbbiekben tapasztaltuk, amikor is különböző, főleg magatartási és addikciós problémákkal kerestek meg bennünket.

9.1.3 A program-elem során felmerülő nehézségek és kezelésük

A program során a legnagyobb nehézséget a témák kapcsán felmerülő érzelmi feszültség megélése, kezelése jelentette. Az aktív résztvevők bevonása a „munkába”, a szemléltetésbe bátorságot kívánt a jelentkezőktől. A témák kibontása során „tapintható” volt az érzelmek jelenléte, akár haragról, örömről, sírásról vagy segítségkérésről legyen szó. A program végére láthatóvá vált, hogy milyen sok kérdésre keresik a választ a fiatalok, és sajnos kevés lehetőségük van problémáik hatékony megbeszélésére, és a számukra hathatós segítségre.

Az előadó ellentmondásos személyisége, látásmódja ebben a kérdésben a résztvevőknek kihívást jelentett. A feszültségek kezelése, megélése különböző érzelmi reakciókat váltott ki a jelenlévőkből, melyek jól illusztrálták és rámutattak a problémás kérdésekre, ami segítette a téma további boncolgatását.

A tapasztalatok azt mutatták, hogy a legnagyobb kihívást az érintettek bevonása jelentette. A legnagyobb segítség a személyes kapcsolatokon keresztül valósult meg. Ahol sikerült elérni és bevonni a program résztvevőit, ott összességében pozitív hatás volt érzékelhető. Ahol az iskola vezetésével, az ifjúságfelelőssel jó, együttműködő kapcsolat alakult ki, ott hatékonyan működött a pályázati program. A továbbiakban érdemes lesz átgondolni az információk átadásában, a kapcsolattartás minőségében, a kommunikációban történő változtatások szükségességét.

9.1.4 Konklúzió

Az Egészségnapok szervezése egy olyan területet célozott meg a pályázaton belül, ahol viszonylag rövid idő alatt sok diákot és fiatalot lehet elérni és megtalálni a programmal. Tematikájában és módszereiben is azt a hatékonyságot tartja szem előtt, hogy minél több információt és ismeretet közvetítsen interaktív formában. A közös tevékenységek, a feladatok, a „képes vagyok rá” érzést erősíthetik, ami az önbizalom fejlődését eredményezheti. Ez a cselekvő, önmagáért felelősséget vállaló, képességeit ismerő és jól használó egyén segítheti a magyar társadalom mentális, lelki, szellemi fejlődését.

A tapasztalatok felvetik annak a kérdését, miért ütközött ilyen nehézségbe a diákok, a tanárok bevonása a programba. Egyrészt az információ átadás területén mutatkoztak hiányosságok, illetve elakadások. Jó néhány esetben magához a célcsoporthoz jutott el a legnehezebben az információ. Ezen jelenség mögött a téma iránti elzárkózás, a motiváció hiánya fogalmazható meg. A feladatok, a közös tevékenységek, a beszélgetések során minden alkalommal konkrét esetek és problémák fogalmazódtak meg. A jelek, a tünetek láthatóak, és legtöbbször éppen a fiatalok viselkedése, megjelenése, tanulási nehézségeik jelentik a kiindulási pontot a megfelelő segítség nyújtás területén.

Tapasztalatból tudjuk, hogy segítséget kérni nem könnyű, és az egyéni életutak során megtalálni az egyén számára „terápiásan” is illeszkedő támogatást sokszor sok-sok év eredménye. Az ismeretek bővítése, a lehetőségekkel való minél szélesebb körben való megismerkedés nyújthat támaszt a választásban. Az Egészségnap ebben is igyekezett alternatívákat felmutatni. Szemléletmódjával, a nyílt, őszinte kommunikációjával, a szavak, az érzések visszatükrözésével és értelmezésével, egy olyan légkört tudott teremteni, ahol a fiatalok „védett” környezetben mutathatták meg magukat.

A drogprevenációs projekt szemléletmódjában, hozzáállásában nem a drogokról, illetve a drogok ellen igyekszik beszélni, hanem arra törekszik, hogy közös munkával az egyén

jobban megismerje magát, képes legyen az érzelmi tanulásra, az érzelmi intelligencia fejlesztésére a megfelelő értelmi és fizikai fejlődés mellett. Az egészségnap ezen a területen mutatott fel lehetőségeket. A program végére láthatóak voltak azok a hiányosságok, problémák a konfliktuskezelés és a megfelelő kommunikáció területén, melyek mára általános hiányosságként fogalmazhatóak meg a fiatalok között.

A program megvalósításának tapasztalatai az iskolák szerepét is kiemelte. Ha az iskolák egészségnevelő, egészségfejlesztő hatását, eredményeit szeretnénk bizonyítani, nehéz feladatra vállalkoznánk. Az egészséges életmódot befolyásoló tényezőket nem függetleníthetjük egymástól, mégis akár külföldi, akár hazai kutatások azt mutatják, hogy az iskola meghatározó szerepet tud játszani ezen a területen. Különösen a tömegtájékoztatás, a közvélemény várja el az iskoláktól, hogy az egészségnevelésben főszerepet játszanak.

A fiatalok, mint célpopuláció, megfelelő információk átadására ösztönzi az oktatás szereplőit. Mik lehetnek azok a területek, melyekre érdemes lenne odafigyelni az iskolák egészségmegőrző és egészségfejlesztő munkája során. Megfelelő információk szükségesek a szervezet működéséről. Ez segítheti a fiatalokat, hogyan tartsák meg jó közérzetüket, kondíciójukat. Fontos a pozitív személyi és társadalmi kapcsolatok kiépítése. Olyan készségek kialakítása a fiatalokban, ami képessé teszi őket a tudatos döntések meghozatalában. Figyelmezteti a gyerekeket, fiatalokat bizonyos magatartásformák veszélyeire, ezek elkerüléséhez megfelelő alternatívákat tud biztosítani. Segít a kiskamasznak, a serdülőnek, a fiatalnak abban, hogy érzéseiket, gondolataikat ki tudják fejezni. Megtanítja a fiatalokat „nem”-et mondani, határaikat megismerni, azokat betartani és betartatni saját magukkal és szűkebb környezetükkel szemben is.

A tanulók értelmi fejlődése mellett elő kell mozdítani, hogy fontos szerepet kapjon a tantárgyi oktatás mellett a diákok lelki, erkölcsi, kulturális, mentális és fizikai fejlődése is. Fel kell készíteni őket a felnőttkorban adódó lehetőségek kihasználására, a felelősségre és az életkoruknak megfelelő tapasztalatszerzésre. Továbbá, a nehézségek, a konfliktusok, a kudarcok kezelésére szocializálni, ami csökkentheti a kockázatkereső magatartás kialakulását, a félelmek, a szorongás érzését. Ez a tanároktól is új ismeretek megszerzését, az újabb és újabb problémák iránti érzékenység kialakítását, belső motivációt, egy másfajta nézőpontot, az új kihívásokhoz való alkalmazkodást igényel.

Reálisan gondolkodva az iskolai egészségnevelés csupán egyike azoknak az eszközöknek, amelyek a fiatalok viselkedésére, magatartására hatással lehet. Hatásosan ott tud működni az egészségnevelés, ahol a fiatalok szükségleteit veszik kiinduláspontnak, azaz a meglévő tapasztalataikra, ismereteikre épít. Az oktatás szereplői régen tudnak arról, hogy létezik egy „rejtett tananyag” is, azaz egy olyan lehetőség, melynek segítségével a gyerekeknek és fiataloknak a saját iskolai életükből, tapasztalataikból, környezetükből és kapcsolatrendszerükből levonható ismereteket közvetíthetnek. Ehhez megfelelő intézményi háttér szükséges, ahol a téma iránt elkötelezett vezetés dolgozik, ahol az oktatási folyamat szerves részét képezi a tanulók mentális és lelki fejlődése is. Ahol olyan elkötelezett és képzett tanárok tanítanak, akik megfelelő támogatást kapnak munkájukhoz, ahol az iskola szemléletmódjában tükröződik az egészségnevelés fontossága is.

9.2 Környezettudatos nevelés – „tisztasági-őrjárat”

Újbuda Közterület-felügyelete megalakulásától híve annak, hogy a szabálysértések számának csökkentése érdekében elsősorban a szabálysértések elkövetésének megakadályozására kell törekedni. Ehhez elsősorban a lakosság, az őket képviselő civil szervezetek, valamint az érintett hatóságok hatékony együttműködése szükséges. A bűnmegelőzéssel kapcsolatos tájékoztató, figyelemfelhívó munkát nem lehet elég korán elkezdni, ezért támogatandó minden olyan kezdeményezés – jelen esetben az uniós pályázati projekt keretében megvalósuló drogprevenációs alternatívaként megjelenő „tisztasági-őrjárat” –, melynek célközönsége a fiatalabb korosztály.

9.2.1 A „tisztasági-őrjárat” program célja

A kerületi közterület-felügyelet e projekt egyik partnereként vállalta, hogy a fiataloknak lehetőséget nyújt olyan „büntetendő, negatív cselekményeket” megismerni, melyek felett a XXI. század civilizációs társadalmának jelentős része elsiklik arra hivatkozva, hogy a „bűn” csupán csekély súlyú, vagy „hiszen még gyerek” az elkövető. E réteg nem gondol bele azonban, hogy például egy összefirkált műemlék helyreállítása, vagy egy széttört pad megjavítása mind az adófizetők pénzéből kerül kijavításra ahelyett, hogy újabb szép, a közérzetet javító fejlesztésre fordítanánk az összeget.

A „tisztasági-őrjárat” program átfogó célja tehát a jogszabályokban (törvényekben, kormányrendeletekben, önkormányzati rendeletekben) meghatározott közterületen elkövethető szabálysértések bemutatása a fiatal korosztály számára. Figyelembe véve a résztvevők korát, a jogszabályokat az oktató példákkal illusztrálta és az adott témát a jogi nyelvezet helyett hétköznapi megfogalmazásban magyarázta el. A közterület-felügyelet részéről újszerű megközelítés, hogy a fiatalokat helyszíni bejárásra invitálja, mely során a fiatalok az „életben” tapasztalhatják meg a szabálysértések látható „eredményeit” úgy, hogy a közterület-felügyelet munkatársai azonnal szakszerű és hivatalos ténymegállapítással és jogszabály-magyarázattal segítik őket. Ezzel járulnak hozzá a tudatosság kialakításához, azon esetek felismeréséhez, melyről a fiatalok nem is gondolnák, hogy szabálysértést valósítanak meg adott helyzetben. Például a szemét eldobálásával köztisztasági szabálysértést, a szökőkutak összefirkálásával, a virágok kitépésével rongálást követhetnek el...

9.2.2 A „tisztasági-őrjárat” célcsoportja és elemei

A „tisztasági-őrjárat” két fő elemet tartalmazott: 1. az elmélet elsajátítása oktatás keretében, 2. a gyakorlati rész, mely a közterület-felügyelet autóival és munkatársaival történő helyszíni bejárást foglalta magában.

Az elméleti ismeretek elsajátítása érdekében a közterület-felügyelet oktató előadást (nagyobb számú és mélyebb érdeklődés esetén előadás-sorozatot) szervezett az iskolák által kijelölt tanulók számára, mely hasznos tanácsokat, példákkal gazdagított szemléltetőt tartalmazott a közterület rendjének megtartásáról, továbbá a fiatalok közreműködési módjáról, lehetőségéről. Az előadás anyaga alapján a delegált tanulók osztályfőnöki óra keretében adták tovább a megszerzett ismereteiket, ezzel multiplikálva az értékes információkat, s egyben a programot is népszerűsítették.

A helyszíni bejárás során – csoportos foglalkozás keretében – a fiatalok a közterületi szabálysértésekkel ismerkedtek meg. Így hívtuk fel a figyelmüket például a parkok, játszóterek, a közterületen elhelyezett bútorzatok rongálására, a szemét szétdobálására, a köztisztasági szabálysértésekre és azok elkövetésének következményeire.

A program módszere a „játszva tanulás” volt, azaz, hogy a fiatalok ne teherként éljék meg a foglalkozásokon való részvételt. A közterület-felügyelőkkel együtt töltött idő alatt – az oktatás vagy a helyszíni bejárás során – választ kaphattak az őket igazán érdeklő kérdésekre, megismerkedhettek a közterület-felügyeleti munkával, a közterületek iránti lakossági felelősségvállalással, miközben hozzájárultunk rendszerető, a „bűn elkövetésének vágya” nélküli felnőtté válásukhoz.

9.2.3 A „tisztasági őrjárat” megvalósítása, konklúzió

A program elején, első lépésként igényfelmérést készítettünk az oktatási intézményekben, s a jelentkezők kora alapján állítottuk össze a témákat és ismeretanyagot. Ez alapján 30 héten keresztül, heti egy alkalommal, 2 fő közterület-felügyelő 3 órás foglalkozás keretében szervezett „tisztasági-őrjáratot” 2-4 fős csoportoknak. A feladat a konkrét közterületi problémák (grafiti, szemetelés, rongálás, stb.) közös feltárása és elemzése volt az otthontól az iskoláig, majd a rákövetkező foglalkozáson a fiatalok által önállóan gyűjtött anyag értékelése és elemzése.

A projektbe bevont tanulóknak a tanítási órákon kívül olyan szabadidős tevékenységet kínáltunk, mely felkeltette az érdeklődésüket és megfelelt igényeiknek. Olyan sajátos tanulásszervezést próbáltunk kialakítani, amely fókuszában valamilyen valóságos tennivaló, probléma, elvégzendő tevékenység áll. A megfelelő siker eléréséhez folyamatosan szükségük volt újabb ismeretek megszerzésére, rendszerezésére és feldolgozására. A siker azonban az egyének felelősségvállalásától függött, mely a tanulók képességeihez és a feladatok aktuális tartalmához igazodott. Arra helyeztük a hangsúlyt, hogy mindig legyen egy központi feltárandó téma, probléma, a színtér tekintetében pedig elsősorban ne iskolai közegben, környezetben történjenek a foglalkozások. A megvalósítás havonkénti bontásban a következőképpen alakult:

Szeptember folyamán a Feneketlen-tó környékére szerveztük az őrjáratot, hogy a résztvevők számára be tudjuk mutatni a zöldterületek jelentőségét és védelmét. A tó, park, növény- és állatvilág, azaz a „zöld” városi életben betöltött szerepét hangsúlyoztuk, hiszen ez jelenti a lakosok számára a város „tüdejét”, ezért annak megóvása létfontosságú, rongálása pedig komoly következményekkel jár.

Októberben – a lakossági loomtalanítás időszakában –, a szelektív hulladékgyűjtéssel foglalkoztunk és a környéken lévő szelektív hulladékgyűjtők körüli tisztaság megtartására hívtuk fel a fiatalok figyelmét. Megfigyeltünk illegális személerakásokat, mely sajnos jelen van életünkben. Az összefogás e jelenség visszaszorítására – jó közérzetünk érdekében – elengedhetetlen, melyet a fiatalok is beláttak.

Novemberben a grafitik és a szándékos rongálás következményeivel ismertettük meg a diákokat. Az őrjárat során a kerület épületeinek falán található falfirkákat – területi megoszlásukra is figyelemmel – számoltuk össze és azt a következtetést vontuk le, hogy ahol grafitig található, ott a terület is sokkal piszkosabb, szemetesebb, míg ahol nem található grafiti, ott tisztább a közterület.

Decemberben a bűnmegelőzésé volt a főszerep, s az iskola és környékének bejárásával, járőrözésével telt el. Itt az volt a feladat, hogy a résztvevők összefüggéseket keressenek a bűnmegelőzés és a közterületek tisztasága között.

Januárban – az időjárási viszonyokra tekintettel – azon önkormányzati rendeletek áttekintésével foglalkoztunk, melyeket a tisztasági őrjárat során érintettünk. Ilyen volt „a zöldterületek védelméről” szóló, „a zajvédelemmel” foglalkozó, „a közterületi alkoholfogyasztást tiltó”, „a játszótereken való dohányzást tiltó” és „a köztisztaságról” szóló rendelet.

A rendszeres járőrözéssel számos problémára hívtuk fel a fiatalok figyelmét, melynek ismeretében tudatosabban tehetnek a közért és önmagukért. A mindennapi életben sok kellemetlenségtől tudják megkímélni magukat, családjukat, barátaikat, ha kellő odafigyeléssel vigyáznak közös értékeinkre. Az iskolaigazgatóknak és a résztvevőknek is egybehangzó volt a véleménye, miszerint a programsorozat egyik legalapvetőbb sikere – az őrjárat izgalma mellett –, magában az „oktató” személyiségében állt és csak ezt követte a témakör érdekessége. Hasonló program megvalósításakor ezért hangsúlyt kell fektetni az oktató „pedagógiai képességére” és „érdekes” személyiség voltára, hisz a korszerű ismeretek hatékony átadását élvezetes élménnyé kell tennie e nehezen megfogható téma kapcsán.

A közterület-felügyelet a jövőben is megpróbálja elősegíteni a környezettudatos magatartás és életvitel kialakítását annak érdekében, hogy a felnövekvő nemzedék képes legyen a környezeti változások és válságok elmélyülésének megakadályozására, így segítve elő az élő környezet fennmaradását.

10 ÉLMÉNYKLUB

Az Élményklub keretében kétféle programot mutat be a tanulmány. Az egyik a KRESZ felkészítő tanfolyam, melynek drog-alternatívaként is fontos szerepe lehet a fiatalok életében, a másik a bűnmegelőzési tábor, melyet a szervezők az uniós projekt több program-elemének beépítésével valósítottak meg.

10.1 KRESZ felkészítő tanfolyam

A KRESZ-felkészítő tanfolyam drogprevenációs alternatíva tudatos választással került fel a tevékenységlistára, hisz a fiatalok, főként a fiúk érdeklődési körében korán felmerül a közlekedés, autóvezetés, motorozás mint vonzó tevékenység. Kiskorúságuk, vagy a KRESZ-tanfolyamok drágasága miatt – esetenként jogosítvány nélküli – vagánykodásra fanyalodhatnak, ezért e program elsősorban a kriminogén és antiszociális hatások visszaszorítása érdekében támogatja biztonságos és felelősségteljes közlekedésüket, ezzel is hasznos időtöltéshez segítve őket.

A fiatal felnőtt résztvevők esetében a cél a helyes társadalmi integráció elősegítése, a munkavállalás esélyeinek növelése, hisz a mobilitás századunk egyik fontos munkahelyi követelménye. A közlekedési kultúra, és maga a közlekedés a társadalomról vetített kép is egyben, mely megmutatja társadalmi szintű érettségünket és mentalitásunkat. A szocializációs folyamatok ugyanolyan mértékben vannak jelen, mint a társadalom más területén, így a helyes irány, az együttműködés, empátia közös célként fogalmazódik meg résztvevői számára. Ezt a fajta gondolkodást, mentalitást tanulni kell, melyre jó alkalomként szolgált e tanfolyam.

A képzés ingyenesen biztosította a közlekedés szabályainak elsajátítását, esetmegoldásokkal és azzal a céllal, hogy az élesben történő vizsgák elsőre és nagy biztonsággal sikerülhessenek. A tanfolyam további célja, hogy a tanulási folyamat mint „kötelesség” minőségileg átformálódjon a résztvevők számára, és a tanulás belső szükségletté, az emóció pedig motiváló tényezővé váljon. A tanfolyam lehetőséget nyújtott, hogy módszereiben az általánostól eltérően, újszerűen, hatékonyan és interaktívan adjon át használható tudást, melynek előnyeit a résztvevők hosszú távon élvezhetnek.

Európai Unió elvárások

Magyarország európai uniós csatlakozásával természetesen együtt járt a jogharmonizáció, mely nem hagyta érintetlenül a közlekedésre vonatkozó rendelkezéseket sem. Mind műszaki (gépjármű műszaki vizsgák szigorú, zárt technológiája; környezetvédelmi szigorítások), mind elméleti vonatkozásban sokat változtak a szabályok, általában szigorúbb standardok bevezetését hozva magukkal.

A változás legkézenfekvőbb jele, hogy az 1975 óta érvényben lévő KRESZ jogszabály az eddigi legjelentősebb módosításon esett át 2010. január 1-vel. Bár az új szabályok nagyobb része nem közvetlenül a gépjárművezetőkre vonatkozik (kerékpárosok, motorosok), mégis mindenképpen új szemléletet vezetett be a közlekedők egymás közötti viszonyában.

A gépjárművezetők vizsgáztatási rendjében is új szabályok születtek. A régi „feladatlapos” vizsgát felváltotta a számítógépes teszt-megoldás, amely teljes egészében kizárja az „emberi beavatkozás” lehetőségét. E változás nagyban érintette a KRESZ felkészítő tanfolyam oktatási metodikáját, hiszen egészen más „stratégiát” kell követni az eredményes vizsga érdekében (időkeret, válaszok sorrendjének változtathatósága, stb.).

10.1.1 A program módszertana

A képzést a Budapest XI. kerületében élő és tanuló azon fiatalok számára dolgoztuk ki, akik „alkalmasak” egy későbbiekben elvégzett tanfolyam során „B” kategóriás gépjárművezetői engedély megszerzésére, tehát megfelelnek mind a jogszabályi, mind a programmal szemben támasztott egyéb követelményeknek (pl. a veszélyeztetett célcsoportba tartoznak, rendszeresen látogatják a tanfolyamot, a tanfolyam egyes szakaszai végén a „házi vizsga” minimum követelményeit teljesítik, stb.).

A programot – az Önkormányzat segítségével – plakátokon, szórólapokon és újságcikkben hirdettük meg a kerületben. A tapasztalatok alapján elmondható, hogy a résztvevők szinte kivétel nélkül a későbbi eredményes munkavállalás egyik szükséges kellékének megszerzése érdekében jelentkeztek a programra. Természetesen közelebbi célként a szórakozóhelyek mobilabb látogathatósága is jelen volt.

A tanfolyamot a Hamza klubban tartottuk, melynek kialakítása, kifogástalan műszaki-technikai háttere (kivetítő, számítógépek, stb.) maximálisan kielégítette az eszközigényeket. A klub befogadó képessége miatt 20 fős csoportokban valósítottuk meg a foglalkozásokat. A Hamza földrajzi elhelyezkedése – kiváló tömegközlekedési adottságai miatt – nagyszámú résztvevői tábort vonzott a programra. Heti 4 napon, 5 órában zajlott az elméleti oktatás, melynek módszertana a Nemzeti Közlekedési Hatóság által kiadott anyagra épült annyi különbséggel, hogy egy-egy téma kifejtésére több időt tudtunk szánni.

A tágabb és szűkebb értelemben vett társadalmi normák és elvárások ismeretén (erkölcs, jog, írott és íratlan szabályok) alapuló konkrét jogszabály (KRESZ) készség szintű elsajátítása, tanulása és alkalmazásának a képessége minden fiatal számára hasznos időtöltésnek bizonyult. A párhuzamok és visszacsatolások metodikájára alapozva egy-egy téma megbeszélése alaposabb kitekintést adott a problémakörre (pl. az elsőbbség mint szabály értelmezése és elfogadása, és ezen keresztül annak társadalmi jelentősége). A megismerési folyamat ezzel észrevétlenül többlet jelentőséggel bíró tanulási folyamattá bővült, a fiatalok érdeklődéssel kísérték a közlekedési szituációkat, és az óra végén közösen megoldott feladatok meglepően jó eredményeket hoztak.

Annak ellenére, hogy a résztvevők nagyon eltérő társadalmi csoportokat reprezentáltak, más értékrenddel és célokkal, egységesen fontosnak érezték a foglalkozásokon történő rendszeres részvételt. Ez abban is megmutatkozott, hogy a kezdeti „lazaság” után más (számukra lényeges) programról az oktatás érdekében lemondtak, például inkább nem mentek el bulizni. Ez mindenképp nagy eredménynek könyvelhető el, főleg annak tükrében, hogy az oktatáson való részvétel önkéntes alapon szerveződött. Szintén a módszertani előkészítésnek köszönhetően önállóan és önszorgalomból készültek otthon, hiszen „ciki” volt, ha valaki a tesztkérdésekre nem tudta a választ.

A társadalmi csoportbeli különbözőségeket és az ismeretlen közeg miatt kialakult kezdeti szorongás nagyon hamar oldódott, és a feladatok közös megoldása során óhatatlanul elindultak a csoport folyamatok. A közös sikerek megalapozták a későbbi ismeretségek, barátságok kialakulását, amely szintén programunk egyik célja volt.

Az oktatási módszertan a „leggyengébb láncszem” elvére épült. A képességek közötti különbségeket a rugalmas időkeret értelmében figyelembe lehetett venni, így a speciális közlekedési helyzetek megértése érdekében folytatott közös megbeszélés részletesebb oktatást tett lehetővé. Az oktatás összességében – különösen annak gyakorlati részével kibővítve – jóval szélesebb ismeretanyagot adott át, mint általában egy tanfolyam. Lehetőség nyílt kiegészítő tapasztalatok szerzésére is. Ilyen volt például, amikor a műszaki kérdések tanulása során a csoport elment egy autószervizbe, ahol a valóságban is megnézhetett szerkezeti elemeket, vagy működés közben figyelhetett meg szerkezeti egységeket. Ez különösen a hölgy résztvevők számára volt hasznos.

A hagyományos módszereken kívül interaktív, „lazább” hangulatú órák beiktatásával is színesítettük a programokat. Parázs viták is kialakultak olykor egy-egy bonyolultabb forgalmi helyzet megoldása során, mely azonban soha nem váltott át személyeskedésbe. Érvek és ellenérvek, szempontok csaptak össze, a végeredmény pedig közös érdemmé vált. Az együtt tanulás, együtt gondolkodás sikerélménnyel töltötte meg a résztvevők napjait (*„én is hozzájárultam, hogy sikeres volt a teszt-vizsga”), jó hangulatot teremtett kompenzálva a fárasztó munkát.*

Tekintettel arra, hogy a tanulási módszertanra is hangsúlyt helyeztünk (az összefüggések, logikai kötődések bemutatása), alapot kívántunk adni a hatékony tanulási metodika elsajátítására. Az oktatás során felmerült „miért”-ekre tapasztalat alapján is válaszokat kaptak, és a tesztek megoldása során jól követhető volt e tanulási folyamat fejlődése (pl.

Az elméleti tudás akkor hasznos, ha a vezetés során is tudják alkalmazni. A tesztben jó választ lehet adni egy kérdésre úgy is, hogy az illető nem igazán tudja egy közlekedési tábla jelentését, a gyakorlatban viszont a jelentése szerint kell eljárni.). A módszertani rávezetés hatására tehát megtanulták először „megfejtani” a kérdést, majd közösen megkerestük a helyes megoldást (fogalmat), végül válaszoltunk a kérdésre. Ez a tanfolyam végére mindenki számára készséggé vált, amely nagyban fogja segíteni a közlekedési gondolkodás kialakulását (*nem azt kérdezem, hogy milyen táblát látok, hanem azt, hogy mit jelent és ennek ismeretében mit kell tennem!*).

A gondolkodni tanulás módszertani irányvonala helyesnek mutatkozott. A közös munka célja közös volt, a résztvevők aktívak és kreatívak voltak. A tanfolyam során kihívásként jelentkezett a teljesítmény iránti igény is, például a minél magasabb pontszámú teszt-eredmény elérése.

A tanulás környezete meghatározó a befogadóképesség, nyitottság, kreativitás tekintetében, ezért az oktatás komolyan, de jó hangulatban folyt. Minden csoportban jelen volt egy „humorista”, akinek a vicces beszólásai oldották a kezdeti feszültséget, vidám hangulatot teremtettek, és a visszafogottabbak, zárkózottabbak is megnyíltak a tanfolyam során. Ennek eredményeként kialakultak és a tanfolyam végéig meg is maradtak a csoportok.

Az elméleti oktatás kiegészítéseként a gyakorlat sem maradhatott el, így a gépjármű-vezetési alapozó foglalkozás során a tanulók a gépjárművezetés alapjait oktatójármű használatával sajátíthatták el, azaz „vezettek”. Ezek az órák tanpályán, ellenőrzött körülmények között történtek. Sokan ekkor ültek először a „volánhoz” és szembesültek e nem mindennapi élménnyel, mely nagy örömet okozott és önbizalmuk erősödését jelentette, hiszen még ők maguk sem hitték el, hogy képesek „vezetni”.

10.1.2 Konklúzió

A résztvevők mind valamilyen motivációval jelentkeztek a képzésre, mely nagyban elősegítette az eredményes közös munkát. A program célja tágabb értelemben a személyiség formálása, az önbecsülés, önértékelés, sikerélmény növelése, hisz olyan hasznos, hosszú távon is alkalmazható tudást sikerült megszerezniük, mellyel nem csak önmaguk számára, de szűkebb környezetükben is elismerést vívhatnak ki. A résztvevők visszajelzései egyértelműen és kivétel nélkül pozitívak voltak mind a tanulók, mind a szülők részéről. A megszerzett ismeretanyag egy kicsit a felnőttek világába is átvezeti a hallgatókat, hisz felelősségteljesen kezdenek el gondolkodni, figyelik, megfigyelik a közlekedési helyzeteket, szituációkat, a szabályok más és akár szüleik, barátaik általi alkalmazását. Kialakul bennük a probléma-megoldás készsége, a gyors(abb) reagálás, illetve a konfliktus-kezelés, hisz az éles közlekedési helyzetben azonnal cselekedni kell. A módszertani és oktatási célt a tanfolyam teljes mértékben elérte, észrevétlenül és akaratlanul is tanultak egymástól, tanították egymást. A csoport-kohézió megszilárdult, a részvételi arányszám magas volt, és a motiváció a tanfolyam végére is megmaradt – igényt tartottak a folytatásra.

A sikerélmény talán azért volt jelentős számukra, mert a tudás ellenőrzése, az egyéni teljesítmény értékelése objektív formában, a teszt-eredmény alapján történt meg. Gyengébb eredmény esetén nem volt külső „büntetés”, hisz az egó sikeresen dolgozott a jobb eredmény elérése érdekében. Az elrontott kérdésekre választ kaptak, megtanulták az ismétlés és figyelem összpontosítás tudatos alkalmazását. Szavaikat idézve eljutottak a „béna vagyok”-tól a „na, ezt még gyakorolni kell, de nem volt rossz!” stádiumáig. E mondat talán lehet a konklúziója is az oktatásnak, hisz benne van minden lényegi elem: a kíváncsiság, önmagam megismerése, határain, akarat, humor és motiváció.

A képzést az Önkormányzat a projekt-fenntartás időszaka alatt is folytatni tervezi, ezzel is biztosítva a kerületi fiatalok közlekedési kultúrájának, személyes fejlődésének és hasznos időtöltésének lehetőségét.

10.2 Bűnmegelőzési tábor a drogprevenció projektben

Pályázatunkban a szabadidős alternatív programok egyik helyszínéként eredetileg egy, az Önkormányzat tulajdonában álló, budapesti zöldövezeti faház ingatlan jelöltünk meg (l.: 2. fejezet), melynek biztosítása nem volt pályázati követelmény. Az Önkormányzat azonban ezúton kívánta a pályázattal kapcsolatos komoly elképzeléseit demonstrálni, így pályázati önrészként a projekt rendelkezésére bocsátotta. Miután a közreműködő szervezettel (ESZA Kft) megkötöttük a támogatási szerződést, konkrét lépéseket tettünk az ingatlan felújításának érdekében, mely a vártnál több hónapot vett igénybe, és végül, saját forrás biztosításával a nyár végére fejeződött be.

Mivel a nyári időszakban zajlottak a faház telek felújítási munkálatai, a projekt menedzsment az önkormányzat vezetésével egyeztetve úgy döntött, hogy 2009-ben az évek óta sikeres, Önkormányzati támogatással szervezett kedvezményes bűnmegelőzési tábort a TÁMOP-pályázat részeként és célcsoportjának bevonásával, a drogprevenció, a szerhasználat elkerülése érdekében végzett felvilágosító munka jegyében szervezi meg – Soltvadkerten. A tábor célja nem csak a faház ingatlan átmeneti kiváltása volt, hanem a tervezett szabadidős programok „tömény”, egy helyszínen megvalósuló tevékenység-sorozat megélése tábori környezetben, továbbá az egészségnevelés, fizikai tevékenység (sport, úszás, csocsó, pingpong), tánc, zene, kultúra egyvelegében a drogprevenció ismeretterjesztő és gyakorlati előadások ötvözése. Tulajdonképpen elmondható, hogy egy teljes drogprevenció alternatívát kínáló csomagot ajánlottunk fel az érdeklődőknek, minőségi környezetben, színvonalas programokkal – elérhető áron.

10.2.1 A tábor megvalósítása

A soltvadkerti „Bűnmegelőzési tábor” Újbuda Önkormányzatának nagyfokú erkölcsi és anyagi támogatásával valósult meg, követve a pályázati célokat. A táborban a kerületi általános iskolákból jelentkező, a droghasználat szempontjából leginkább veszélyeztetett 14-18 év közötti fiatalok – minimális térítési díj befizetésével – vettek részt. A szállást a kerület soltvadkerti Ifjúsági Üdülőjében, teljes ellátással biztosítottuk a diákok részére. Az oda és visszautazás bérelt autóbusszal, „háztól-házig” történt; a nevelői jelenlét folyamatosan biztosítottuk. Az üdülőt Újbuda Önkormányzata az elmúlt években felújította, így a XXI. századi minőségi követelmények adottak voltak a színvonalas és változatos tábori programokhoz.

A szabadidős tevékenységen kívül a meghívott bűnmegelőzési szakemberek minden napra kínáltak szakmai programot, melynek következtében gazdag ismeretanyaggal bővült a résztvevők tudástára a kábítószer-használat egyénre és társadalomra kiható (káros) hatásmechanizmusa témakörben.

Az egészséges életmódra nevelés érdekében tartott drogprevenció felvilágosító előadás-sorozaton az Újbudai Rendőrkapitányság munkatársainak elméleti előadását és gyakorlati bemutatóját nagy érdeklődés kísérte. A szakemberek betekintést nyújtottak a rendőrség mindennapi munkájába, így az ujjlenyomat keresése, rögzítés-technikája, a kommandós védőfelszerelés és a járőrautó kipróbálása új tapasztalattal bővítette a táborlakók életét. A szakmai programok részét képezte egy ugyancsak pályázati együttműködő partner által biztosított közlekedésbiztonsági elméleti és gyakorlati oktatás, mely során a korosztály-specifikus motorokat lehetett kipróbálni, és azokon a biztonságos közlekedés technikáját elsajátítani.

A szabadidős programok keretében a fiatalok kirándulást tettek a felejthetetlen Bugacpusztába, ellátogattak Kiskőrösre Petőfi Sándor szülőházába és úszástudományukat is fejleszthették a soltvadkerti Búdós-tóban, amely egy kellemes vizű, kedves tó, kulturált stranddal és vízparti szolgáltatásokkal. Az esték változatos sportversenyekkel, tánccal, énekléssel teltek a tábortűz körül.

A drogprevenció alternatíva keretében a táborszervezők fontosnak tartották a városi gyerekek számára a „múlt” megismerését is, így a Kiskunsági Nemzeti Park homokos ösvényein – nagy nevetések közepette – vettek részt a fiatalok egy kellemes lovas kocsis kiránduláson. Útközben a friss levegő, a természet, az állatvilág tárta fel titkait, apró

vadak, nyulak, fácánok, s egy őz tovatűnését pillanthattuk meg a fenyvesekben. A táj jellegzetessége és felejthetetlen látványossága az ősbörökás. A Vadkerti-tó védett nádasában vízimadarak fészkelnek, s hattyúk úszkálnak a tavon. A tó sekély és kiválóan alkalmas a biztonságos fürdőzésre.

10.2.2 A táborban felmerülő nehézségek és megoldásai

A szervezőmunka és a lebonyolítás technikai része (szállás, étkezés, utazás) nem okozott nehézséget, ezzel szemben a tábor meghirdetése során nem várt akadályba ütköztünk. A tábor „kedvezményes” ajánlata egyes oktatási intézmények vezetőiben kételyt ébresztettek, hisz a mai világban a számos, üzleti alapon szerveződő, költséges szaktábori kínálatban az „olcsó” ajánlat sok esetben alacsony színvonalat jelent, nem úgy, mint az önkormányzati támogatással megszervezett bűnmegelőzési tábor esetében. Ez a programkínálat bemutatása és az önkormányzati támogatás nevesítését követően tisztázást nyert, azonban újabb falba ütköztünk.

Azt tapasztaltuk, hogy a drogprevenció témakörében az intézmények részéről nagyfokú ellenállás mutatkozik, amennyiben a diákok érintettsége szóba kerül. Az iskolák vezetői sok esetben nem hajlandók szembesülni a valós helyzettel, illetve a megelőzés aktualitásával. A prevenció szervezőmunka ebből a szempontból több erkölcsi támogatást igényel az iskolák részéről, melyhez a pedagógus-társadalom pozitív hozzáállására van szükség.

Meglepő módon a tábor iránti érdeklődés a kezdeti nehézségek után túljelentkezéssel zárult, ezért a résztvevők kiválasztásának szempontjait pontosan meg kellett fogalmazni a létszám korlátozása érdekében. A kiválasztási szempontokat elsősorban a korosztály és érintettség alapján határoltuk be, illetve a szociálisan nehéz helyzetben lévő családok gyermekei számára igyekeztünk helyet biztosítani.

A tábor – a szabadidős tevékenység és a drogprevenció információ átadásán kívül – azon cél megvalósulását is elősegítette, hogy a különböző intézmények tanulói közösséggé formálódjanak, új barátságok szülessenek, melyek elmélyüléséhez az egy hét rövidnek bizonyult ugyan, de mindenképp jó alkalom volt a szociális képességek és megnyilvánulások fejlesztésére.

10.2.3 Konklúzió

Az Önkormányzat hét éve szervez Bűnmegelőzési tábort, folyamatosan fejlesztve a programokat és lehetőségeket. A kedvezmények biztosítása, a magas szintű tudatformáló szakmai munka nagymértékben segíti a résztvevőket társadalmi beilleszkedésük folyamatában és tudatosabban kerülnek el az áldozattá, illetve a bűnelkövetővé válás kockázatát.

Célunk, hogy a jövő nemzedékét alkotó tizenévesek egy felelősségteljesebb hozzáállással rendelkezzenek a társadalmi morál fenntartásával és javításával kapcsolatban, továbbá tudatosá váljon számukra, hogy az állampolgári jogokhoz kötelezettségek is tartoznak.

A tematikus nyári programunk ezáltal szorosan kapcsolódott a Társadalmi Megújulás Operatív Program pályázati célrendszeréhez, mely alkalmával a Hamzsa klub is népszerűsíthető volt, és a táborlakók más programjainkra is érdeklődést mutattak. A tábor költségei a pályázati támogatásból nem volt finanszírozható, de reményeink szerint a jövőben a kiírás erre is lehetőséget ad, hisz e hiánypótló tábor-típussal – játékos, stressz-mentes környezetben hívhatjuk fel a fiatalok figyelmét e társadalmi problémára, az egészséges életmódra és a hátrányok leküzdésének lehetőségeire. Az Önkormányzat a Bűnmegelőzési nyári tábor hagyományát – saját költségvetési támogatással – a jövőben is folytatja, melynek tartalmi megvalósításában jelentős segítséget nyújtanak a kerületi szakmai intézmények.

11 PROJEKT KOMMUNIKÁCIÓ, SAJTÓMEGJELENÉS, DISSZEMINÁCIÓ

A tanulmány az előző fejezetekben bemutatta és analizálta az „Eséllyel az esélyért” című projekt keretében megvalósított egyes szakmai elemeket, melyet követően visszatér a projekt-menedzsment témaköréhez, majd a projekt zárás eseményeihez.

A kommunikácót mint külön projekt-területet – legyen szó belső- vagy külső kommunikációról – hajlamosak vagyunk háttérbe szorítani, 'természetesnek' venni, amellyel nem kell foglalkozni. Úgy gondoljuk, hogy „kommunikálni mindenki tud”, és hogy a számunkra – projekt szakemberek számára – világos és egyértelmű információkat más is ugyanúgy értelmezi. A kommunikáció minősége, tartalma és eszközeinek megfelelő használata azonban döntő fontosságú egy projekt sikeres megvalósításában.

A tanulmány az alábbiakban megkísérli tömören összefoglalni a projekt belső és külső kommunikációval kapcsolatos főbb ismérveit és nehézségeit, majd a sajtó megjelenést mutatja be (cikkek a mellékletben találhatóak), végül kiemeli a disszemináció projekt által alkalmazott eszközeit, magában foglalva a záró-konferencia tartalmát és a projekt keretében megszülető, jelen Módszertani tanulmányt.

11.1 Belső projekt kommunikáció

A projekt belső kommunikációja a legszemléletesebben és legátfogóbban az 1. fejezetben említett projekt-menedzsment felkészítő képzés során tartott csoport-játék leírásával mutatható be.

A képzést, a projekt sikerességének elősegítéseként, a projekt előkészítő szakaszára terveztük be a pályázatírásakor, így a menedzsment-csapat még az elején szembesülhetett azzal a ténnyel, hogy a belső kommunikáció területén fejlődnie kell, továbbá ki kell alakítania egy egységes kommunikációs rendszert, melyben minden partner ugyanazt és ugyanúgy ért a projektben. A három napos tréning alatt több csoport-feladatot oldottak meg a pályázat együttműködői által delegált résztvevők, mely feladatok lényege a stratégia kialakítása, kommunikáció, operatív feladatellátás és visszacsatolás volt. Első pillantásra a projekt-tervezés elemei természetesnek és egyszerűnek tűnnek, de a siker – a csoport számára is meglepő módon – az elemek átfogó kidolgozásának hiányában elmaradhat.

Emlékezetes egy olyan csoportjáték, amelyben 10 perc állt a résztvevők rendelkezésére, hogy meghatározzák a kommunikációs módszerüket egy olyan feladatra, melynek tartalmát akkor még nem ismerték. Annyit tudtak, hogy a feladat-megoldás során a csoport-tagok nem beszélhetnek majd egymással, nem láthatják egymást (bekötött szem) és nem is érinthetik meg egymást. Egy láthatatlan tartalmú 'projektre' kellett – előre – kidolgozni a kommunikációs stratégiát, jeladási szabályokat, mely nem volt egyszerű feladat. A résztvevők a játék során elveszítették bizonyos érzékszerveiket, és „vakon”, az előzetesen kialakított szabályrendszer betartásával dolgozhattak csak. Így kellett (volna) a feladatot sikerre vinni.

A játék kivitelezése során érdekes volt megfigyelni, hogy – bár volt egy előre meghatározott jeladási, 'kvázi-kommunikációs' rendszere a csoportnak –, azt az adott körülmények között a csoport néhány tagja vagy nem jól alkalmazta, vagy – mások számára értelmezhetetlen – új jeleket bocsátott ki. Ezzel egyfajta káosz teremtődött, melyet kezelni kellett. A csapat előnyére vált, hogy a „válsághelyzetet” egyes résztvevők azonnal észrevették, azonosították, és gyors probléma-megoldással kezelték, azaz megpróbálták korrigálni a mások által elkövetett hibát azzal a céllal, hogy a játék megvalósítása sikeres legyen. Szerepek alakultak ki és cserélődtek fel, a csoport-dinamika és kohézió elkezdett kialakulni. A „nem-látás” olyan mély hatást keltett a játékosokban, hogy a játék feldolgozása során mindenki motiváltságot mutatott, és elgondolkodva számolt be „új” érzékszerveivel történő megfigyeléseiről. Megállapították viszont, hogy a bekötött-szemes játék során mindenki más információval rendelkezett, más hiedelemmel, és tudatosan keresték az információforrásokat, hogy egyéni szinten is hozzájáruljanak a feladat megoldásához. Több részletet „láttak” így a feladatból, mint szabad szemmel tették volna, az „egész”-et viszont abban a szerepkörben nem láthatták

át. Kiemelték, hogy – míg korábban úgy gondolták, elég, ha csak a saját feladatkörüket ismerik –, szükség van a teljes kép átlátására, és abban a saját munkakörük, feladatuk helyének meghatározására.

Bebizonyosodott továbbá, hogy a kommunikáció hiánya, illetve a rossz kommunikáció a játék-projektet el nem lehetetlenítette ugyan, de csak „súlyos károk” árán tudott megvalósulni, melynek egy játékban szerencsére nincsenek komoly következményei.

A csoport-tagok az elemzés alatt és után egyetértettek abban, hogy az előre meghatározott kommunikációs módszerek, csatornák, jelek betartása mellett a feladat/’projekt’ 100%-os sikerrel teljesíthető lett volna. Az egymásra nem figyelés, a jelek félreértése, félreértelmezése, az elhallgatás, a fontos információ szubjektíven lényegtelenre minősítése és nem kommunikálása, mind a projekt eredményességi szintjét csökkentette. Ez a szituációs játék komoly gondolkodásra készítette a résztvevőket, melynek következtében egy hatékonyabb kommunikációs stratégia körvonalazódott és indult el az ’éles’ projektben, s az információs eszközöket is részletesebben meghatározták.

A játék tapasztalatai arra is rávezették a résztvevőket, hogy előre kidolgozott válságkezelési „csomagra” is szükség van – már a projekt tervezésekor –, hisz mindig adódhatnak előre nem látható nehézségek. A projektekben bekövetkező válsággal kapcsolatos tudományos kutatások kimutatták, hogy nem a válság ténye számít ilyenkor a legjobban, és nem a „bűnbak-keresés” viszi előre a megoldást, hanem hogy a projekt-szervezet mennyire gyorsan tud reagálni, s együtt megoldani a problémát.

Már a játék során, de az éles projektben is felmerültek olyan helyzetek, amelyek gyors reagálást, megoldást kívántak (új helyszín kialakítása, kulcsszakember cseréje, tanév és projekt-időszak időbeli diszharmóniája). Sajnos a projekt ezekben a helyzetekben szembesült olyan kommunikáció-okozta károkkal, melyet külső emberek – nem projekt-résztvevők – a projekttel kapcsolatos téves hírek felelőtlen terjesztésével idéztek elő. Egy uniós projekt esetében a megvalósító azzal a hendikeppel indul, hogy egy kis félelem van benne a projekt-megvalósítással kapcsolatban, hisz górcső alatt kell minden részletet – tökéletesen – elvégezni. Például a projekt-megvalósítás során előforduló változásokat a Közreműködő Szervezetnek 5 napon belül be kell jelenteni, mely adminisztrációs tevékenységre a nem-uniós projekt esetében nincs szükség. A projekt-perióduson belüli határidők tekintetében pici csúszás pedig szinte minden projektben megtalálható... A „pánikolás”, illetve pánikkeltés helyett az objektív probléma-megítélés és kezelés tehát közös érdek és kulcsfontosságú.

A közigazgatásban még nincs nagy hagyománya a projekt-működésnek, ezért a szakmai csapat gyakorlatilag először szembesült az uniós pályázat nehézségeivel és szigorú követelményeivel. Tapasztalat híján, a projektben felmerülő módosítási igény, szükségszerű új komponens behozatala nagymértékben frusztrálhatja a projekt megvalósítókat, ezért a csapaton belül szükség van olyan szakemberre, aki „végigcsinált” már néhány projektet és a zárásukat követően levonta a tanulságokat. Ez azért lényeges, mert egy probléma felmerülése lebéníthatja a megvalósítókat, ezzel megáll a projekt és értékes időt veszíthet a kivitelezés. Minden felmerülő problémát kihívásként kell kezelni, meg kell fogalmazni és előre számolni kell velük annak érdekében, hogy a projekt késedelem nélkül helyes pályán folytathassa útját.

A drogprevenció területén megvalósuló projekt – a téma nehézsége és sérülékenysége miatt – különösen nehéz helyzetbe tud kerülni egy rossz, vagy téves tájékoztatás hatására. A hatékony kommunikáció tehát a projekt egyik fő sikertényezője, ezért az együttműködés során nagy figyelmet kellett rá fordítani a projekt megvalósítói és együttműködő szervezetei részéről is. A felkészítő tréning tehát valóban sokban hozzájárult a projekt komplexitásából adódó új jelenségek, elemek hatékony kezeléséhez, és nem utolsósorban, a pályázati együttműködő szervezeteket valóban együttműködővé tette.

11.2 Külső kommunikáció

Minden termék akkor kel el nagy számban, ha „jól kommunikáljuk”. Lehet egy árucikk kiváló minőségű, ha azonban nem tud róla senki, akkor a termék megbukik és még a jól kommunikált rossz fogyasztási cikk is nagyobb fogyasztóréteget vonz, mint a reklámnélküli. Az „Eséllyel az esélyért” című projekt bizonyos értelemben véve egy termék, amelyet a főkedvezményezett a kerület 14-25 éves korosztályának kívánt „eladni” azzal a céllal, hogy a fiatalok kriminalitás- és szermentes, boldogabb életet élhessenek. A „termék” csomagolása, kommunikálása tehát döntő fontosságú.

A külső kommunikáció többféle csatornán valósulhat meg: 1. személyes (közvetlen, kétirányú, interaktív) terjesztés útján 2. tömegkommunikáció, például a sajtó segítségével.

1. A *személyes tájékoztatással* történő „Hamzsába történő invitálás” során érdekes és nem feltétlenül pozitív reakciókkal szembesült a projekt-megvalósító. Egyik ilyen megjegyzés volt, hogy a szülő nem küldi el a gyermekét egy „drogos helyre”. Ugyanígy reagált egy sport-szervezet, amelyet a projekt-menedzsment a sport és más programokat kínáló új szinterről tájékoztatott. Sőt, volt olyan oktatási intézmény is, mely hasonló negatív hozzáállással fogadta a drogprevenció kezdeményezést.

Elgondolkodtató tehát, hogy a „drogprevenció alternatíva”, amely nem a drogosokról szól, miért váltott ki negatív percepciót olyan képzett emberekből, akiknek ismernie kellene a prevenció fogalmát és a drogprevencióval kapcsolatos törvényi előírásokat, kötelezettségeket is. Ezzel kapcsolatban a befejező fejezet fog tanulságokat és ajánlásokat megfogalmazni a pályázati kiíró felé, hisz a kommunikációs tapasztalatok azt mutatják, hogy alapvető fogalmi problémák merültek fel a projekt megvalósítása során, mely – a kezdetekben – sajnos megnehezítette egy nagyszerű hely kihasználását és program-kínálat megvalósítását.

Természetesen meg kell említeni a pozitív élményeket is, amikor ismerősök, barátok vitték a hírt a „Hamzsáról”, a kondiról, éjszakai pingpongról, táncról, vagy a különböző foglalkozási lehetőségekről. A projekt megvalósítása, a fiatalok toborzása azonban a professzionális kommunikációs csatornákon keresztül sokkal eredményesebben zajlott.

2. A tömegkommunikációs – sajtó segítségével történő – tájékoztatás mindenképpen hatékonyabbnak bizonyult, mert az írott sajtó a pályázatról szóló tényközlést tömören és lényegre törően tudta ellátni.

11.2.1 A sajtó szerepe a projekt megvalósítása során

Az Önkormányzat abban a szerencsés helyzetben van, hogy a kerületi újság és televízió a kerületi események tekintetében mindig rendelkezésre áll, így az „Eséllyel az esélyért” című uniós projekt számára is volt hely és érdeklődés a helyi sajtóban. A projekt a pályázati méreteit tekintve kis költségvetésű projektnek számít a több százmilliós és milliárdos projektekhez viszonyítva, ezért a projekt-menedzsment a sajtóval történő kapcsolattartást és eszközöket is e méret igényeihez és realitásaihoz igazította.

A sajtótájékoztató szűk környezetben történt a projekt megvalósítás felkészülési szakaszában, mely során az Önkormányzat EU Irodája (a korábbi önkormányzati nyertes pályázatok kommunikációs-stratégiájának mintájára) tájékoztatta a kerületi újságírókat az újabb sikeres pályázatról, melynek segítségével a főkedvezményezett drogprevenció területén, uniós forrásból segíti az érintett fiatalokat (l.: 11.sz.melléklet).

Általában elmondható, hogy a projektről szóló megjelenés időzítése nagyon fontos, hisz ha a bejelentés és a program-indulás között túl sok idő telik el, akkor feledésbe merül az információ mire a projekt a megvalósítási szakaszba ér. A 11. sz. mellékletben találhatóak a megjelent cikkek: az 1. a nyertes pályázatot mutatja be, a 2. a Bűnmegelőzési táborról ad összefoglalót, a 3. a Dr Csernus Imre által vezetett Egészségnapról ad tájékoztatást, mely a helyi televízió műsorában is bemutatásra került, a 4. a tanév megkezdését követően frissítésként eleveníti fel a „Hamzsa” programjait, az 5. a projekt keretében

szervezett kispályás labdarúgó tornát foglalja össze. A cikk-sorozatot az európai uniós projekt záró-konferenciájáról készített összefoglaló zárja le.

Elektronikus úton a projekt tartalma és programjai a www.ujbuda.hu honlapján, és a „Hamzsát” üzemeltető önkormányzati tulajdonú intézmény honlapján banner alkalmazásával került ismertetésre, hogy minél szélesebb kör tájékozódhasson a lehetőségről. Ugyanitt kerültek az eseményekről szóló online cikkek is közlésre.

A sajtó-megjelenésre – az önkormányzati finanszírozásban folytatódó – program esetében is nagy szükség lesz, hisz az Újbuda újság 50.000 háztartásba jut el, amely lefedettség széles körűnek és hatékonynak mondható.

11.3 A kedvezményezett tájékoztatási kötelezettsége

Az európai uniós pályázati projekt-megvalósítás során megjelenő sajtóközlemények, táblák nem csak a projekt sikeres megvalósulását hivatottak elősegíteni és terjeszteni, hanem részei az Európai Bizottság tájékoztatására és nyilvánosságra vonatkozó követelményeinek. A 1828/2006/EK bizottsági végrehajtási rendelet (2) bekezdése (2006. december 8.) az Unió szempontjait fogalmazza meg e követelmény indoklására:

„A tapasztalatok azt mutatják, hogy az Európai Unió polgárai nincsenek kellőképpen tisztában azzal, milyen szerepet játszik a Közösség a gazdasági versenyképességet fokozó, munkahelyteremtő és a belső kohéziót erősítő programok finanszírozásában. Ezért helyénvaló gondoskodni egy olyan kommunikációs terv elkészítéséről, amely részletekbe menően megállapítja, milyen tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó intézkedésekre van szükség ennek a kommunikációs és tájékoztatási úrnak a betöltéséhez. Ugyanebből a célból meg kell határozni az egyes érintett szereplők feladatait és szerepét is.”

A kedvezményezettnek a fentiek alapján tehát kötelessége projektjének megvalósítását és eredményeit a lehető legszélesebb nyilvánosság tájékoztatásával bemutatni, és az Európai Unió támogatásáról a lakosságot, a projekt-résztvevőket és az érintetteket is informálni. Ennek értelmében Újbuda Önkormányzata az „Eséllyel az esélyért” című projekt eredményeit és disszeminációs kötelezettségét a projekt-megvalósítás mérföldköveiről szóló Módszertani Tanulmány közzététele útján teljesíti.

11.4 Záró-konferencia

A projekt lezárásaként a záró-konferencia az Önkormányzat képviselő-testületi termében került megrendezésre azzal a céllal, hogy az Önkormányzat e téma iránti elkötelezettségét hangsúlyozza és a kohéziót erősítse a társadalmi megújulás területén. A konferencia célcsoportját azzal a szándékkal terveztük meg, hogy a projekt-fenntartásra a meglévő szervezeti együttműködést megerősítsük és újabb szervezeteket vonjunk be.

A konferencia kiváló alkalmat nyújtott arra, hogy az operatív program általános céljaitól haladva, a projekt-megvalósítás sarokpontjait, gyakorlati tapasztalatait ismertesse, illetve a szekció-beszélgetéseken a projekt keretében megvalósított drogprevenció szabaddidős és képzési lehetőségeket bemutassa. A meghívott előadók között szerepeltek a Szociális és Munkaügyi Minisztérium Nemzeti Kábítószerügyi Koordinációs Igazgatóság, a Közreműködő Szervezet/az Európai Szociális Alap (ESZA Kft) és az együttműködő szervezetek intézményvezetői, munkatársai. A rendezvényre meghívást kaptak a kerületi iskolák, egyházak, a téma szakemberei, intézményei, a fiatalok és természetesen a média kerületi képviselője, aki televíziós interjúkészítéssel és az írott sajtó révén tudósított a projekt sikeréről és zárásáról (l.: 11.sz. melléklet: konferencia-program, előadói és tematikája).

A disszeminációs kötelezettségeinek tehát a projekt eleget tett és a projekt fenntartására, folytatására az előkészületeket megtette. A következő fejezet a projekt főbb részeit elemzi és fejlesztési céllal ajánlásokat fogalmaz meg.

12 PROJEKT-ZÁRÁS, KONKLÚZIÓ, AJÁNLÁSOK

A Befejező fejezet megkísérli az eddig leírtakat a projekt egészében, retrospektív módon elemezni, és a pozitív és negatív tapasztalatokat összefoglalni, a fejlesztési területeket kiemelni. A projekt sikeressége a projekt-menedzsment tárgykör szerint sok tényezőn múlik és több szempont alapján vizsgálható. Az empirikus kutatások azzal a problémakörrel szembesülnek általában, hogy a sikerfaktorok kiválasztása szubjektív alapokon történik, a projektek nem összehasonlíthatóak, különböző elemekből, nehézségekből tevődnek össze, ezért csak az adott projekt szintjén lehet a sikert megállapítani.

A tanulmány megpróbálja különböző szempontok alapján értékelni az európai uniós projekt megvalósítását, rámutatva az esetleges hiányosságokra, fejlesztési pontokra.

12.1 Projekt-szintű elemzés

Sikertényezők

a) Projekt-szervezet

A projekt szervezeti felépítése, melynek értelmében az Önkormányzat adta a projekt-menedzsment, a pénzügyi vezetőt és a projekt-asszisztenst – jó döntésnek bizonyult, hisz így a közigazgatási eljáráshoz lehetett igazítani a feladatokat és folyamatokat. E pozíciók kiszervezése egy kisméretű projekt esetében megnehezítette volna a projekt közigazgatási környezetben történő megvalósítását. A helyszín üzemeltetőjeként, projekt-koordinátori pozícióban a bűnmegelőzéssel foglalkozó önkormányzati intézmény került kijelölésre, mely szintén megkönnyítette az együttműködést.

A szakmai-vezetői pozíciót külső szakember végezte, mely megoldást a szakmai program megvalósulása szempontjából tartottunk célszerűnek. Kezdetben a drogprevenció szakembernek a projekt-menedzsmentben való napi-heti szintű részvételt nehéz volt biztosítani, a projekt előrehaladásával és a szakmai programok elindulásával azonban ez a helyzet javuló tendenciát mutatott. Általánosságban elmondható, hogy a projekt-menedzser és a szakmai-vezető felelősségi területét és irányítási pozíciójukat még a projekt-indításkor világosan, részletes munkaköri leírással meg kell határozni. A projekt esetében ezek kidolgozása megtörtént, azonban bizonyos döntések értelmében a végső változatba csak nagy vonalakban jelent meg a feladatleírás, így amikor probléma merült fel, akkor nem állt rendelkezésre referenciapont. A munkakörök alapos kidolgozásának tehát van értelme, mert nagymértékben megkönnyíti a feladatelosztásokat és a felelősségi területek tisztánlátását.

A szakmai program fenntartása és folytatása a főkezdvezményezett feladata, amely külső szakember megbízásával nehezen kivitelezhető a pályázat igényei szerint. A külső erőforrás ugyanis nem vállalhat felelősséget egy Önkormányzat feladatellátásáért, projekt-megvalósításáért, ilyen speciális tudással rendelkező szakembert pedig általában nem foglalkoztat egy Hivatal, tehát a szakmai program fenntartásáért is mindenképp csak a főpályázó vállalhat felelősséget. Ehhez természetesen biztosítania kell a külső szakembert, de belső felsővezető, illetve projekt-menedzser irányításával, aki a teljesítményértékelését is végzi.

Az együttműködő szervezetek a kezdeti nehézségeket követően kooperatívan dolgoztak. Idővesztést okozott azonban a hasonló profillal rendelkező szervezetek feladatelosztása, a szervezetek emberi erőforrásának programba történő beosztása. Ilyen esetekben további probléma merült fel azért, mert az operatív munka során a projektbe az intézményvezetők vezetői tapasztalattal, döntésképességgel és hatáskörrel nem rendelkező munkatársakat delegáltak, így a megbeszéléseken nem lehetett szervezettel, szerződéssel és irányítással kapcsolatos azonnali döntéseket meghozni. Az ügyekre tehát újra vissza kellett térni, mely főleg a projekt-indítás időszakában fontos döntéseket napolt el. A megoldás olyan projekt-megbeszélések szervezése volt 1-2 havonta, amely az intézményvezetők részvételével történt. A megbeszélésekről készült

emlékeztetőt – a pontos tájékoztatás érdekében – természetesen minden intézményvezető folyamatosan, elektronikus úton megkapta.

b) A pályázat mint térkép

A pályázati anyag elkészítése, valljuk be, nem egy örömteli tevékenység. Sok adatot és tényt kell összegyűjteni, számos mellékletet kitölteni, és egy projektet teljes mértékben, minden részletében megtervezni, a tevékenységeket határidővel beütemezni. A GANTT-diagramok és logikai mátrixok ellenére ezt a legtöbben csak hókuszpókusznak tartják, azonban a nyertes pályázat esetén célszerű mihamarabb rájönni, hogy a pályázat tulajdonképp egy térkép.

Egy térkép, amely megmutatja a célállomást, az útvonalat, a mérföldköveket, a határidőket, az emberi erőforrást, tevékenységeket, eszközigényt, tehát egy „út” kivitelezéséhez szükséges „lista” van a kezünkben. A magánéletben így indulunk útnak kirándulni, nyaralni, ha van konkrét célunk. Tehát a projekt-indításkor minden résztvevőnek ismernie kell a pályázat tartalmát, sőt a Támogatási Szerződésben foglaltakat is, hogy tudja, mit vállalt a főkezdvezményezett és a pályázatban részt vevő szervezetek. Erre időt kell szakítani, hisz e dokumentáció alapos ismeretével rengeteg idő és energia nyerhető a projekt folyamatában. Nem kell újra kitalálni, feltalálni a projektet, egyszerűen csak elő kell venni a „térképet” és olvasni a tevékenységi listát, a GANTT-diagramot, a felelősségi köröket, és a megvalósítás „észrevétlenül” halad előre. Erre ebben a projektben is rá kellett jönni és egy idő után valóban térképpé vált a pályázat.

A pályázat benyújtásakor a pályázatot leginkább a pályázati író és a pályázati írásban részt vevő 1-2 kolléga (európai uniós szakember és a pályázati téma szakterületéről kijelölt munkatárs) ismeri. Általában ez a gyakorlat. A pályázatot a támogatás megítélése után azonban az érintett szervezeti egységeknek és a felsővezetőknek is részleteiben át kell tanulmányoznia, különben a szervezeti együttműködés nem tud hatékonyan megvalósulni. Az „Eséllyel az esélyért” című projekt ezeken a fázisokon szervezeti szinten átesett és folyamatos javuló tendenciát mutatott. Elmondható, hogy a projekt második szakaszában az utak járhatóvá váltak és a projekt-menedzsment szervezet egyre hatékonyabbá vált.

Projekt-célok megvalósítása

a) Ütemterv – időbeli teljesítés aspektusa:

A pályázati projekt a bejelentés szerint 2009. március 1-én indult volna, azonban a Támogatási Szerződés megkötése március végére esett. Ez a Közreműködő Szervezet részéről nem nagy csúszás, azonban egy 12 hónapos projekt esetében egy teljes hónappal később kezdeni a projekt-menedzsment számára problémát jelentett.

A legfőbb probléma abban mutatkozott meg, hogy a négy hónapos felkészülési időből vészelt el ez a hónap, amikor a célcsoportot – már addigra kialakított helyszínnel – tervezte a főpályázó a nyári szünidőre bevonni. Áprilisban nagy ütemben elkezdődött a projekt-menedzsment szervezet csapattá kovácsolása, az Együttműködési Megállapodások megkötése, a helyszínnel kapcsolatos döntések meghozatala, azonban a kezdeti 1 hónapos veszteséggel – bármennyire is küzdött a menedzsment annak behozásáért – az iskolai tanév májusi hónapjában a pedagógusokat és diákokat a felvételik, érettségik és ballagások, tanévzáró miatt már nem tudta hatékonyan elérni. A célcsoport – mind a fiatalok, mind a pedagógusok – nélkül pedig a projektnek nincs értelme. Ezt a nehéz helyzetet kellett megoldani, melynek következtében szükség volt a tevékenységek átütemezésére, és a legtöbb program szeptembertől kezdődő megvalósítására. A pályázati kiírás időzítésével kapcsolatban a főpályázó az „Ajánlások” c. alfejezetben fog javaslatot tenni az Irányító Hatóság felé.

Amikor felmerül egy probléma, nagy a kísértés, hogy rögtön ütemtervbeli változás-bejelentést tegyen a pályázó, amely természetesen további adminisztrációval jár. Esetünkben is majdnem beleesett a projekt-menedzsment ebbe a csapdába, mert az első számú helyszín biztosítása nem várt akadályokba ütközött, ezért új szintért kellett

azonnali hatállyal keresni. Szerencsére az Önkormányzat ilyen esetben – lévén saját hatáskörben – gyorsan tud cselekedni, így az ütemterv-módosítási kérelem helyett az új helyszínt – önkormányzati vezetői támogatással – azonnal ki lehetett jelölni és a felújítása is megkezdődhetett. A helyszín 2009. július 1-i megnyitása, az első mérföldkő tehát az eredeti határidővel meg tudott valósulni. A tevékenységek pici átszervezésével pedig időt nyert a menedzsment a többi feladat előkészítésére, így szeptembertől nagyobb ütemben tudtak a szakmai programok is megvalósulni.

b) Tartalmi célok megvalósulása – szakmai programok

A pályázat szakmai programjainak sikere egyértelműen a szakmai szervezetek, együttműködő partnerek feladatvállalásán és ellátásán múlt. Természetesen hamar rá kellett jönni, hogy a programok időben történő meghirdetése és reklámozása kiemelten fontos. Erre a feladatra, az utcai megkeresésre, az iskolai tájékoztatásra, az oktatási intézmények bevonására nagy erőket és energiákat kell fordítani, különben a program nem tud elég hatékonysággal működni.

A drogprevenációs terület azonban nagyon nehéz „téma”, ezért a szakmai szervezetek profizmusa, pszichológiai ráhatása, tapasztalata, hálózati kapcsolatrendszere nélkül az Önkormányzat nem tudta volna a pályázati célokat megvalósítani. Valóban egy társadalmi megújulást, egy újfajta szemléletet kell elindítani, mely ezen a területen nem könnyű feladat.

Az „egészség-sziget”, a helyszín, a programkínálat azonban kialakult, a fiatalok számára nyitva áll, a szakemberek felkészültek, így elmondható, hogy ezen a területen is sikerrel vette a projekt az akadályokat.

c) Célcsoport elérése

A célcsoport tekintetében a projektnek voltak nehézségei, hisz az önkormányzati fenntartású iskolák főként általános iskolák – néhány esetben 12 osztályosak –, a pályázat célcsoportja viszont 14-25 éves korig volt behatárolva. Az önkormányzati intézményrendszer-hálózaton kívül tehát más forrásokat, intézményi kapcsolatokat kellett felkutatni, amely szintén – a „drog” szó hallatára – megnehezítette a projekt célcsoport elérését. Ezzel kapcsolatban az „Ajánlás” című alfejezet fog az Irányító Hatóság számára ajánlással élni.

d) Minőségi követelmények

Minőségi követelmény alatt a pályázat során kidolgozott munka-folyamatok, dokumentáció, belső eljárások, szakmai tartalom és helyszín felújítás kerülhet górcső alá. A szervezeti felépítésről készült organigram (l.: 1.sz. melléklet), amely világosan szemlélteti a projekt-szervezet összetételét. Az önkormányzati pályázati munkatársak esetében a TÁMOP-pályázati feladatleírás a munkaköri-leírásban jóváhagyásra került, a szervezetek esetében pedig az Együttműködési Megállapodások szabályozták az együttműködés feltételeit és jelentéstételi kötelezettségét. Az önkormányzaton belül a TÁMOP projekt-szervezet belső eljárásban kihirdetésre került, az uniós vizuális követelmények (logók) a dokumentumokra minden esetben rákerültek és a dokumentáció archiválása is elkülönítve valósult meg. A képzések egy része akkreditált rendszerben történt, a programokat arra képzett és felkészített szakemberek végezték. A helyszín felújítás után igényes, a fiatalok számára kellemes hangulatú, a minőségi követelményeknek megfelelő klubba alakult.

e) Költség-korlát szerinti megközelítés

A nem uniós projektek egyik veszélye a költség-korlát túllépése. Ez az „Eséllyel az esélyért” című európai uniós projekt esetében nem állt fenn. Egy jól kidolgozott, reális költségtervezésű projekt került benyújtásra, amelyet a projekt-megvalósítás során tartani lehetett. Kis mértékű költségátcsoportosításra szükség volt, de ez a projekt egészének arányában elhanyagolható méretben történt.

f) Szerződések, kifizetések

A projekt a tervezés során nem számolt azzal a ténnyel, hogy minél több megvalósítóval, projekt-résztevővel dolgozik, annál jobban elaprózódnak a feladatok, és a szerződések és kifizetések/utalások száma elnehezíti, szinte ellehetetleníti az adminisztrációt és magát a projekt-menedzsment feladatokat is. Egy szerződés a hivatali környezetben az iktatási feladatokon kívül körülbelül tíz állomáson megy keresztül, mire azt lehet mondani, hogy jóváhagyták. Ugyanez mondható el a teljesítésigazolást követő kifizetések esetében. A szerződéses megbízások által oly mértékben növekedett meg a szerződés-készítés száma, amely a projekt folytatása esetében mindenképp átgondolást igényel, és/vagy a feladatmegvalósító kör szűkítését (amely nem feltétlenül a jó megoldás), vagy a belső eljárás hatékonyabbá tételét teszi szükségessé.

A projekt fenntartása során tehát egy hatékony megoldás mindenképp kívánatos e témakörben.

12.2 ÚMFT/TÁMOP ajánlások

A TÁMOP-5.2.5 drogprevenációs pályázat innovatív a pályázati kiírások körében, hisz ezen a szakterületen az Európai Unió új forrásokkal és megoldásokkal próbálja elősegíteni egy társadalmi és szociális probléma megoldását egy – a fiatal generáció számára – élhetőbb élet reményében. A pályázó maga is elkötelezett a témában, és helyi szinten több éves múlttal és kiépített kapcsolati hálóval rendelkezve üdvözölte a pályázati kiírást, továbbá az elnyert támogatási összeg e cél érdekében történő feladatmegvalósítási lehetőségét.

A Közreműködő Szervezet munkájáról a főkezdvezményezett pozitívan tud nyilatkozni, hisz a projekt lebonyolítása során mindenben segítőkészek és együttműködők voltak. A pályázati rendszert természetesen meg kellett tanulni, a működési kereteket, feltételeket pedig a legjobb tudása szerint teljesíteni.

Az alábbiakban a jövőbeli drogprevenációs területén megjelenő – pályázati kiírások finomításához, a hatékonyabb projekt-megvalósítás elősegítése céljából tesz a tanulmány ajánlásokat, javaslatokat.

a) A „drog”-prevenáció fogalma és hatása

A TÁMOP-5.2.5/08/1/C kódszámú pályázat alapvető célja a 14-25 év közötti korosztály számára a problémás droghasználat kialakulásának a megelőzése. Ebből következően a pályázat címében a „drogprevenáció” szerepel, mely elnevezésében helyes és jól értelmezhető, azonban a köznapi használatban a projekt-megvalósítás során félreértelmezhető fogalomként jelent meg a célcsoport-korosztály és a programba bevont felnőttek számára. A helyszín külső falán elhelyezett táblának a pályázat címét kell tartalmaznia, azaz „drogprevenációs alternatíva”, „drogprevenációs központ”, amely a helyet megbélyegzi és inkább a droggal, mintsem a prevencióval azonosítja – tévesen. Egy ilyen klubba járni nem túl vonzó, hisz nem csak a hely kerül negatív megítélés alá, hanem a személy is, aki bemegy.

A projekt-menedzsment a negatív hozzáállást mind a fiatalok, a szülők, pedagógusok, és egyéb (sport, oktatási) szervezetek vezetői részéről megtapasztalták, ezért szerencsésebbnek tartanak, ha a pályázat címe és a helyszín megnevezése nem tartalmazná a 'drog' szót, még ha a pályázati cél ezzel kapcsolatos is. A másik meglátás a célcsoport tekintetében fogalmazódik meg.

b) A TÁMOP-célcsoport

A pályázati indikátorokat, a fiatalok bevonásának számarányát a 14-25 év közötti korosztályra kellett a pályázati íráskor megállapítani és egyazon projektben célcsoportként foglalkoztatni. A 14 és 25 éves fiatalok között óriási az érettség és az élettapasztalat szintkülönbsége, ezért nehezen kivitelezhető, hogy a középiskolás és a már elballagott, egyetemistává vált, vagy a munka világában elhelyezkedő 25 éves ugyanarra a helyre járjon szórakozni és ugyanolyan program-kínálatot tartson

vonzónak. Ennek értelmében a pályázati kiírást célcsoport tekintetében esetleg meg lehetne osztani, így a projekt-megvalósító eszközrendszerében, megközelítésében egy homogénebb célcsoporttal valósíthatná meg a drogprevenációs célokat.

A célcsoporttal kapcsolatban egy másik probléma is felvetődött a projekt-megvalósítás során, mégpedig az önkormányzat viszonylatában. Az Önkormányzat kötelező feladatellátásban az általános iskolákért felel, melyek néhány esetben 12 osztályosak, tehát 18 évesnél idősebbeket, sőt a nem önkormányzati fenntartású iskolákat nehezebb mobilizálni, bevonni a projektbe.

Önkormányzati megközelítésben tehát a helyi szerv a projektben többnyire 14 éves korig, a középiskolás korig tudná hatékonyan és közvetlen megkereséssel foglalkoztatni a diákokat a szabadidős programokban, ez a korosztály azonban még túl fiatal a drogprevenációhoz. A 18 év felettiiek esetében beszélhetünk a felsőoktatás hallgatóiról, illetve a már dolgozó fiatalokról, akiknek a szórakozási igényei meghaladják azt, amit egy önkormányzat nyújtani tud. Véleményünk szerint tehát a 14-18 és a 18-25 éveseket nem lehet egy célcsoportként kezelni és megközelíteni e témakörben, ezért külön pályázatban, és esetleg más finanszírozással és feltételrendszerrel tartanánk szükségesnek őket meghatározni.

Az Önkormányzat – bár társadalomformáló ereje vitathatatlan – könnyebb helyzetben lenne, ha a pályázat során kötelező elemként szerepelne a középiskolákkal történő együttműködés. A téma ugyanis a középiskolákban már aktualitássá vált és az önkormányzattal történő összefogással talán hatékonyabb lenne a megoldása.

Összefoglalva, reálisabbnak tartjuk a 14-18, vagy 14-20 éves korosztályú célcsoport számára kiírt pályázatot, megközelítést.

c) Projekt-menedzsment képzés – Felkészülési szakasz

A pályázati kiírás értelmében a projekt-szervezet részben olyan szakembert kíván projekt-menedzseri pozícióra, aki több éves tapasztalattal rendelkezik. Egy önkormányzati aspektusban – bár vannak projekt-menedzselésnek nevezhető feladatellátások – a projekt-menedzsment valódi tartalmi és szakmai tudásával kevesen rendelkeznek, hisz a köztisztviselői munkakörben nincs nagy hagyománya. Ezen kívül, a projekt-megvalósítás során, ha csak a projekt-menedzser rendelkezik a projekt-ciklus, költségvetés, emberi erőforrás-tervezés, stb. folyamatok ismeretével és a menedzsment többi tagja nem, akkor a projekt-megvalósítás nem várt nehézségekkel szembesülhet.

Fontos és javasolt lenne a jövőbeli projektek számára, hogy a pályázat nagyobb mértékben támogassa, finanszírozza, illetve tegye kötelezővé a projekt-menedzsment tagjainak a projekt-menedzsment képzésen (3 napos) történő részvételét, akár vizsgával egybekötve, mert ennek hiányában a projekt megvalósítása nem feltétlenül biztosított. Ezt központosított, akkreditált rendszerben lenne ajánlatos végezni. Az uniós szakemberek általában rendelkeznek pályázati projekt-menedzsment végzettséggel, de a megvalósításban belső monitoring és projekt kontroll feladatok ellátásával már inkább csak utólag tudnak szakértelmükkel segíteni. Egy csoport pedig akkor tud hatékonyan dolgozni, ha minden tagja érti az ok-okozati viszonyokat.

A szűk projekt-menedzsment számára (projekt-menedzser, szakmai vezető, pénzügyi vezető) a „time-management”, konfliktuskezelő-képzések szintén létfontosságúak, mert a számtalan feladat közül a fontossági sorrend téves megállapítása, vagy a konfliktus-kerülési megközelítés a problémák felmerülése és megoldási igénye során jelentős késedelmeket okozhat a megvalósítás során.

A képzés témakörében szintén meg kell említeni, hogy a projekt-megvalósítási körből nem lehet kihagyni azon felsővezetőket, akik az operatív munkában ugyan nem vesznek részt, de a döntéshozatali pozíciójuknál fogva mégis nagy jelentőséggel bírnak a projekt megvalósításának sikerében, sikertelenségében. Azok a felsővezetők, akik európai uniós projekt felett rendelkeznek, illetve szervezetük pályázó, szintén nyitottak egy projekt-menedzsment képzésre – elfoglaltságuk miatt azonban csak egy

félnapos tréning erejéig. A képzés az európai uniós pályázati projektek és szervezetek felépítését, elvárásait, a projekt-ciklust és uniós fogalmak bemutatását tartalmazhatná, mert ezzel a szakmai megvalósítók munkája és elfogadottsága, elismertsége is növekedne. Ez a tény és igény az uniós konferenciákon sokszor felmerül és a probléma még megoldásra vár.

A pályázati támogatás megítélése – sajnos még manapság is – inkább terhet jelent az önkormányzatok számára, ezért az Európai Unió – a nagy mértékű támogatás ellenére – nem kapja meg a neki járó elismerést. Az EU megítélése inkább negatív a pályázatok kapcsán is, amely sajnálatos, hisz az uniós forrásbővítéssel nagyfokú fejlődés kezdődött el Magyarországon, nem beszélve arról, hogy olyan projektek is megvalósulhatnak, amelyekre egy önkormányzat ilyen mértékben nem tudna forrást biztosítani. A vezetői szint, réteg percepciója és hozzáállása tehát meghatározó a projekt és az európai uniós szakterület elfogadása és értékelése tekintetében. Magyarország a projekt-megközelítés útjára lépett, amelynek fő ismérvei a hatékonyság, idő- és költség-korlátos feladatmegvalósítás.

d) Pályázati díj – elszámolhatósága

A pályázó javaslattal él a pályázatkészítés költségeinek elszámolhatóságával kapcsolatban egy bizonyos költséghatárig a jövőbeli pályázatok esetében. Természetesen egy 100 %-os támogatású pályázat esetében ez önrészként is felfogható és inkább csak megfontolásra ajánljuk az Irányító Hatóság felé.

e) Közbeszerzés, beszerzés

A hatályos közbeszerzési törvényt figyelembe véve a projektet úgy próbáltuk meghatározni, hogy közbeszerzést ne, vagy egyszerűsített eljárással kelljen végezni a nemzeti és belső eljárás hónapokig tartó időigénye miatt. Egy egy éves projekt-ciklus rövid idő ahhoz, hogy hónapokig tartó előkészületekkel és közbeszerzésekkel töltsük el, mert a végén csak épp arra nem marad idő, hogy a pályázó a projekt célrendszerét megvalósítsa.

Az eszközbeszerzést megnehezíti a 100.000 forintos egységár feletti beszerzés esetében a kötelező 3 árajánlat, mert ez jelentősen megnöveli az adminisztrációt, eljárási időt, és lassítja a projekt-megvalósítást. Jelen pályázat esetében a sport-eszközöket – ezáltal – csak csomagban lehetett beszerezni, mely révén gyakran drágábban lehetett megvásárolni őket, nem beszélve az első eredménytelen eljárásra, melyet meg kellett ismételni. Ez rengeteg idővesztést okozott a megvalósításban és az adminisztrációt is növelte. Az egyes eszközök különböző helyeken történő beszerzése olcsóbban lett volna lehetséges, melyre a pályázaton belül nem volt lehetőség.

f) Európai Uniók humán-erőforrás biztosítása

A pályázat a projekt-szervezetben a szakmai humán-erőforrás képzettségi és tapasztalati követelményeit megfogalmazza (szociológus, pszichológus, pedagógus, stb.), azonban célszerű lenne a projektben kötelezővé tenni egy fő, több éves tapasztalattal rendelkező uniós szakember részvételét, aki a belső monitoring és projekt-kontroll feladatokat ellátná – ezzel támogatva a projekt helyes és időbeli megvalósítását. Az európai uniós pályázatok sajnos ezeket a projekt-megvalósítókra bízzák, és jó esetben ez a funkció ki is alakul a projekten belül, azonban ez a megoldás még hat év uniós tagság és pályázati tanulási időszak után is újszerűnek és önkéntesnek tűnik. Az „Eséllyel az esélyért” című projekt ezt a funkciót kialakította és „jó gyakorlat”-ként („best-practice”) más önkormányzatok számára is javasolja alkalmazni.

g) Pályázat és az iskolai tanév összehangolásának igénye

A pályázat beadási határideje jelen pályázat esetében (2008) szeptember eleje volt, míg a megvalósítás a márciusi Támogatási Szerződés megkötését követően, áprilisban kezdődhetett el. Az előkészítő szakasz befejezése így júliusra, azaz a nyári szünetre

esett, amely nem volt szerencsés a projekt nagy létszámmal történő indulásához. A kiírónak ezért javasolt az iskolai tanév és a pályázó felkészülési szakaszát is figyelembe venni, összhangba hozni. Például, egy februári pályázati beadási határidővel, májusi támogatási szerződéskötéssel el lehetne érni, hogy a projekt megvalósítási szakasza a szeptemberi iskola-indulásra essen, így a programok hatékonyabban tudnának elindulni és működni. Ezzel elkerülhető lenne az ütemterv, stb. módosítása és bejelentési feladatai, amelyek tovább lassítják az amúgy is rövid ideig tartó projekt megvalósítást.

h) Indikátorok

A pályázó az indikátorokat merevnek tartja a problémás fiatalok témakörében. A társadalmi megújulás folyamatát nehéz elindítani, ezáltal az indikátorokat teljesíteni. A résztvevők dokumentálását és regisztrálását megértjük és elfogadjuk, de a drogprevenációs témakörben a személyes adatok megadása különösen problematikus és a lehetséges célcsoportot, résztvevőket elijeszti.

i) Szerződésmódosítás

A projekt során nem került sor szerződésmódosításra, néhány változás-bejelentésre igen. Ezek főként a szakmai programmal, szakember-cserével, és a költségvetésben történő kisebb módosítással voltak kapcsolatosak, melyek azonban nehézség nélkül megoldhatóak voltak.

j) Adminisztráció

A pályázatban horizontális elvként szerepel a környezeti tudatosság, a kötelező adminisztráció miatt mégis papírtömegek keletkeztek a projekt-megvalósítás során. Az adminisztráció mértéke tehát túlzottan nagy, melynek következtében kevesebb idő jut a projekt-megvalósításra, illetve annak hatékonyabb kivitelezésre és fejlesztésére.

12.3 Összegzés

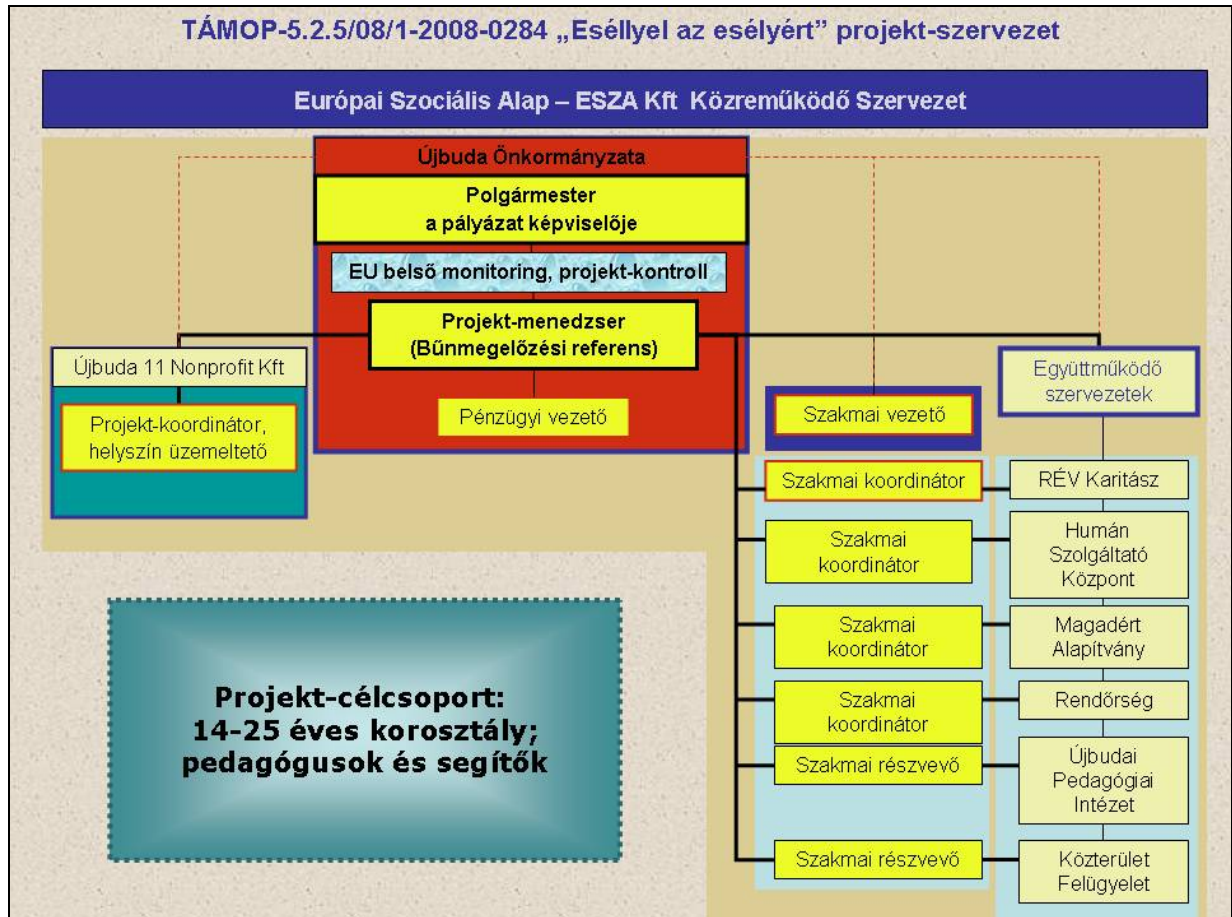
Kijelenthető, hogy a projektet az eredeti célok és tervek szerint megvalósítottuk, az együttműködés a szervezetek között kialakult és stabilizálódott, a célcsoportot elértük és sikeresen bevontuk a programjainkba, továbbá az oktatási társadalomban is elindult, elindítottuk a drogprevenációs szemléletet.

Jelen tanulmány uniós pályázati szempontból nem értékeli a projekt-megvalósítást, hisz a projekt zárójelentést a Közreműködő Szervezet felé kell megtenni. A fejezet célja a főbb fejlesztendő területek meghatározása, és az Irányító Hatóság, illetve a Közreműködő Szervezet felé történő ajánlások megfogalmazása volt azzal a céllal, hogy hasonló tematikájú pályázati kiírás esetén a jövőbeli pályázókat még jobban segíthessék, hisz a társadalmi megújulás e céljai támogatásra érdemesek. A megvalósítás és e „misszió” nem könnyű, de összefogással, helyes megközelítéssel a drog-alternatíva hatékonyabban és folyamatosabban biztosítottá válhat. Az Önkormányzat és az együttműködő szervezetek két éves fenntartási kötelezettségükben, de önként is folytatják a megkezdett utat, ezért a 2010. évi költségtervezésben a programok támogatása helyet kapott és jóváhagyásra került.

13 MELLÉKLETEK

1. FEJEZET MELLÉKLETE

A PROJEKT SZERVEZETI FELÉPÍTÉSE

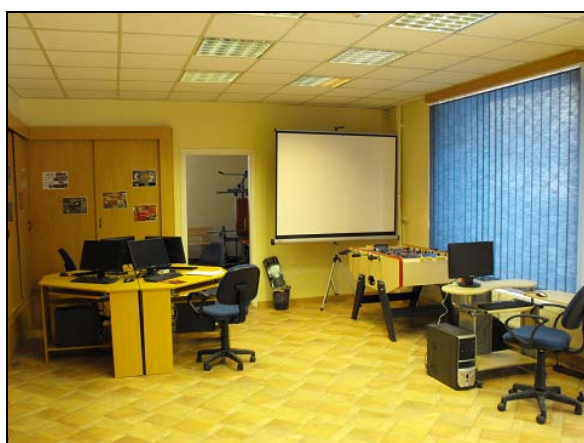
2. FEJEZET MELLÉKLETE

A PROJEKT HELYSZÍN

„Hamzsa Klub” felújítás előtt

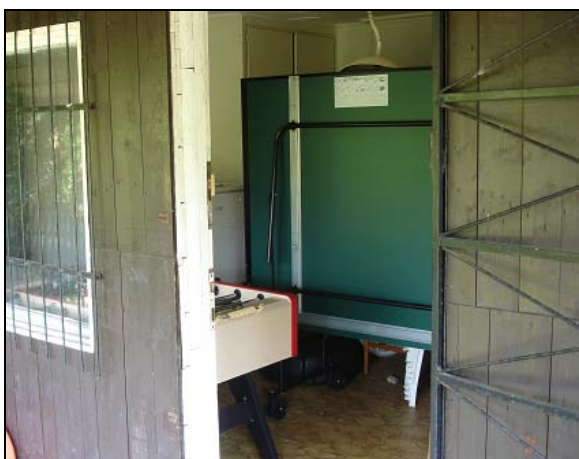
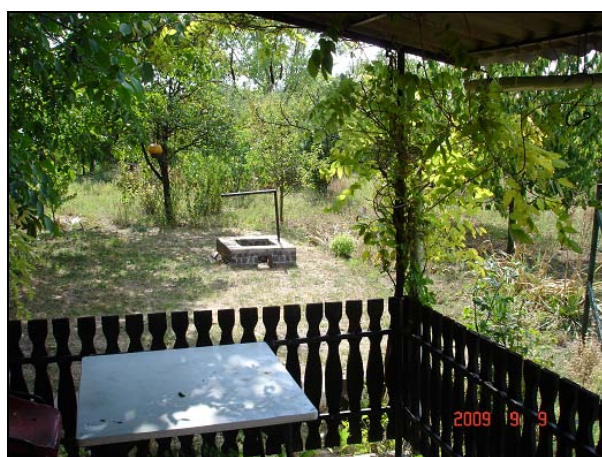

„Hamzsa Klub” felújítás után

FAHÁZAS TELEK FELÚJÍTVÁ

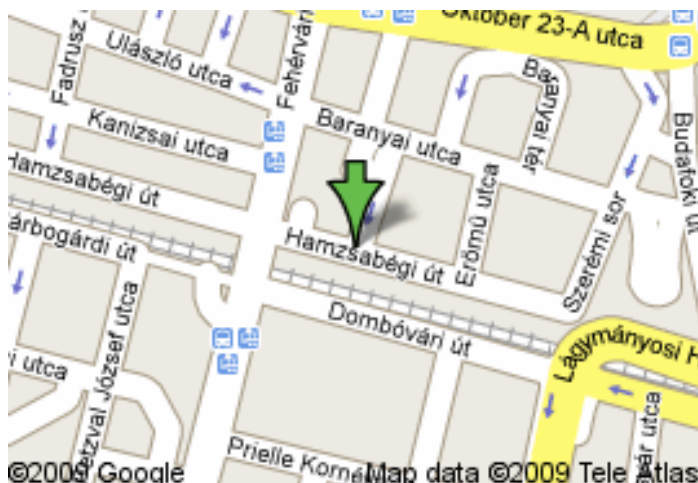

3. FEJEZET MELLÉKLETE**SZÓRÓLAP**

Hasznos szabadidő, ingyen, *Újbuda Önkormányzata*, Gyertek várunk! 14-25 éves vagy? Unatkozol? A kerület szívében a „HAMZSA”-ban INGYEN pingpong biliárd kondi KRESZ számítógépes LAN-parti motorozás jó szó INGYEN nincs hova **menned?** Hip-hop tánc 4-es villamos végállomásától 2 percre Hamzsabégi út 18. földszint Közös kirándulás szalonnasütés *kertes faháznál* jó hangulat

a „HAMZSA” a „HAMZSA” a „HAMZSA” a „HAMZSA”
Érdeklődj: 06-30-621-2105

Térkép:

INFO: Újbuda 11. Nonprofit Kft.
279-12-50
Újbuda Polgármesteri Hivatal
381-13-43

5. FEJEZET MELLÉKLETE**A szociális képzés tematikája****1. foglalkozás:**

- Ismerkedés, elvárások, keretek, a program megbeszélése
- Ismerkedési játék
- Önmagunk bemutatása, elhatárolódás másoktól
- Önazonosságunk tudatosítása és kifejezése, kölcsönös ismerkedés

Észlelésen alapuló, azaz észlelés-központú játék, a megismerést szolgáló élményjáték

Játék: Névjegykártya

- Észlelés-központú élményjáték középre helyezett tárgyakkal

Múltunk építőkövei a jelenben is hatnak, segítségükkel jobban megértjük jelenbeli önmagunkat, terveket ad a kezünkbe a jövőre vonatkozóan. A gyermekek játékhoz való viszonyát a saját játékhoz való viszonyunk tükrében szemlélhetjük.

A családi élet területéről származó élmények aktualizálása, saját fejlődésünk tudatosítása, az énkép és annak családi- és foglalkozásból fakadó része.

Játék: A játékos doboz

A csoportban való bennmaradás feltételei, illetve döntés a csoport folytatására.

2. foglalkozás:

- Észlelés-központú élményjáték

Az idő tudatos megragadása, megszabott időkeretekben történt jelentős esemény aktualizálása.

Játék: Pillanatfelvétel

- Észlelés-központú élményjáték

Élmények aktualizálása a család életéből. Saját fejlődésünknek, illetve abban a család szerepének tudatosítása, szembesítés olyan helyzetekkel, amelyekkel sikeresen megbirkóztunk, vagy éppen kudarcot vallottunk. Családi hátterek feltárását teszi lehetővé a családi fotóalbumhoz kötődő játékok sokasága. A képben feltárt és a képhez kapcsolódó élmény megkönnyíti a közlést a nehéz témákról, szinte észrevétlenül tárul ki egy-egy élet. A pedagógus, szociális munkás, stb. számára feltáró jellegű lehet az ilyen témát feldolgozó játék, melyben megjelennek a bennünket egészen mélyen mozgató folyamatok.

Játék: Az ebédlőasztal

- Csoport-központú játék – kapcsolati játék

A fantázia-játékok szerep-kipróbálási lehetőségei saját, mindennapi szerepünkkel való azonosulást – távolságtartást – új szerepek kipróbálását teszi lehetővé. A gyerekekkel kapcsolatosan segíti az empátiát a fantázia-játékokkal és a bennük megjelenő közlésekkel kapcsolatosan.

A csoportban szerezhető élmények, a csoportbeli viselkedés, az egyes csoporttagok szerepének és pozíciójának tisztázása, valamint a csoport szerkezetének megvilágítása.

Játék: Egy vásári forgatag

3. foglalkozás:

- Észlelés-központú általános élményjáték

A munka területén szerzett élmények aktualizálása, a szakmai és szociális követelményekkel szembesülés tudatosítása.

Játék: Munkahelyi papírok

- Észlelésközpontú játék - Fantáziaképek

A fantázia teremtő, alkotó ereje megújítja az embert. Időnként a segítőnek is el kell engednie a fantáziáját, de egy-egy ilyen játék feltárja a maga alkotó erején túl az ember belső vágyakozásait is.

Saját kívánságaink, vágyaink megismerése egy választott eszköz segítségével, a képzelet és az alkotókészség fejlesztése, a fantáziák és a vágyképek „kézbentartása”, a velük való bánásmód tanulása.

Játék: Sárkányrepülés

- Észlelés-központú játék – élményjáték kettős képbeadással

Életünk negatív és pozitív történéseivel való szembesülés segíthet a jelenlegi helyzetünk pontosabb értékelésében. A tanári-segítői munka kívülről is fehér és fekete – és a szín még rengeteg árnyalatát hordozza magában. A hogyan látom régi iskolai élményeimben tanárok számára is megjelenik az árnyalt emlékezésben a saját munkájukhoz való viszony, értékelés. Ellentétes érzelmek észlelése és tudatosítása megoldott és megoldatlan problémahelyzetekben. Saját erőink felismerése, amelyekkel képesek vagyunk a problémamegoldásra és a beidegződött megoldási módszerekből való kitörésre.

Játék: Élményjáték kettős kép képbeadással (címe a behozott problémától függ)

4. foglalkozás:

- Problémákra irányuló, azaz probléma-centrikus játékok

Problematikus helyzetek tudatosítása, a létező erőforrások mozgósítása. Személyes problémák bemutatása és feldolgozása a csoportban. Pszichoszociális problémahelyzetek keresése és csoportban történő feldolgozása. A csoporttagok látens (rejtett, lappangó) problémáinak a „megszólítása”. A csoporttagok döntési és konfliktushelyzeteivel foglalkozik. Az élmény és cselekvés szintjét egyaránt bevonják a cselekvés folyamatába.

- Élményjáték a probléma megoldására és a feldolgozására – szituációs játék – csoportbeleérzések – viselkedésmódosítás – támogató beszélgetés – mozgatórugók tisztázása.
- Észlelés-központú élményjáték

Önazonosságunk tudatosítása és megjelenítése. A vágyainkról sokat mond a szabadidőnk, annak eltöltése: a „mit szeretek csinálni szabadon” és a „mit szeretnék csinálni szabadon” egymáshoz közelítő átgondolása, termékenyítőleg hathat a mindennapi munkánkra és a szabadidő eltöltésünkre.

Játék: Legkedvesebb szabadidő-eltöltésem

5. foglalkozás:

- Észlelés-központú játék – élményjáték jelentés-visszajelzéssel

Vannak olyan élményjátékok, amelyek nem elégszenek meg az élmény bemutatásával, hanem az élmény mögött meghúzódó jelentésre is rákérdeznek. A jelentés kulturálisan közvetített, rendkívül szubjektíven kialakított, a mindenkori történelmi élethelyzettől és a jelenlegi életkörülményektől függő jelenség. A játékban lehetőséget teremtünk a kívánságokkal és félelmekkel telt ember számára, hogy belebotoljon valami olyasmibe, amit tudatosan nem keresett; ami a tengerparti főnyerben rejtőzik.

Játék: A tengerpart homokjában

- Észlelésre irányuló játék – az élet céljával kapcsolatos élményjáték

A saját értékirányultság/értékrend tudatosítása, szembesülés célt, értelmet közvetítő mozzanatokkal. Segít az élet értékeivel, céljával kapcsolatos válsághelyzetekben.

Játék: Valahol számomra is nyitva áll egy ajtó

- Hová jutottunk el a 35 óra alatt. Csoporttükör a kiértékeléshez és a változások tudatosításához. Az a feladata, hogy különleges csoporttartalmakat tükrözzenek vissza, ezek feldolgozását szolgálják diagnosztikus utalásokkal is. Egy kellemes csoporthelyzetet egy kellemetlennel, vagy az újdonság helyzetet a jelenlegivel, stb.

Zárójáték: Csoporttükör

Zárás: A tapasztalatok megbeszélése, tanúsítványok átadása

6. FEJEZET MELLÉKLETE

**Drogpreveníós oktatás a diákoknak
XI. Kerületi Rendőrség**

Drogpreveníós oktatás

Ujjlenyomatkészítés

Védőfelszerelés felpróbálása

Rendőrautó-mustra

7. FEJEZET MELLÉKLETE

Kondi-sarok a Hamzsában

Készülődés a pingpong versenyhez

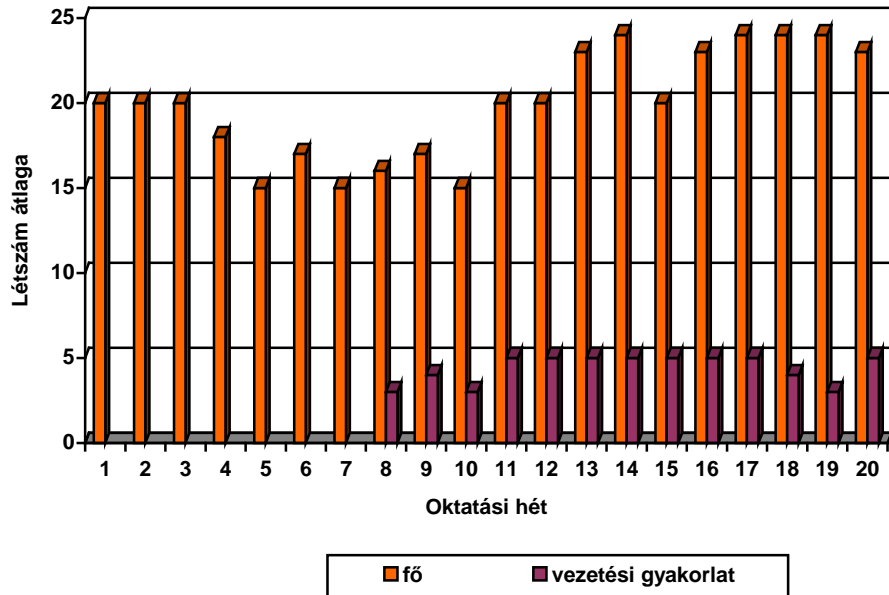

10. FEJEZET MELLÉKLETE
10.1. fejezet mellélete

MOTORSULI

Részvétel

oktatás

biztonságos felszerelésben

10.2. fejezet melléklete**A 2009. évi soltvadkerti
Bűnmegelőzési Tábor programja**

2009. július	Bűnmegelőzési szakmai program	Szabadidős programok
27. hétfő	<ul style="list-style-type: none"> Előadás: A tudatmódosító szerek hatásmechanizmusa, használatának társadalmi, egészségügyi veszélyessége 	<ul style="list-style-type: none"> Megérkezés, a tábor bemutatása, rendjének ismertetése, faházak elfoglalása; Ebéd, rövid pihenő, felkészülés az ismerkedési estre; Séta Soltvadkert központjában; Vacsora, tábortűz, ismerkedési est.
28. kedd	<ul style="list-style-type: none"> Kulturális program 	<ul style="list-style-type: none"> Látogatás a szomszédos Kiskőrösre (Petőfi szülőháza), Kecelre (Haditechnikai park), Kiskunmajsára (élményfürdő); Vacsora, karaoke party
29. szerda	<ul style="list-style-type: none"> Filmvetítés, a látottak megbeszélése életvezetési témakörben; Önismereti foglalkozás. 	<ul style="list-style-type: none"> Ebéd, strand, szabad program, pingpong bajnokság; Este tábortűz.
30. csütörtök	<ul style="list-style-type: none"> Fodor Vince alpolgármester és az Újbuda újság munkatársának látogatása. Alpolgármester tájékoztatása a közbiztonság fenntartásának szükségességéről. Közlekedésbiztonsági előadás és motoros bemutató. A motorok kipróbálhatók. 	<ul style="list-style-type: none"> Kirándulás Soltvadkert centrumában, Múzeumlátogatás; Szellemi vetélkedő, szabadidő; Strand; Vetélkedők, akadályverseny; Vacsora; Beszélgetés, filmvetítés.
31. péntek	<ul style="list-style-type: none"> Az Újbudai Rendőrkapitányság szakmai előadása; Murányi Gábor bűnügyi technikus bemutató előadása 	<ul style="list-style-type: none"> Ebéd, pihenő, Szakmai előadások, Főzőverseny – egyben vacsora.
1. szombat		<ul style="list-style-type: none"> Kirándulás a Pirtó-környéki ősborókásba (természetvédelmi terület); Strandolás
2. vasárnap	<ul style="list-style-type: none"> Kvízjáték a táborban elsajátítottak alapján 	<ul style="list-style-type: none"> Strand, vízbiciklizés; Búcsútábortűz műsorral.
3. hétfő	<ul style="list-style-type: none"> Eredményhirdetés, értékelés 	<ul style="list-style-type: none"> Hazautazás

11. FEJEZET MELLÉKLETE1. ÚJBUDA újság: 2009. május 6. 9.old. www.ujbuda.hu/ujzag/2009_05_06/200909.pdf

Uniós támogatás fiataloknak

Esélyel az esélyért

Újbudán húszmillió forintos uniós keretből valósul meg az a drogprevenációs program, amely a fiatalokra leselkedő veszélyek megelőzését szolgálja. Az „Esélyel az esélyért” a 14 és 25 év közöttieknek nyújt lehetőséget egy teljesebb értékű élet kialakítására.

összefogásával a droghasználat szempontjából leginkább veszélyeztetett 14 és 25 év közötti fiatalok számára kellő időben nyújtsanak segítséget a droghasználat megelőzéséhez.

A program megvalósítói egy állandó, szabadidős tevékenységet kínál, könnyen elérhető önkormányzati tulajdonú területen teremtik meg a kriminalitás- és szermentes elfoglaltságok lehetőségét. Ezek erősítik a fiatalok környezetében sikert hozó viselkedésminták elsajátítását, illetve a program részeként szervezett képzések konkrét kapaszkodókat adnak a továbbtanuláshoz és a munkaerőpiacon való érvényesüléshez, így növelve a sikeres életkezés esélyét. A „helyet” látogató fiatalokkal képzett szakemberek foglalkoznak, akik maguk is speciális képzést kapnak oktatónevelő munkájukhoz.

A program a kerületi iskolák és a professzionális prevenciós szervezetek együttműködésében várja azokat a fiatalokat, akik drog nélküli, és mégis „édes” szabadságra vágnak jó hangulatú közösségi programok keretében. Az Önkormányzat, az eredmények függvényében, a programzárást követően is támogatni kívánja a fiatalok egészséges és kreatív életvitelének elősegítését.

További információ: Nagy István Bűnmegelőzési referens, Újbuda Polgármesteri Hivatal.

*Szentpéteri Mónika,
az újbudai EU Inoda vezetője*

A drogok terjedése általános problémát jelent, de a legnagyobb veszélyben a társadalmi integrációból kiszoruló, sérülékeny életkorban lévő fiatalok vannak. A tanulmányi sikerek nemcsak a drogjelenség, hanem minden egyéb negatív életkörülmény ellen védelmet nyújthatnak amellet, hogy meghatározó hatásuk van a későbbi szakmai életpályára. Fontos tehát, hogy minden gyermek lehetőséget kapjon a tanulásra, a tudás, a képességek és a készségek megszerzésére. Az iskolai kudarcok, a csavargás és a lemorzsolódás hátterében sokszor családi, közösségi, szociális hátrányok, problémák húzódnak meg, amelyek a deviáns magatartás, a drog- és szerfogyasztás irányába terelhetik a fiatalkorúakat.

Újbuda Önkormányzata a pályázat tematikájában a fiatalok integrációs esélyeinek növelését és a fiatalok kábítószer-fogyasztásának megelőzését szolgáló alternatív program támogatását tűzte ki célul. Az „Esélyel az esélyért” című uniós pályázat húszmillió forintot nyert, mely forrásból egy egyéves projekt valósul meg. Célja, hogy a kerületi érintett szervezetek

2. ÚJBUDA újság: 2009. szeptember 16. 9. oldal 'Soltvadkert – Bűnmegelőzési tábor'
www.ujbuda.hu/ujzag/2009_09_16/200917.pdf

Újbuda Önkormányzatának támogatásával az Újbuda 11. Nonprofit Kft. idén is megszervezte az immáron hétéves múltja visszatérő, kedvezményes tábort. Huszonegy diák hallgatta meghívott bűnmegelőzési szakemberek előadásait. Nagy érdeklődés kísérte az újbudai rendőrségtámasz munkatársainak gyakorlati bemutatóját is. Az ujjlányos-karosszék, a kommandós védőfelszerelés és a járőrautó kipróbálása örökös sikert aratott. Meglátogatta a tábort Fodor Vince alpolgármester is (képünkön jobbra). A szakmai programok része volt még a közlekedésbiztonsági elméleti és gyakorlati oktatás és az egészséges életmódra nevelés, drogprevenációs felvilágosító előadásorozat, amelyet az Újbuda 11 Nonprofit Kft. munkatársai tartottak. De volt egy felejthetetlen Bugac pusztai kirándulás, egy kékörösi magemlékezés. Pötöfi Sándor szülőházában és sok-sok fürdés is gazdagította a táborozók életét.

11. fejezet melléklete

<p>3. ÚJBUDA újság: 2009. szeptember 16. 9. oldal www.ujbuda.hu/uj sag/2009_09_16/200917.pdf</p>	<p>5. ÚJBUDA újság: 2009. november 25. 13. oldal www.ujbuda.hu/uj sag/2009_11_25/200922.pdf</p>
<p>Egészségnap dr. Csernussal</p> <h2>Nyit „A Hamzsa” klub</h2> <p>Kell egy hely – évtizedes tapasztalatokkal a háta mögött jól tudja a Magadért Alapítvány, mit jelent ez a mondat a valóságban. Kell egy hely, ahol emberi szó, megértés, vagy akár csak az együttléttel megnyugtató közege fogadja azt, aki eljön. Újbudán „A Hamzsa” ez a hely. Éjszakai pingpong, önismeret erősítő tánc, valamint kortárssegítők várják a 14 és 24 év közöttieket.</p> <p>– Minden olyan kerületi szervezet részt vett az Újbuda Önkormányzata által benyújtott sikeres EU-pályázatban, amelynek szerepe lehet a fiatalok életében adódó problémák megoldásában – mondta el lapunknak <i>Reméi Mária</i>, a Magadért Drogmentesség Védő Alapítvány kuratóriumának elnöke.</p> <p>Minden szervezet a maga területének programjaival járul hozzá a projekthez, értelmes és izgalmas programok hoznak össze egy korosztályt. Az „Eséllyel az esélyért” az újbudai fiatalok drogprevenció alternatívája elnevezésű, színes program-sorozatban egyebek mellett kortárssegítő csoportok alakulnak, létrehozhatnak drámacsoportot, élményklubot, önismereti csoportot. A szeptemberben induló tánckur-</p> <p>zist egy olyan fiatal hölgy vezeti, aki maga is külső segítséget kapott a kábítószerrel való leszokáshoz. A rehabilitáción tanulta meg azokat a mozgáskultúrára épülő táncos és színházterápiás technikákat, amelyeket átad a Hamzsában. A droghasználat elszegényíti a belsőt, de a társas kapcsolatokat is, ezek újraépítése nélkül lehetetlen a tartós siker. Szintén e hónapban harminccórás kortárssegítő kurzus indul, ennek célja, hogy a kortársak egymásnak pozitív élményeket, tapasztalásokat, gondolatokat adjanak át, emellett fontos tudniuk a fiataloknak, hogy problémáikkal nincsenek egyedül. Egy-egy személyes történet megismerése segít a megoldásban esetleg azoknak is, akik még megfogalmazni sem nagyon tudják, miben volna szükségük támogatásra.</p> <p>Dr. Csernus Imre pszichiáter, aki szakmai vezetője és alapítója a Magadért Alapítványnak ezúttal a „Hamzsa egészségnapon” a Bocskai úti Református templom altemplomában várja a fiatalokat egy délutáni, a Dokitól megszokott, „könnyed stílusú” beszélgetésre. A témák között a serdülőkorral, a felelősségvállalással, a felnőtté érésel és a szerhasználatlalt összefüggő kérdések szerepelnek.</p> <p style="text-align: right;"><i>Szeifried Adél</i></p>	<h2>„Eséllyel az esélyért” kispályás labdarúgó torna</h2> <p>Az Iskola rendőre és az „Eséllyel az esélyért” program keretében november 14-én rendezték meg az „Eséllyel az esélyért” kispályás labdarúgó tornát Gazdagréten, a Csiki-hegyek Utcai Általános Iskola műfüves pályáján. A labdarúgó tornát a Budapesti Rendőrfőkapitányság XI. kerületi Rendőrkapitánysága és az Újbuda Torna Club Labdarúgó Szakosztálya közösen szervezte meg.</p> <p>A kupán a BRFK XI. Kerületi Rendőrkapitányság, a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság XI. Kerületi Parancsnoksága, a Petőfi Laktanya, a Gábor Dénes FC, a Corvinus és a Gazdagrét csapatai vettek részt. Az első helyet a BRFK XI. Kerületi Rendőrkapitányság csapata nyerte meg, amely így az elmúlt időszak kiváló eredményeit tovább fényesítette. Teljesítményükre, és különösen a kapusuk teljesítményére jellemző, hogy a tornát kapott gól nélkül nyerték meg 8:0 arányú gólkülönbséget produkálva. Összességében elmondható, hogy a torna favoritjának számító csapat ezúttal sem okozott csalódást a szurkolóinak, magabiztosan nyerték meg a tornát.</p> <p>A második helyet a Corvinus csapata szerezte meg, amely a csoportmérkőzések után – nem túl szerencsés indulást követően (2:0 arányú vereséget szenvedett el az Újbuda rendőrcsapatától) – mérkőzésről mérkőzésre megerősödve küzdötte fel magát a döntőig, ahol ismét találkozott a BRFK XI. Kerületi Rendőrkapitányság csapatával, és egy még szívósabb küzdelemben ma-</p> <p>radtak alul a rend őreivel szemben (1:0). A harmadik helyet a Gábor Dénes FC csapata szerezte meg, amely megérdemelten jutott tovább csoportelsőként az elődöntőbe, ahol a Corvinus csapatával mérkőztek. A rendes játékidő nem hozott döntést (2:2), így következett a büntetőpárbaj, ahol a Corvinus volt szerencsés. A csapat lendülete azonban nem tört meg, és nagy elszántsággal vágott neki a „bronz mérkőzésnek”, ahol egy nagyon szoros csatában, 2:1 arányban győztek le a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság XI. Kerületi Parancsnoksága csapatát. A Gábor Dénes FC csapatából került ki a gólkirály is. A mérkőzések során Pablo 8 érvényes találatot ért el.</p> <p>A torna negyedik helyét a Fővárosi Tűzoltóparancsnokság XI. Kerületi Parancsnoksága csapata érte el. Szenczáción nyitottak a selejtezők során, hiszen 2:0 arányban legyőzték a Petőfi Laktanya csapatát, de a Gábor Dénes FC ellen 4:0 arányban alulmaradtak, és így csak a második helyen jutottak tovább az elődöntőbe, ahol a BRFK XI. Kerületi Rendőrkapitányság csapata ellen vívtak rangadót, de a rendőrcsapat szárnyalását ezen a napon ők sem tudták meggátolni.</p> <p>Az ötödik helyet a Petőfi Laktanya, a hatodik helyet a Gazdagrét csapata szerezte meg.</p> <p><i>László Zoltánnak</i>, a XI. Kerületi Rendőrkapitányság csapatkapitányának, aki a torna során megsérült, mielőbbi gyógyulást kívánnak csapattársai és a torna résztvevői.</p> <p style="text-align: right;"><i>Szallósi Tamás</i></p>

<p>4. ÚJBUDA újság: 2009. november 11. 5. oldal www.ujbuda.hu/uj sag/2009_11_11/200921.pdf</p>	
<h2>Vár a Hamzsa klub!</h2> <p>Beindultak az „Eséllyel az esélyért” programban létrehozott, fiataloknak megnyitott Hamzsa klub programjai. A Bölcös utca 12. alatt várják a 14 és 24 év közötti fiatalokat, akik – ha kedvük tartja – „csak úgy”, egy délutáni-esti pihenésre is betérhetnek az új klubba.</p> <p>A szervezők még várják a jelentkezéseket a kortárssegítő csoportba, ahol egymás tapasztalatainak, élethelyzeteinek megbeszélésével segítenek egymásnak a fiatalok. Lehet, hogy komoly problémával, de az is lehet, hogy csupán az életkorból fakadó természetes kérdésekkel találják szembe magukat a résztvevők. Sikerral indult a táncos-önismereti program, amelyhez még csatlakozhatnak a mozgást, színházat, táncot kedvelők, hétfőnként délután 5 és 7 óra között. Az Infó klub továbbra is kedden és csütörtökön délután 2-től 5-ig működik.</p> <p>A szabadidős programok minden pénteken és szombaton várják a fiatalokat. Az éjszakai pingpong mellett csocsó és különböző társasjátékok is játszhatók szombatonként délután 3 és hajnali 1 óra között. A kondisárokból minden pénteken délután 2 és este 6 óra között van edzés. További információk a programokról, nyitva tartásról: 06 (70) 418-3514</p>	

11. fejezet melléklete

BUDAPEST FŐVÁROS XI. KERÜLET
ÚJBUDA ÖNKORMÁNYZATA
POLGÁRMESTER

MEGHÍVÓ

**Budapest Főváros XI. kerület Újbuda Önkormányzat
Polgármestere
meghívja Önt az**

Új Magyarország Fejlesztési Terv/Társadalmi Megújulás Operatív Program
keretében megvalósított,
„Eséllyel az esélyért – az újbudai fiatalok drog-prevenációs alternatívája”
című európai uniós pályázatának
záró-konferenciájára

Időpont:

2010. február 24-e (szerda) 9.30-14.30

Helyszín:

Bp. Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata
1115 Budapest, Zsombolyai u. 5. Fsz. (Testületi ülésterem)

Program

- 9.30 Regisztráció
- 10.00 Megnyitó, köszöntő: **Fodor Vince** Bp Főváros XI. kerület Újbuda Önkormányzata, alpolgármester
- 10.15-10.30 TÁMOP-5.2.5. pályázat célja és a megvalósított programok tapasztalatai
Előadó: **Eszik Anikó**, ESZA Nonprofit Kft., programvezető
- 10.30-10.45 A TÁMOP-5.2.5 pályázati célok megvalósulása a Nemzeti Kábítószerügyi Koordinációs Igazgatóság tapasztalatai alapján
Előadó: **Portörő Péter Miklós**, Szociális és Munkaügyi Minisztérium Nemzeti Kábítószerügyi Koordinációs Igazgatóság, igazgató
- 10.45-11.00 „Eséllyel az esélyért” minta-projekt bemutatása
Előadó: **Nagy István** projekt-menedzser, Bp Főváros XI. Kerület Újbuda Önkormányzata
- 11.00-11.15 A pályázat szakmai programjának tapasztalatai
Előadó: **Márton Andrea**, szakmai-vezető, Katolikus Karitás Rév Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat
- 11.15-11.30 A kínálat-csökkentés eszközei, lehetőségei az újbudai Önkormányzat pályázati programjában
Előadó: **Dr. Balázs Norbert**, Budapest Főváros XI. kerület, rendőrkapitány
- 11.30-11.45 Az újbudai iskolák szerepe a prevenációs programokban
Előadó: **Gyurcsó Gyuláné**, Újbudai Pedagógiai Intézet, igazgató
- 11.45-12.00 Civil szervezetek feladata az alternatív egészségfejlesztési programok megvalósításában
Előadó: **Rendi Mária**, Magadért Alapítvány, vezető
- 12.00-12.30 **Állófogadás, ebéd**
- 12.30- 14.00 **Szekció-beszélgetések**
I. szekció: Szabadidős programok lehetőségei, jelentősége a prevenációs programokban
Előadók: **Verőné Jámbor Noémi** (UPI), **Ócsai Mihány** (Újbudai Közterület felügyelet), **Sípos Iboya** (XI. kerületi Rendőrkapitányság)
- II. szekció:** Csoportok, tréningek szerepe az iskolán kívüli alternatív drog-prevenációs programokban
Előadók: **Kissné Tóth Katalin** (HSZK), **Katona Brigitta** (HSZK), **Rendi Mária** (Magadért Alapítvány), **Tóth Balázs** (Karitás Rév Szolgálat), **Márton Andrea** (Karitás Rév Szolgálat)
- 14.00 Plenáris összefoglaló a szekció-beszélgetésekről
- 14.15 Konferencia zárása: **Fodor Vince**, Bp Főváros XI. kerület Újbuda Önkormányzata, alpolgármester

Megjelenésére feltétlenül számítva, üdvözlettel

Molnár Gyula
polgármester

11. FEJEZET MELLÉKLETE

ÚMFT/TÁMOP-5.2.5/08/1/C
Gyermekek és fiatalok integrációs programjai
kábítószerügyi komponenséhez

„Eséllyel az esélyért”
az újbudai fiatalok drog-prevenációs alternatívája
című

európai uniós pályázati
minta-projekt

Záró-konferencia

2009.03.01-2010.03.01   **Nagy István – TÁMOP projekt-menedzser**   1

**Újbuda Önkormányzata
KÖSZÖNI**

**az Európai Uniónak,
a Nemzeti Fejlesztési Ügynökségnek,
az ESZA Kft közreműködő szervezetnek,
a pályázati Együttműködő Partnereknek és
minden résztvevőnek, segítőnek**

**hogy a projekt
az újbudai fiatalok részére**

2009. március 1 – 2010. március 1. között

MEGVALÓSULHATOTT

2009.03.01-2010.03.01   **Nagy István – TÁMOP projekt-menedzser**   17

14 AZ EGYÜTTMŰKÖDŐ SZERVEZETEK ELÉRHETŐSÉGEI**A PÁLYÁZAT FŐKEDVEZMÉNYEZETTJE**

BUDAPEST FŐVÁROS XI. KERÜLET ÚJBUDA ÖNKORMÁNYZATA
1113 Budapest, Bocskai út 39-41.
www.ujbuda.hu

A PÁLYÁZATI HELYSZÍN ÜZEMELTETŐJE

ÚJBUDA 11. NONPROFIT KFT
1111 Budapest, Szt. Gellért tér 1-3.
www.ujbuda11kft.hu

A PÁLYÁZATI SZAKMAI EGYÜTTMŰKÖDŐ SZERVEZETEK

MAGADÉRT ALAPÍTVÁNY
1067 Budapest, Eötvös u. 19.
www.magadert.hu

KATOLIKUS KARITÁSZ RÉV SZENVEDÉLYBETEG-SEGÍTŐ SZOLGÁLAT
1115 Budapest, Bartók Béla út 96.
www.caritas.org.hu / RÉV Szenvedélybeteg-segítő Szolgálat

ÚJBUDAI HUMÁN SZOLGÁLTATÓ KÖZPONT
1117 Budapest, Bogdánfy út 7/D
www.ujbudaihszk.hu

ÚJBUDAI PEDAGÓGIAI INTÉZET
1117 Budapest, Erőmű u. 4.
www.pszk.hu

ÚJBUDAI KÖZTERÜLET-FELÜGYELET
1115 Budapest, Fraknó u. 32/B-C
www.ujbuda.hu/koztf.php

BRFK XI. KERÜLETI ÚJBUDAI RENDŐRKAPITÁNYSÁGA
1113 Budapest, Bocskai út 90.